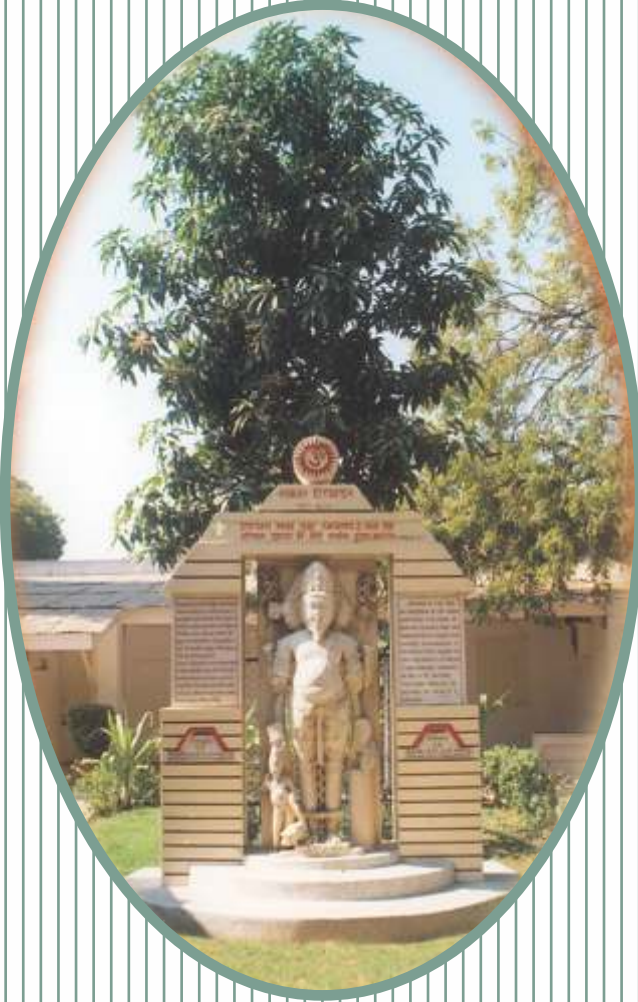

ISSN 0976 – 9609 V-Vidyanagar

वर्ष: २३ ॥ अंक: ४ ॥ अप्रिल २०२१ ॥ सणंग अंक : ५८४

वि-विद्यानगर

(Peer-Reviewed Magazine)

CHARUTAR VIDYA MANDAL

(Est: 1945)

Vallabh Vidyanagar-388120

www.vvidyanagar.co.in

G. H. Patel College of Engineering & Technology (GCET)

- Well established and one of the oldest and trusted self-financed institutes of Gujarat
- Pioneer in starting Mechatronics and IT engineering disciplines across the country
- Well established laboratories and workshop facilities
- Wide spectrum of students' placement ranging from hard-core domain specific firm to IT and service sectors
- Thrust on knowledge-based learning, holistic development and career building of students
- Well qualified faculty members with rich domain specific experience
- Strong network with alumnae having global footprints

(Read more about this Institute on page no.23)

તંત્રી
ઉર્વીશ છાયા

પરામર્શન

નરેશ વેદ • રાજેન્દ્રસિંહ જાડેજા
ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ • આર. પી. પટેલ

સંપાદન-સહાય

અનિતા એ. સાળુંકે, વિજય સુથાર

પ્રકાશક

ડૉ. એસ. જી. પટેલ

માનદ્ મંત્રી, ચારુતર વિદ્યામંડળ

વલ્લભ વિદ્યાનગર-૩૮૮૧૨૦

•

મુદ્રક

લજ્જા કોમ્પ્યુનિકેશન્સ, વલ્લભ વિદ્યાનગર

વિ-વિદ્યાનગર
ચારુતર વિદ્યામંડળ પ્રકાશન

એપ્રિલ - ૨૦૨૧

વર્ષ: ૨૩ અંક: ૪

સળંગ અંક: ૫૮૪

ISSN 0976-9609-V Vidyanagar

ચારુતર વિદ્યામંડળ

વલ્લભ વિદ્યાનગર ૩૮૮ ૧૨૦

સ્થાપના વર્ષ: ૧૯૪૫

કર્મણ્યેવાધિકારસ્તે ।

અધ્યક્ષ

શ્રી ભીખુભાઈ બી. પટેલ

માનદ્ મંત્રી

ડૉ. એસ. જી. પટેલ

માનદ્ સહમંત્રીઓ

• શ્રી બી. પી. પટેલ • શ્રી મેહુલ ડી. પટેલ

• શ્રી આર. સી. તલાટી • શ્રી વી. એચ. પટેલ

વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિએ વિદ્યાનગરની વિભાવનાને મૂર્ત કરતું વિશાળ જ્ઞાનસંકુલ

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કક્ષાએ ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી માધ્યમમાં શિક્ષણ સુવિધાઓ • ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ સંકુલના વિજ્ઞાન, સામાન્ય, ગૃહવિજ્ઞાન પ્રવાહ • ઉચ્ચ શિક્ષણ ક્ષેત્રે વિનયન, વાણિજ્ય, વિજ્ઞાન, ગૃહવિજ્ઞાન, યંત્રવિજ્ઞાન, ઈજનેરી વિજ્ઞાન, ઔષધ વિજ્ઞાન, લલિત કલાઓ-ચિત્ર, સંગીત, નૃત્ય, શારીરિક શિક્ષણ, આયુર્વિજ્ઞાન, બાયોટેકનોલોજી, હોટેલ મેનેજમેન્ટ, ટુરિઝમ ટ્રાવેલના અભ્યાસક્રમોને આવી લેતી કોલેજ ઓફ બિઝનેસ એન્ડ એડમિનિસ્ટ્રેશન, અંગ્રેજી ભાષાશિક્ષણ તથા પ્રશિક્ષણ વ્યવસ્થાની કોલેજ • અનુસ્નાતક કક્ષાએ વાણિજ્ય અને વ્યવસ્થાપન, વિજ્ઞાન, ઔષધવિજ્ઞાન, ગૃહવિજ્ઞાન, ઈજનેરી, દર્શનશાસ્ત્ર, અંગ્રેજી પ્રશિક્ષણના અભ્યાસક્રમો • વિવિધ વિદ્યાશાખાઓમાં વ્યાપક સંશોધનની સુવિધાઓ • કલા, વિજ્ઞાન અને માનવવિદ્યાઓના વિમર્શની ભૂમિકા રચી આપતાં પુસ્તકો-સામયિક પ્રકાશનો • વિદ્યાકીય વાતાવરણને ધબકતું રાખતી વિવિધ વ્યાખ્યાનમાળાઓ • સર્જકો, સારસ્વતો, કર્મચારીઓના સન્માનની ઉજ્જવળ પરંપરા, રમતગમત ક્ષેત્રે રાષ્ટ્રીય સ્પર્ધાઓનું યુવકોન્મુખ આયોજન • પ્રાથમિકથી લઈ અનુસ્નાતક કક્ષાનાં વિદ્યાર્થી ભાઈબહેનો માટે છાત્રાલયો, અધ્યાપક નિવાસો તેમજ આચાર્ય નિવાસોની સુવિધાઓ • સતત વિકાસની પરંપરામાં વલ્લભ વિદ્યાનગર ઉપરાંત ન્યૂ વલ્લભ વિદ્યાનગર ટાઉનશીપમાં વિવિધ અભ્યાસક્રમોવાળી શિક્ષણસંસ્થાઓની સ્થાપના થતી રહી છે • રાજ્યની પ્રથમ મહિલા ઈજનેરી કોલેજ, સરદાર પટેલના જીવન અને કાર્ય માટે દેશની સર્વપ્રથમ સંશોધન સંસ્થા તેમજ સમગ્ર ગુજરાતમાં અંગ્રેજી માધ્યમની સ્નાતક કક્ષાની પત્રકારત્વ અને સમૂહ માધ્યમોની કોલેજ • ગુજરાતની યુવાપેઢીને સનદી સેવાઓમાં પ્રવેશ આપવા માટેની સીવીએમ આઈએએસ એકેડેમી • કાયદાશાસ્ત્ર અને ન્યાયશાસ્ત્રની અનોખી કોલેજ • ઈન્ટરિયર ડિઝાઇન અને આર્કિટેક્ચરની સ્કૂલ ઉપરાંત ફાઈન આર્ટ્સની ડિગ્રી કોલેજ.

• અંકની છૂટક કિંમત: ₹ ૧૫/- • રવાનગી ખર્ચ ₹ ૧૦/- • વાર્ષિક લવાજમ: ₹ ૧૫૦/-

• વિદ્યાર્થી લવાજમ: ₹ ૧૦૦/- • આજીવન લવાજમ: ₹ ૧૫૦૦/-

વલ્લભ વિદ્યાનગરના આઘસ્થાપકો પૈકી એક ભાઈકાકાએ ઈ.સ. ૧૯૬૪માં આ વિદ્યાકેન્દ્ર ઉપરથી એક સામયિક પ્રકાશિત થાય જેમાં સાહિત્ય અને શિક્ષણ વિષયક સંસ્કારલક્ષી સામગ્રી રજૂ થાય અને ઉચ્ચ અભ્યાસ અર્થે આવતી કિશોર-યુવાપેઢી એથી લાભાન્વિત થાય, વિદ્યાર્થીઓ અને અધ્યાપકો પણ એમાં સક્રિય રસ લેતા થાય એવી મનીષા પ્રગટ કરી હતી. ફલસ્વરૂપ ૧૯ નવેમ્બર ૧૯૬૪ના રોજ 'વલ્લભ વિદ્યાનગર' પાક્ષિકનો આરંભ થયો. પછીથી એ માસિક સ્વરૂપે 'વિદ્યાનગર' નામે પ્રગટ થતું રહ્યું. | વિ | નામે એનો ત્રીજો અવતાર થયો ત્યારથી પૂર્વ અધ્યક્ષ ડૉ.સી. એલ. પટેલની નિસબત અને ઉદારતાના ફળસ્વરૂપે તે નવપલ્લવિત થયું, અને ઈ.સ. ૧૯૮૯ થી નિયમિતપણે 'વિ-વિદ્યાનગર' એ નામથી પ્રકાશિત થતું રહ્યું છે.

વિ-વિદ્યાનગર

'વિ-વિદ્યાનગર' www.vvidyanagar.co.in

પર મુકવામાં આવે છે. દેશ-વિદેશના વાચકોને પ્રતિભાવ જણાવવા વિનંતી.

ईषत्तुषारैः कृतशीतहर्म्यः सुवासितं चारु शिरश्च चम्पकैः।
कुर्वन्ति नार्योऽपि वसन्तकाले स्तनं सहारं कुसुमैर्मनोहरैः ॥
સંદર્ભ : કાલિદાસ ગ્રન્થાવલી

वसन्त ऋतु में घर के छतों पर ठंडी ओस छा गयी है, जूड़ा में लगे हुए चम्पा के फूलों से सिर महकने लगा है तथा स्त्रियाँ अपने स्तनों पर मनोहर फूलों की मालाएँ धारण करने लगी हैं। ॥३॥

શ્લોક-૩, ષષ્ઠઃ સર્ગ (વસન્તવર્ણનમ્)

- ॥ અતીતની અટારીએથી ॥ વલ્લભ વિદ્યાનગરમાં પ્રગટ થતું ભાઈલાલભાઈનું વ્યક્તિત્વ
» ચંદ્રવદન મહેતા ૩
- ॥ પ્રાથમ્ય ॥ સર્વાંગી વિકાસ
» એસ.જી.પટેલ..... ૬
- ॥ આપણો વૈભવ અને વારસો ॥ (પદ્ય વિભાગ)
» ભાણસાહેબ, દાસી જીવણ, દેવાયત પંડિત, કબીર ૯
- ॥ નવાં કાવ્યો ॥
» કિશોર મોદી, કમલેશકુમાર જસવંતસિંહ ગઢવી (કમશા ગઢવી), કેશુભાઈ દેસાઈ, પી.એમ.પરમાર ૧૦
- ॥ આપણો વૈભવ અને વારસો ॥ (ગદ્ય વિભાગ)
જિંદગી એટલે વાવણી
» ભૂપત વડોદરિયા ૧૧
- ॥ વિશેષ ॥ સમજણની આરાસમજણ
» રણછોડ શાહ ૧૨
- ॥ કેળવણી ॥ શાળા-જીવનના સાથીદારો
» અશોક સોમપુરા..... ૧૪
- ॥ લઘુકથા ॥ ચોપાટ ચેમ્પિયન
» પરીક્ષિત જોશી ૧૬
- ॥ અવલોકન ॥ એક સન્નિષ્ઠ સંશોધન-નિબંધ
» અજય પાઠક ૧૭
- ॥ સંસ્થા પરિચય ॥ G. H. Patel College of Engineering & Technology (GCET)
» Dr. Himanshu Soni ૨૩
- ॥ જ્ઞાન-વિજ્ઞાન ॥ ઈન્ટરનેશનલ થર્મોન્યુક્લીયર એક્સપરિમેન્ટલ રીએક્ટર (ITER) અને ભારત
» શ્યામ ખંભોળજી ૨૬
- ॥ શિક્ષણ ॥ પરીક્ષાના વિકલ્પો ઊભા કરવા પડશે
» ડેકેશ ઓઝા..... ૨૮
- ॥ રમત જગત ॥ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ-૨૦૨૧
» પી.ડી.શર્મા ૩૦
- ॥ વિદ્યાવૃત્ત ॥
» ૮, ૧૧, ૨૨, ૨૫, ૨૭, ૨૯, ૩૩, ૩૪

વલ્લભ વિદ્યાનગરમાં પ્રગટ થતું ભાઈલાલભાઈનું વ્યક્તિત્વ

ચંદ્રવદન મહેતા

એક જમાનો હતો, જ્યારે તનમન મૂકી કામ કરનારા કર્મચારીઓ, કર્મયોગીઓ સંસ્થામાં પ્રાણ પૂરતાં, ધન આપોઆપ આવી મળતાં, એવી સંસ્થાઓમાં એમનું વ્યક્તિત્વ પાંગરતું, એમના વ્યક્તિત્વનું અસ્તિત્વ એમના પછી પણ દીપી રહેતું અને ઘટતા કાળ સુધી એમની યાદ પણ કરાવતું. સૌથી મોખરાનો દાખલો શાંતિનિકેતન બોલપુર. ટાગોરના અવસાન બાદ પણ ટાગોરનું ત્યાં અસ્તિત્વ ઠીક ઠીક સમય મહોરી રહ્યું. એવી ગણી-ગાંઠી સંસ્થાઓ જ નીકળશે, પરંતુ એવી વ્યક્તિઓને કારણે એમના વ્યક્તિત્વની છાપ અંકાયેલી દેખાયા કરે.

એક જમાનામાં શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં ત્રણ જ સંસ્થા-કલકત્તા, મદ્રાસ અને મુંબઈ-હતી. એમાં આશુતોષ મુકરજી, લક્ષ્મણ સ્વામી અને સર ચિમનલાલ સેતલવાડના વહીવટ દરમ્યાન એમની યુનિવર્સિટીઓના વિદ્યાર્થીઓના જીવનવ્યવહારમાં એ વાઈસ-ચાન્સેલરોની છાપ-મહોર તરવરતી લાગતી. બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટીના શ્રી આનંદશંકર ધ્રુવની મહોર પણ નોંધનીય હતી.

પછી તો છાશવારે યુનિવર્સિટીઓ થઈ. ટાગોરે તો યુનિવર્સિટીનાં બારણાં જ જોયેલાં નહીં. છતાં, શાંતિનિકેતનમાં પ્રખ્યાત, વિદ્વાન પ્રોફેસરો જઈને રહેતા, ભણતા, જોતા યા ભણાવતા. નાલંદા તક્ષશિલાની જાણ નથી, પણ વચગાળે તાજેતરમાં વલ્લભ વિદ્યાનગરમાં કંઈક અખડજંતર થયું કે ત્યાંની એક ખુલાસા દર્પણ પત્રિકામાં ફરી ફરી ઉપરા ઉપરી તક્ષશિલા યા નાલંદાની યુનિવર્સિટીમાં દ્વાર પર જાહેર થયેલ એક મોટી જાહેરાત શિક્ષણશાસ્ત્રીઓ અને શિક્ષણસંસ્થાઓના સંચાલકોની જાણમાં આણવામાં આવી : “તું ભલે મોટો સેનાધિપતિ હોય, હજારો તારા અસ્ત્ર-શસ્ત્રના સરંજામ સાથે હણહણતા ઘોડાઓ હોય પણ તે બધાય બહાર રાખી અમારા આ શિક્ષણના આશ્રમમાં પ્રવેશ કરજે.” એ મતલબની એ જાહેરાત હતી. શિક્ષણ શું એનો એ મહાનુભાવોએ વિચાર કર્યો હતો : કદાચ કલાકો સુધી નહીં, પેઢી દર પેઢી વિચાર કરી સૂત્રો તારવ્યાં હશે. આજે જેની હસ્તી નથી એવી એ પુણ્યભૂમિ સમી સંસ્થાઓ, ભલે નાબૂદ થઈ હોય, પણ એ સુવાર્ણસૂત્રો જીવંત છે, લોકોને યાદ છે, સમય આવે પ્રજાજનો એ તરફ - એ આદર્શ તરફ નજર દોડાવતા રહે છે.

પણ પછી જમાનો બદલાતો ગયો, અને બ્રિટિશકાળ પછી તો ટૂંક સમયમાં જ જમાનાએ ઊલટ-સૂલટ ઊથલપાથલ જોઈ. આજે અનુભવાય છે એવી દશાપલટ જરા વધારે કાળ લંબાવાની હોય તો એ સ્થિતિ પ્રજાના શિક્ષણને એવો તો છેલ્લે દેશે કે શિક્ષણસંસ્થા જેવી ક્યાંય કોઈ સંસ્થા જ નહીં રહે. પ્રજાજને જે કંઈ જ્ઞાનસંપાદન કર્યું હશે તે બધું ઓસરી જાય એવી દહેશત રહે છે.

ભાઈકાકા એક વિરલ વ્યક્તિ હતા. ત્યારના હિન્દુસ્તાનના એક ઈન્જિનિયર. પણ જ્યારે એમના જીવનમાં સરદાર સાહેબ વલ્લભભાઈના સંસ્કાર પ્રગટ થવા લાગ્યા ત્યારે એમનામાં ખેતીવાડી, વ્યવસ્થા, સાદાઈ, નક્કર સિદ્ધાંતો અને સારા પ્રમાણમાં આદર્શો દર્શન દેવા લાગ્યા. જોતજોતામાં વલ્લભ વિદ્યાનગર ક્ષેત્ર ધીમે ધીમે તીર્થક્ષેત્ર શિક્ષણકેન્દ્ર ગણાવા લાગ્યું, ત્યારે મોટાભાગની ભારતની પ્રજા ઉપર છાપ બ્રિટિશ સામ્રાજ્યની એટિકેટ, વ્યવહાર, નીતિ-નિયમો, રીતભાત-સોરી અને થેંક્યુના બરની. એ બધાથી નિરાળી ઝાડ નીચે બાજઠ-ખુરશી ગોઠવી, વહીવટી કામ થઈ શકે છે, એની શરૂઆત કરનાર ભાઈકાકાએ ન ટાઈ, ન કોલર, ઔપચારિક શબ્દો-સૂત્રોને બાજુએ રાખી, નક્કર વિચારવંત વહીવટ શરૂ કરવામાં કોઈ હીણપત વિના આયોજનો વિચાર્યા, જીવતાં કર્યાં, દેશપરદેશથી જાણકારોનો જમેલો કર્યો. ગાંધી-ટાગોર કહેતા તે પ્રમાણે પોતાના મકાનની બારીઓ ખુલ્લી રાખી આવે તેટલું અજવાળું, આવે એટલું બહારનું જ્ઞાન, આવે એટલી સ્વચ્છ હવા અમને ખપે છે એ વાત ઉપર ભાર મૂકી વિવિધ પ્રકારના વિષયોની શિક્ષણસંસ્થાઓ જોતજોતામાં ઊભી કરી. ખપતાં-ઘટતાં સાધનો આ ભૂમિ ઉપર જો ઘડાવી શકાય તો તે બનાવી લેવાં. એ માટે સુથારી-લુહારીકામ પણ શરૂ કરાવી, ઓછે ખર્ચે, મહામહેનતે, અથાગ મનોબળે એક કીર્તિવંતી સંસ્થાના પાયા નાંખ્યા. એનો ઉછેર પણ જોયો, એના માર્ગદર્શન માટે નકશા પણ તૈયાર કર્યાં.

અલબત્ત, ત્યાં એ સમયે અડોશપડોશની સંસ્થાઓ જેવો “દેખાડો” નહોતો. સંગીન કામ અને મુલાયમ મનોભાવના હતાં, વ્યવસ્થા હતી. એક ધ્યેય હતું, જીવનમાં કંઈક પ્રાપ્ત કરવાનો આદર્શ હતો, મનોબળ હતું. ચારેકોરની સાદાઈના ભાઈકાકાના સિદ્ધાંતોને અનુસરવાની વૃત્તિ હતી, એક પ્રકારની પ્રેમભરી ભક્તિ હતી. અમુક વિષયો નહીં શીખવવા પ્રત્યે સૂગ નહોતી. સંસ્કૃત સાથે અંગ્રેજીને જરૂરિયાત પૂરતું સ્થાન પણ હતું. એક પ્રકારનું સમતુલન હતું, એક ભાવના હતી. એ પ્રમાણમાં ઠીક સમય ટકી.

પણ શિક્ષણમાં રાજકારણે પ્રવેશ કર્યો. બ્રિટિશ અમલમાં વિદ્યાર્થીઓએ રાજકારણમાં એકાએક દેખીતી રીતે, ઉઘાડે-છોગે પ્રવેશ ન કરવો એવી એક આગલખી રૂઢિ હતી. રાજકારણમાં પક્ષોની હસ્તી વધતાં એ માન્યતામાં ભારે પલટો આવ્યો. શિક્ષણ, ભણતરનું ધ્યેય, ચારિત્ર્યશુદ્ધિનું જોમ ઓસરવા માંડ્યું. એની ચારેકોર અસર દેખાવા માંડી અને આજે ભણતરમાં જે જે બદલીઓ પરીક્ષાઓમાં, પરીક્ષકોમાં, અભ્યાસક્રમોમાં, શિક્ષણ પદ્ધતિઓમાં જોવામાં આવે છે તે વધતાં એની પણ અસર થવા લાગી. પણ એ નીચા જતા ગ્રાફને અંદાજવાનો આપણો વિષય નથી. એક ભાઈકાકા જેવી વ્યક્તિએ જે ભગીરથ કામ કર્યું, એની અસર લાંબા કાળે પણ વર્તાતી રહી, એ જ એની મહત્તાને જાણી, ભવિષ્યમાં શું થશે એની ચિંતા, એના ઉપાયો વિચારવા રહ્યા.

ભાઈકાકા સાથે મારો અંગત પરિચય પણ પ્રમાણમાં સારો. કંઈ કામ માટે જઈએ તો તરત એનો ઉકેલ વિચારી અને નિકાલ કરવા એ તત્પર રહેતા. અંગ્રેજીમાં જેન “રેડ ટેઈપ” કહે છે, એ બ્રિટિશ અમલમાં નાગરૂડની માફક વીંટળાયેલું હતું અને તે બ્રિટિશ અમલ બાદ અજગરની ચૂડ કરતાં વધારે બળવત્તર નીવડતું અનુભવાય છે. તેવી પરિસ્થિતિ ભાઈકાકાના સંબંધમાં ક્યારે પણ અમે પ્રમાણી નથી, જાણી નથી. વાત વાતમાં મારાથી બોલાઈ ગયું, ત્યારે હું આકાશવાણીમાં એક ઓધ્દેદાર- “ઓડ ગામના ઊંડા કૂવા, દીકરી આપી મા-બાપ રુઆ-યા મુઆ” કહેવત પૂરી બોલી નથી, ત્યાં તો જીપ મંગાવી વલ્લભ વિદ્યાનગરથી સવારી ડાકોરને રસ્તે. ઓડ ગામનો મોટો લાકડાના ઢાંકણે ઢકેલો કૂવો બતાવવા લઈ ગયા અને ત્યાંને ત્યાં ઊભા ઊભા એ કૂવા વિશે, એ કહેવત વિશે, એની ઊંડાઈ વિશે, એની જમીન વિશે વિગતવાર વાત રેકોર્ડ કરાવી દીધી. કાર્યદક્ષતા, કાર્યક્ષમતા, કાર્યતત્પરતા, કાર્યકૌશલ્ય તે આનું નામ. એવા અનેક ગુણોથી વરાયેલા ભાઈકાકાનું સ્મરણ સંકોરાતાં એક નવા પ્રકારની તાજગી આજે પણ અનુભવાય છે.

- ‘ભાઈકાકા શતાબ્દી ગ્રંથમાંથી સાભાર’

सर्वांगी विकास

अस. अ. पटेल

आपाणु देशना वडाप्रधान श्री नरेन्द्रभाई मोदीअे सूत्र आप्युं छे- “सौनो साथ, सौनो विकास.” विकास शब्द अनेक अर्थमां वपराय छे. तेनो योक्कस अर्थ शोधवामां विकासनां परिणामो अने परिमाणो, विकासनी प्रक्रिया अने तेमां कोणु केवी रीते भोग आपे छे के भोग ले छे ते संबंधी विविध प्रकारना विवाद्यो अतिशय उग्र रीते योमेर याल्या करे छे. विकास बे रीते जेवा मणे छे- (१) व्यक्तिगत रीते अने (२) सामूहिक धोरणो. सामान्य रीते महत्त्वनी यर्याओ समाजना विकास बाबते थती होय छे. ज्यां सुधी समाजना विकास न थाय त्यां सुधी व्यक्तिना विकास मर्यादित अने कामचलाउ बनी जाय छे. योमेर रोग्याणो इलायो होय त्यारे तंदुरस्त व्यक्ति पाणु वडेलेमोडे तेनो भोग थई पडे तेवो संभव होय छे. मानव समाजमां व्यक्ति अने समष्टि परस्पर अटलां अधां ओतप्रोत होय छे के जेथी तेमने अेकबीजाथी अलग पाडवां मुशकेल होय छे. विकासना अंक सामान्य रीते भौतिक समृद्धिने आधारे नक्की करवामां आवे छे. जे देशमां भौतिक सुभसगवडनां साधनाो वधारे होय तेने विकसित समाज गाणवामां आवे छे. गरीबी अने लूभमरामां सभडता देशोने पछात गाणवामां आवे छे. समृद्धि-गरीबीनी वर्ये जोला भाता देशो विकासशील देशो तरीक ओणभाय छे. देशनी समृद्धि मापवा माटे अर्थशास्त्रीओअे अपनावेल पद्धति हवे अधा देशोअे स्वीकारी लीधी छे.

देशमां भेतिवाडीनां उत्पादन अने कारखानाओमां पेदा थता मालसामान, वेपारआवक, वाहनवडेवार, बैंको-वीमा कंपनीओ तथा अन्य प्रकारनी सेवा-

सगवडोनी किंमतनाो सरवाणो करवामां आवे तेने देशनी समृद्धि Gross Domestic Product (GDP) कडेवाय छे. आ आंकडो जे आवे तेने देशनी लोकसंख्याथी भागवामां आवे त्यारे जे ते देशनी नागरिकोनी माथादीठ आवक गाणवामां आवे छे. आम, GDP/Person अे आर्थिक समृद्धि विकासनाो अेक मापदंड छे. समाज अतिशय समृद्ध होय अने समतोल वडेंयाणीना परिणामे नागरिको समृद्ध अने सगवडभर्युं जवन जवता होय तो पाणु विकासनां भीजां परिमाणोनुं शुं?

विश्वमांकेटलाक सौथी वधारे समृद्धिवाणा प्रदेशोमां दारु-गांजो-हेरोईन जेवा नशाकारी पदार्थोनाो उपयोग पाणु वध्यो छे. तेना परिणामे अकरमातो अने गुनाजोरीना आंकडामां उछाणो आव्यो छे. आम, अतिशय समृद्धिना परिणामे आवां दूषणो वधे तो समाज पायमाल थई जाय. ज्यां धनना ढगला थाय अने माणस सडतो जाय तेवी समृद्धि अे विकास नथी, पाणु अधोगतिनी निशानी छे. विश्वना नामांकित अर्थशास्त्रीओअे मानवविकासनां परिमाणो निश्चित करी, विकासनाो अभिनव अंक निर्धारित करवानो प्याल रजू कयो छे. समाजमां समृद्धिनी साथे सुभाकारी पाणु वधवी जोईअे. देशमां केटला माणसोने पीवा माटे शुद्ध पाणी मणे छे. बीमारोनी सारवार माटे केवी अने केटली सगवड छे. शिक्षण माटेनी व्यवस्थानो लाभ केटला मेणवी शके छे. केटलां बाणको पूरतुं पोषण मेणवे छे, बाणमरण केटलां थाय छे, प्रसूति दरभियान केटली स्त्रीओ मरे छे. स्त्रीओ अने पुरुषोनुं संख्याप्रमाण केटलुं संतुलित छे वगेरे जेवा अनेक मुदाओने आवरी लईने तेमाणे मानवविकासनाो अंक काढवानो तप्तो बनाव्यो छे. तेने Human Development Index (HDI) कडेवाय छे. समाजनी समृद्धि अने मानवविकासना

આંકની સમતુલા-વિષમતુલાના આંકડા એકઠા કરી U.N.O. દર વરસે અહેવાલ બહાર પાડે છે.

ભારતે આર્થિક વિકાસના છેલ્લા બે દાયકામાં સારી પ્રગતિ કરી છે પણ માનવવિકાસની દૃષ્ટિએ પરિસ્થિતિ નિરાશાજનક છે. ભારત ધનવાન બની રહ્યું છે પણ આમ જનતા માટેની સુખસગવડો વધારવામાં ગતિ ધીમી છે. સમૃદ્ધિનો લાભ બહુ જ ઓછા લોકો સુધી પહોંચ્યો છે. ભારત વધારે શ્રીમંત બન્યું છે પણ વધારે સુખી નહીં. આ બાબતમાં ટ્યૂકડા અને પ્રમાણમાં ગરીબ એવા ભૂતાને દુનિયાભરમાં નવો ચીલો ચાતર્યો છે. તેમણે વસતી ગણતરી દરમિયાન સમૃદ્ધિ અને સગવડના આંકડાઓ સાથે સુખની જાણકારી મેળવવાનો પ્રયોગ કર્યો છે. દરેક પરિવારમાં શાંતિ અને સુમેળ કેટલા પ્રમાણમાં છે, લોકો બીજાની સગવડ-ભાવના સાચવવાનો કેટલો પ્રયાસ કરે છે, પરમાર્થ પ્રવૃત્તિઓ અને વૈયક્તિક સહાય કેટલા પ્રમાણમાં અપાય છે. ભાવનાનો આંક કેટલો છે- આવી બધી માહિતી મેળવવા પ્રશ્નોત્તરી આપવામાં આવે છે અને લોકોએ આપેલા પ્રતિભાવોના આધારે સુખાકારીનું પ્રમાણ માપી શકાય છે.

લોકો પાસે મબલાખ નાણાં-સંપત્તિ હોય, જોઈએ એટલી દાકતરી અને શૈક્ષણિક સગવડો હોવા છતાં માણસ-માણસ વચ્ચેના લાગણીમય સંબંધોમાં ઘટાડો દેખાય તો એ સમાજનો ભૌતિક વિકાસ છે પણ તેમના માનસિક અને ચેતનામય વિકાસમાં ઊણપ છે એમ કહેવાય. અમેરિકા અને યુરોપના કેટલાક દેશોમાં ભૌતિક સમૃદ્ધિ વધારવાની લ્હાયમાં જિંદગી જીવવાનો આનંદ ક્ષીણ થતો જાય છે. માણસ વધારે ને વધારે સંકુચિત અને સ્વાર્થી બનતો જાય છે. અરે ક્યાંક તો એકલપેટો- એક જ પેટ ભરવાની મનોવૃત્તિ બનવાથી કુટુંબભાવનાનો અર્થ જ બદલાઈ ગયો છે.

તેમની પેઢીઓ વચ્ચેના સંબંધોમાં તિરાડ ઊભી થઈ છે. માબાપ સંતાનોને બોજારૂપ ગણતા થયાં છે અને સંતાનો માબાપને નાણાં મેળવવાનું સાધન ગણે છે. સંતાનો મોટાં થાય એટલે ઘર છોડી જાય છે. ત્રીજી પેઢી એટલે કે દાદા-દાદી અને પૌત્ર-પૌત્રીના સંબંધો નબળા પડી ગયા છે. પતિ-પત્ની વચ્ચે પણ ફાયદા-ગેરફાયદાની ગણતરી વધારે મહત્વની બનતી જાય છે. આવા પરિવર્તનને કારણે દરેક વ્યક્તિ એકલતા-Isolation અનુભવે છે, માનસિક વિકૃતિઓનો ભોગ બને છે અને વ્યસનોના આધારે જીવન ગુજારે છે.

સગવડોથી મળેલ સમૃદ્ધિવાળા સમાજમાં લાગણીભર્યા સંબંધોનો અભાવ વર્તાય તો એ સમાજને સુખી કહેવાય નહીં. સુખની અનુભૂતિ જુદાજુદા માણસો જુદીજુદી રીતે મેળવતા હોવાથી સુખની વ્યાખ્યા આપી શકાય નહીં અને સુખી થવાનો રાજમાર્ગ ઠરાવી શકાતો નથી. છતાં દરેક વ્યક્તિ સુખી થવાની ઝંખના સેવતો હોય છે. આવી ઝંખનાની તૃપ્તિ માટે જ વિકાસની જહેમત ઉઠાવવામાં આવે છે. વિકાસ એ બાહ્ય અને ભૌતિક પ્રક્રિયા છે જ્યારે સુખ એ આંતરિક અનુભૂતિ છે. સમૃદ્ધિ નકારાત્મક સંવેદનો ઉપજાવી શકે છે. સમૃદ્ધિના અભાવે સમાજ દુઃખી-દુઃખી થઈ જાય છે, પણ સમૃદ્ધિ હોય તો સુખી થવાય તેવું ખાતરીપૂર્વક કહી શકાય નહીં. શ્રીમંત વ્યક્તિઓ અને શ્રીમંત સમાજોની દુઃખકથાઓ સાંભળવા-સમજવા જેવી હોય છે.

ભૌતિક રીતે પછાત હોવા છતાં આધ્યાત્મિક સમૃદ્ધિથી છલકાતા અનેક સંતો અને મહાનુભાવોની કથાઓ યાદગાર બની રહી છે. વેદઋષિના મતે સુખ એટલે વિશાળતા - “યદ્વ્યૌમા તદ્સુખં.” સમૃદ્ધિમાં, સંબંધોમાં, જ્ઞાનમાં અને લાગણીમયતામાં જેટલી વિશાળતા હોય તેટલું સુખ અનુભવી શકાય છે, આવી વિશાળતા અનુભવવામાં સંકુચિતતા

ધરાવતો માલિકીભાવ સૌથી મોટો અવરોધક છે. સમાજના વિકાસનું માપ તેના ગજવાની ઊંડાઈ, પહોળાઈથી નહીં પણ સર્વનો સમાવેશ કરવાની તેની ભાવનાશક્તિના આધારે કાઢવું જોઈએ. માણસ જે મેળવે છે અને પકડી રાખે છે તે તેની શક્તિ અને આવડતના વિકાસનું માપ છે, પણ માણસ જેટલું છોડી શકે તેના આધારે તેની માનસિક અને ચેતનાસભર વિશાળતા નક્કી કરી આપે છે. જે માણસ બીજાના લાભ માટે, સમાજલક્ષી હેતુ માટે દાન કે ત્યાગ કરી શકે તે સુખનો અનુભવ કરી શકે છે. મેળવવાના આનંદ કરતાં આપવાનો આનંદ અનેકગણો વધારે હોય છે.

વકીલાતના વ્યવસાયમાં ભરપૂર કમાણી કરનારા આપણા મહાત્મા ગાંધી અને સરદાર સાહેબ સર્વસ્વ અર્પણ કરી સ્વૈચ્છિક ગરીબી સ્વીકારી ભારત દેશની આઝાદી માટે જીવન સમર્પિત કરી વિશ્વમાનવ બની ગયા!! આર્થિક વિકાસથી કદાચ સમસ્યાઓ ઊભી થઈ શકે. સમાજમાં ગરીબ અને તવંગર એવા બે ભાગ પડી જાય. મૂડીવાદીઓ મનફાવે તેમ વર્તે તો સ્વાભાવિકપણે ગરીબોનું શોષણ થાય. પણ, મૂડીવાદીઓનો સહકાર લઈ ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન વધારવામાં આવે અને કામદારોને પોષણક્ષમ વેતન

મળે તો સામાજિક ગરીબાઈ ઘટાડી શકાય. સમૃદ્ધિ સાથે મૂડી ધરાવનારા, વિવિધ પ્રકારની કારીગરીના નિષ્ણાતો, કુશળ સંચાલકો અને સરકારશ્રીના સહયોગ પ્રયત્નોથી ઉત્પાદન ક્ષમતા વધારી શકાય. આમ, સમૃદ્ધિની વ્યાજબી વહીવટ અને વહેંચણી દ્વારા કલ્યાણ રાજ્યનો આદર્શ સર્જી શકાય. આર્થિક વિકાસની સાથે સામાજિક, શૈક્ષણિક અને બૌદ્ધિક વિકાસના સાધનો દરેક નાગરિક સુધી પહોંચાડવા એ જ રામરાજ્ય તરફનું પ્રયાણ ગણી શકાય. પરંતુ, સમૃદ્ધિ વધારવાની આંધળી ઘેલછામાં માણસ પોતાની શારીરિક તંદુરસ્તી, માનસિક સમતુલા અને આધ્યાત્મિક મૂલ્યોને વિસારે પાડે છે.

આર્થિક વિકાસ માટે મૂડીવાદી, સામ્યવાદી અને ગાંધીવાદી માર્ગોમાં પોતપોતાની ખામીઓ અને ખૂબીઓ છે. પણ, આ ત્રણેય માર્ગનો સમન્વય કરી લોકરાજ્ય અને લોકકલ્યાણ રાજ્યની સ્થાપના કરવા વર્તમાન સરકાર સક્ષીય છે. સમાજના આર્થિક વિકાસનાં ઇળ દરેક વર્ગને મળતાં રહે તો સશક્તિકરણના કાર્યક્રમો આવેગપૂર્વક સતત વધતા રહે એમાં જ કલ્યાણ છે.

- માનદ્ મંત્રી, ચારુતર વિદ્યામંડળ, વલ્લભ વિદ્યાનગર
ફોન : (૦૨૬૮૨) ૨૩૮૦૦૧

॥ વિદ્યાવૃત્ત ॥

સેમકોમ ખાતે ઉદ્યોગ સાહસિકતાની સમજણ ઉપર વેબિનાર યોજાયો

ચારુતર વિદ્યામંડળ યુનિવર્સિટીની અંગભૂત સંસ્થા સેમકોમ કોલેજ અને ચારુતર વિદ્યામંડળ યુનિવર્સિટી ઈનોવેશન એન્ડ સ્ટાર્ટઅપ સેન્ટર (CVMUISC)ના સહયોગ ઉપક્રમે તા.૨૬ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૧ના રોજ ઉદ્યોગ સાહસિકતાની સમજણ ઉપર વેબિનારનું આયોજન કરાયું હતું.

સેમકોમ કોલેજના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી અને ગ્રહીત સ્ટાર્ટઅપના સ્થાપક મી.સિદ્ધાર્થ અગ્રવાલને આ વેબિનારના રિસોર્સ પર્સન તરીકે આમંત્રિત કરાયા હતા. તેઓએ વિદ્યાર્થીઓને ઉદ્યોગ સાહસિકતાના આવશ્યક ગુણો, પ્રક્રિયા, તેનાથી થતા વિશેષ લાભ તેમજ તે ક્ષેત્રમાં આગળ વધવામાં નડતા અવરોધો અંગે જાણકારી આપી હતી. સાથે પોતાના ઉદ્યોગ સાહસિકતા તરીકેના અનુભવોના આધારે વિદ્યાર્થીઓને વિશેષ માહિતી આપીને ગહન માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું હતું.

ચારુતર વિદ્યામંડળ યુનિવર્સિટીના પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ, જોઈન્ટ સેક્રેટરી અને કોલેજના આચાર્ય ડૉ.વહીદા થોમસના માર્ગદર્શનથી આ વેબિનાર સફળ રહ્યો હતો.

तनमें ले तपासी

भाणसाडेव

मनवा, तनमें ले तपासी!

सार असार भेद नहि ज्ञान्या, कहां भयो गयो काशी?
वेद वचन का भेद नहि पाया, सदा परत भरमासी!
मनवा, तनमें ले तपासी!

मन अंतर आतम नहि ज्ञाना, कहां इरत वनवासी?
साणी अक सभनमें वसता, ताहि भूल भटकासी!
मनवा, तनमें ले तपासी!

सत धित आनंद अक अज्ञा, भाण कथा अविनाशी!
मनवा, तनमें ले तपासी!

आगमनां अंधाण

देवायत पंडित

देवायत पंडित दा'डा दाभव
सुणी लेने देवलदे नार,
आपाणा गुरुअ सत भाण्या,
जूठडा नहि रे लगार,
लण्या रे भाण्या रे सोई दन आवशे-०
पडेला पडेला पवन इरकशे,
नदीअे नहि होय नीर,
ओतर थकी रे सायबो आवशे,
मुजे इनमो वीर...

धरती माथे रे हेमर हालशे,
सूना नगर भोजार,
लभमी लूंटाशे लोको तणी,
नहि ऐनी राव के इरियाद

पोरो रे आव्यो संतो पापनो,
धरती मागे छे भोग,
केटलाक भडगे संहाराशे,
केटलाक भरशे रोग.

भोटां पुराण भोटां पानियां,
भोटां काणनां कुरान,
देवायत पंडित अेम भोलिया
ई छे आगमनां अंधाण.

हाटडिये केम रे रेवाशे

दासी जवाण

हाटडिये केम रे रेवाशे भई,

मारा रामनी रजा नई

बेसवा सारुं हाटडी कीधी, हाटडी भडी थई;
तेडां आव्यां श्रीरामनां, हाटडी पडी गई!-

जम जरायल डोलिये बांध्या, जरा मरणा नई,
दश मस्तक ने वीस भुजाणो, रावण न शक्यो रई!-

उंची भेडी ने अजब ऊड्या, सुभमां रबो सूई,
जभे आवी जालियो, पछे लावी न शक्यो लई!-

धरमना काममां ढील न करवी, वेणा जशे वई,
दासी जवाण सतभीम प्रतापे, नामनी नोभत थई!

हाटडिये केम रे रेवाशे भई,

मारा रामनी रजा नई!

मुभडा क्या देभै दरपनमें

कबीर

मुभडा क्या देभै दरपनमें, दया धरत नहि तेरे मन में.
गहिरि नदिया नाव पुरानी, उतरन याहै छन में,
प्रेम की नैया पार उतर गई, पापी भूडे जल में.
दर्पण देभत मोछ मरोरत, तेल युवत जुलझन में,
अक दिन अैसा आन पडेगा, कागा नोयत वन में.
आम की डार कोयलिया बोलै, सुवना बोलै बन में,
धरबारी धर ही में राज, इक्कड राज बन में.
सुन्दर तिरिया वीरा लावै, सेवा याहै अंग में,
कहै कबीर सुनो भाई साधो, ईकादरि हँ रन में.

॥ नवां काव्यो ॥

शुं थयुं पछी?

किशोर मोदी

निज प्यास भर न आवी : शुं थयुं पछी?
मजधार भर न आवी : शुं थयुं पछी?

उढासीना प्रपातमां नदी तटे,
लीलाश भर न आवी : शुं थयुं पछी?

महामौननो दमाम मतलबी હતો,
મુરાદ भर न आवी : शुं थयुं पछी?

ષટ્ કર્ણ ભીઘતે.....દરેક વારતા,
દીવાલ भर न आवी : शुं थयुं पछी?

એકલપણું અભાવ સૌ ત્યજી ઊભું,
પરણાય भर न आवी : शुं थयુं पछी?

ગોઘૂલિ સ્હેજ લાગણીસભર બની,
ભાગીળ भर न आवी : शुं थयुं पछी?

નર્મદ, અખાની દેન બહુ છે કિશોર,
સોગાત भर न आवी : शुं थयुं पछी?

Email : kishoremodi@gmail.com

સાઈરન સાંભળીને

કેશુભાઈ દેસાઈ

ઝીણો ઝીણો જરીક અમથો તાવ ને બે ઠહાકા,
થોડું થોડું વળી નીગળતું નાક બે ચાર દા'ડા;
રાતે એણે નીરવ પગલે પીંજરામાં પ્રવેશી
નાકાબંધી શ્વસનરૂટની શી કરી કે સવારે
ધારેલું એ તુરત પકડાયું પછી તો પગેરું...
ને ત્યાંથી આ શરૂ થઈ ગઈ કાણ મોંકાણ ભારે!
લોકે કીધું ઝટપટ તમે ખાટલો મેળવી દો,
મોડું થાતાં દુઃખ વકરશે, ચેપ લાગે બધાને..
સાજા થૈને પરત ફરજો, રાખજો ધાક ના કો'
પહોંચી સીધો તરત કરજો ફોન રાજીખુશીનો.
રાખીશું કેં વ્રત, જપ કરીશું મહામૃત્યુમાળા:
કેવાં મીઠાં મધુર નખરાં સાંભળીને સિધાવ્યા!
જાતા બંધુ, રથ પર ચઢી કો' અજાણ્યા મુકામે,
પાછા ક્યારે વળશું નહિ વા-ખાતરી હાલ ક્યાં છે?

૧૩, એશ્વર્ય-૧, પ્લોટ : ૧૩૨, સેક્ટર : ૧૮,
ગાંધીનગર-૩૮૨ ૦૨૧. મો.૯૮૭૯૫ ૪૩૧૩૨

વિદ્યાનગરના ચરણોમાં...

કમલેશકુમાર જસવંતસિદ્ધ ગઢવી (કમશા ગઢવી)

આ જગતમાં શીલથી એ શોભતું વિદ્યાનગર,
એ બધાંને દાન વિદ્યા આપતું વિદ્યાનગર.

દેશ દેશાવર તણાં તો આવતા સૌ ભાવકો,
આવકારી એમને તો ભાવતું વિદ્યાનગર.

સ્થાપના કરતા ગયા સરદાર જેની ભોમકા,
ભાઈકાકાને વળી સંભારતું વિદ્યાનગર.

જ્ઞાનનો સાગર અહીં ઊછળે વળી ઘૂઘવે સદા,
જ્ઞાનમાં વિજ્ઞાનને તો શોધતું વિદ્યાનગર.

યાદ ના આવે વતનની જે અહીં આવી ગયા,
એ જ પ્યારું વતન લાગે મને વિદ્યાનગર.

જે અહીં આવી ભણ્યો ને જ્યાં ગયો આ જગ મહીં,
એ હજારો વાત મોઢે બોલતું વિદ્યાનગર.

એ જ પાવન ભોમને કમશા કરે વંદન નમી,
આજ એ મારા પાણામાં ખોળતું વિદ્યાનગર.

બી/૫, ગંગા પાર્ક, મંગલમ પાર્ક પાસે, ૧૦૦ ફૂટ રોડ,
મુ.બોરસદ, તા.જી.આણંદ. મો.૭૬૯૮૭ ૬૭૭૨૭

સાગર જળ પર

પી.એમ.પરમાર

લાખું છું, ભૂસું છું, લડું છું, પડું છું,
ભૂસું છું, લાખું છું, પડું છું, લડું છું,
સરિતા જળ પર દુરિતો મધ્ય,
લાખ ભૂંસ કરું છું. લડ લડ કરું છું.

ડૂબું છું, તરું છું, જીવું છું, મરું છું,
તરું છું, ડૂબું છું, મરું છું, જીવું છું,
સાગર જળ પર, કાચા તાંતણિયે,
તર ડૂબ કરું છું. જીવ મર, કરું છું.

ચરું છું, ફરું છું, બળું છું, ઠરું છું,
ફરું છું, ચરું છું, ઠરું છું, બળું છું,
સચરાચર મહીં, તત્તવને તત્તવમાં
ચર ફર, કરું છું. વિલીન કરું છું.

(- નિવૃત્ત પ્રાધ્યાપક)

સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી, વલ્લભ વિદ્યાનગર
૬૨, શ્રીહરિનગર, પાલિકાનગર સામે, વલ્લભ વિદ્યાનગર, તા.જિ.આણંદ

જિંદગી એટલે વાવણી

ભૂપત વડોદરિયા

એક જુવાન કહે છે : હું ત્રીસ વર્ષનો થયો, હું તો ઠેરનો ઠેર રહ્યો હોઉં એવું લાગે છે. જેણે ચાલીસ વર્ષ પૂરાં કર્યાં છે તેની ફરિયાદ એવી છે કે ચાલીસ વર્ષ પાણીમાં પડી ગયાં. આટલું આટલું મેળવવું હતું, પણ મેળવી ન શકાયું. નોકરીમાં અમુક બઢતી મેળવવી હતી તે હજુ નથી મળી. આટલું બેન્ક બેલેન્સ કરવું હતું તે ન થયું. પચાસ વર્ષ થાય ત્યારે માણસ કહેશે કે, જે મેળવ્યું છે તે મારી શક્તિના હિસાબે અને બીજાઓ સાથેની સરખામણીના હિસાબે ઘણું જ ઓછું છે. માણસને ૬૦ વર્ષ થાય એટલે કહેશે કે કોઈની કંઈ કદર જ મળી નહીં. કંઈ કેટલાય માણસો ષષ્ટિપૂર્તિ ઊજવી ગયા, કંઈ કેટલાય કેટલી બધી જાત્રાઓ કરી આવ્યા, કંઈ કેટલાય પરદેશના પ્રવાસો કરી આવ્યા. સિત્તેર વર્ષે માણસને લાગે છે કે બસ, તબિયત જે લોહી પીવા માંડી છે તેને કઈ રીતે અંકુશમાં લેવી તે જ સવાલ છે! મૃત્યુ કઈ રીતે આવશે તેનો વિચાર ગભરાવી મૂકે છે. કોઈ કોઈ વાર અડધી રાતે આંખ ઊઘડી જાય છે અને મોત જ ક્યાંક આજુબાજુમાં સંતાઈને બેઠું હોવાનો વહેમ પેડે છે.

પણ જીવનની બહારની આ સંપત્તિ જેમને ન મળી તેમણે પોતાની અંદરની સંપત્તિથી પોતાની દુનિયાને આબાદ કરી છે તે હકીકત છે. મહાન ચિત્રકાર વિન્સેન્ટ વાન ગોગે ત્રીસ વર્ષની ઉંમરે તેના ભાઈ થીઓ પરના પત્રમાં લખ્યું હતું : “જિંદગી પાસે ઝાઝી અપેક્ષા કરવી નહીં જોઈએ; જિંદગી એ તો એક પ્રકારનો વાવણીનો સમય

છે - લાણીનો નહીં!”

આખી દુનિયાની દરિયાઈ સફર કરી આવેલા સર ફ્રાન્સિસ ચિચેસ્ટરે કહ્યું છે : “આખી જિંદગી આમ જુઓ તો આખરે નિષ્ફળતા જ છે, પણ આમાંથી હાંસલ કરવા જેવું કંઈ હોય તો તેમાં મળતી રમત-ગમ્મત જ છે.”

જર્મન મહાકવિ ગેટેએ નોંધ્યું છે : “મારી ૭૫ વર્ષની જિંદગીમાં ખરેખર મને સુખ અને શાંતિનો એક મહિનો પણ મળ્યો નથી... પણ મને મારી જિંદગી વિશે ખરેખર કોઈ ફરિયાદ નથી.” બીમાર સેમ્યુઅલ જોન્સને ૭૫ વર્ષની ઉંમરે કહ્યું છે : “એકાદી નવી ઓળખાણ ન કરું તો મને મારો દિવસ ફોગટ ગયેલો લાગે.”

૭૫ વર્ષની ઉંમરે વિન્સ્ટન ચર્ચિલે કહ્યું હતું : “હું હવે ભગવાનને મળવા તૈયાર છું, પણ એ મને મળવા તૈયાર છે કે નહીં તે વળી જુદી વાત છે.” પછી ૮૧ વર્ષ સુધી જીવેલા ચર્ચિલને કોઈએ પૂછ્યું હતું કે, તમે આટલું લાંબું જીવ્યા કઈ રીતે?

ચર્ચિલે કહ્યું : “આટલાં લાંબાં વર્ષોમાં મેં મારા હૃદયમાં કોઈની પ્રત્યેના ધિક્કારને મુદ્દલ સ્થાન નથી આપ્યું.”

૭૮ વર્ષની ઉંમરે બેન્જામિન ફ્રેંકલિને એક પત્રમાં લખ્યું હતું : “હજુ હયાત છું અને જિંદગીની મજા પણ માણી રહ્યો છું. વૃદ્ધાવસ્થાની નબળાઈઓ ઝડપથી આવી રહી હોય એવું લાગે છે અને શરીર એટલું બધું સમારકામ માગી રહ્યું છે કે પરમાત્માને કદાચ એમ જ થતું હશે કે આ જર્જરિત ઇમારતનું સમારકામ મોંઘું પડે. તેને પાડી નાખીને નવી ઇમારત બનાવું.”

(-અરધી સદીની વાચનયાત્રામાંથી સાભાર)

॥ વિદ્યાવૃત્ત ॥

સી.વી.એમ. યુનિવર્સિટી, એરીબાસમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિન યોજાયો

સી.વી.એમ. યુનિવર્સિટીની અશોક એન્ડ રીટા પટેલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ટિગ્રેટેડ સ્ટડીસ એન્ડ રિસર્ચ ઈન બાયોટેકનોલોજી એન્ડ એલાઈડ સાયન્સ, ન્યુ વિદ્યાનગરની કોલેજમાં આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા દિન અંતર્ગત ઈન્ટર ક્લાસ સ્ટોરી રાઈટિંગ અને સ્લોગન રાઈટિંગ સ્પર્ધા રાખવામાં આવી હતી જેનો વિષય વિમેન એમ્પાવરમેન્ટ, કેરેક્ટરિસ્ટિક્સ ઓફ પાવરફૂલ વિમેન એમ બે પ્રકારની નિબંધ સ્પર્ધા રાખવામાં આવી હતી જેમાં વિદ્યાર્થીનીઓ તેમજ નોન-ટીચિંગ મહિલા સ્ટાફ પણ સ્પર્ધામાં ભાગ લીધો હતો. પ્રથમ અને દ્વિતીય વિજેતા જાહેર થયેલાંને સર્ટિફિકેટ એનાયત કર્યાં હતાં. ઈનચાર્જ હેડ ડૉ.ભક્તિ બાજપાઈના માર્ગદર્શન પ્રમાણે કાર્યક્રમનું સફળ સંચાલન વુમન સેલના કન્વિનર ડૉ.રીતુ દિક્ષિત તેમજ ડૉ.સ્વાતિ નારોલકર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

સમજણની અણસમજણ

રણછોડ શાહ

વધારે પડતું અજવાળું જે રાતે વાપરે છે,
એ સૌ માણસને ભરબપોરે અંધારું નડે છે.
બધા અહીં થોડું થોડું ટૂંટિયું વાળી સૂવે છે,
બધાને થોડી થોડી ગોઠડી ટૂંકી પડે છે.

- ખલીલ ધનતેજવી

ભારતના સ્વતંત્ર્ય થયા બાદ આજે શિક્ષણમાં ચોથી પેઢી પ્રવેશી ચૂકી છે. શાળા-કોલેજો અને વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં ધરબમ વધારો થઈ રહ્યો છે. શિક્ષણક્ષેત્રે વિવિધતાઓ પાંગરી ઊઠી છે. આર્થિક, સામાજિક, વૈચારિક અને ભૌતિક વ્યવસ્થાઓમાં અકલ્પનીય પરિવર્તન પ્રવેશી ચૂક્યું છે. એક તરફ ભવ્યાભિભવ્ય ઇમારતોવાળી શિક્ષણની સંસ્થાઓ છે તો બીજા છેડે અત્યંત જર્જરિત બેઠક વ્યવસ્થા હોય તેવી શાળા-મહાશાળાઓ પણ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. શાળા-મહાશાળામાં જતી આ ચોથી પેઢી કાંઈપણ ઓછું ચલાવી લેવા તૈયાર ન હોય તે સ્વાભાવિક છે. કારણ કે તેમના મમ્મી-પપ્પા શક્તિશાળી અને સક્ષમ છે. આ લેખમાં ચર્ચા કરવી છે શાળાએ જતા બાળકોના મમ્મી-પપ્પાની - તેમના વિચાર અને આચારની.

આઝાદ ભારતમાં જન્મેલા આ વાલીઓને ત્રીજી પેઢી તરીકે ઓળખીશું. અત્યારે લગભગ ૩૫ થી ૫૦ વર્ષની ઉંમર ધરાવતી આ પેઢીએ બે અંતિમ પરિસ્થિતિ જોઈ છે. તેઓએ બાળપણ અત્યંત સામાન્ય આર્થિક પરિસ્થિતિ અને ઓછી સગવડો વચ્ચે પસાર કર્યું છે. તેઓએ બસ અને ટ્રેનની ધક્કામુક્કીમાં પ્રવાસ કરી શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું છે. તેમના અભ્યાસકાળ દરમ્યાન શાળા-કોલેજમાં ભૌતિક વ્યવસ્થા તદ્દન સામાન્ય હતી. ક્યારેક તો પાયાની જરૂરિયાત વિનાની સંસ્થાઓમાં અભ્યાસ કર્યા છે. શાળા બહાર ઊભેલી લારી ઉપરથી પચાસ પૈસાના સિંગ-ચણા ખરીદી નાસ્તો કર્યો છે. અભ્યાસ માટેનાં પુસ્તકો અગાઉના વપરાયેલા અથવા તો સામાજિક સંસ્થાઓમાંથી મેળવી ભણ્યા છે. જૂની નોટબૂકના કોરા પાનાં ફાડીને 'કાચી નોટ' બનાવવામાં તેનો

ઉપયોગ કર્યો છે. શાળા-કોલેજ ચાલતા અથવા વધારેમાં વધારે સાયકલ મારફત ગયા છે. ગણ્યાગાંઠયા આર્થિક સમૃદ્ધ મિત્રો બહુબહુ તો મોપેડ દ્વારા શાળા-કોલેજમાં ગયા છે. વાર્ષિક મેળાવડાઓ કે બર્થ-ડે પાર્ટીઓ કરી નથી અથવા કરી હોય તો અત્યંત મર્યાદિત મિત્રો સાથે કરી છે. આ કાર્યક્રમોમાં વિજાતીય વ્યક્તિઓ તો ભાગ્યે જ જોવા મળતી. સંતાન પાસ થઈ જાય એટલે મમ્મી-પપ્પા આનંદ અને ગૌરવની લાગણી અનુભવતા. ધો.૧૦ કે ધો.૧૨ની પરીક્ષામાં માત્ર પાસ થવાય તો પણ પેંડા વહેંચતાં! ભાગ્યે જ ટકાવારી કે અન્ય બાળકોની સાથે પોતાના સંતાનની સરખામણી કરવાની પળોજણમાં પડતા.

ત્રીજી પેઢીએ ઉચ્ચ અભ્યાસ સ્વબળે કર્યો છે. તેમના મમ્મી-પપ્પાને તો તેઓ માત્ર ભણે છે તેટલું જ પૂરતું થતું. કદાચ તેમના ભાવિ વ્યવસાય બાબતે જાણકારી પણ નહોતી અને ક્યારેક હતી તો તે અંશતઃ જ હતી. મોટાભાગનાએ તો હોસ્ટેલમાં રહીને અભ્યાસ કર્યો અથવા ગામડેથી જિલ્લા સ્તરની સંસ્થામાં ટ્રેન કે બસમાં અપડાઉન કરીને ભણ્યા છે. અનેક અગવડો અને અડચણો વચ્ચે સંઘર્ષ કરીને સ્વબળે આગળ વધ્યા છે. પોતાને સક્ષમ બનાવવા સતત મથતા રહ્યા છે. આ સંઘર્ષને કારણે તેમનું મનોબળ વધ્યું, શારીરિક શક્તિ વધી અને પોતે કંઈક વિશિષ્ટ કરી શકે છે તેમ સાબિત કરી શક્યા. એક રીતે જોઈએ તો આ જ સાચું અને યોગ્ય ઘડતર હતું. તેઓએ જે કર્યું તેનો તેમના માતા-પિતાને પણ આનંદ હતો.

પરંતુ આ બાબત ત્રીજી પેઢીના સંતાન ઉછેરમાં મદદરૂપ થવાને બદલે વિઘ્નરૂપ બની. સતત રહી ગયાની અનુભૂતિ કરતા હોય તેમ હવે તેમને લાગે છે. સંઘર્ષ કરવો પડ્યો તેનો આનંદ હોવાને બદલે ગ્લાનિ અનુભવે છે. અછતામાં ઉછેર્યા તેમ માનવા, સમજવા અને વર્તવા લાગ્યા. શું-શું ન મળ્યું? તેની લાંબી યાદો બનાવી. શાળાએ ચાલતા ગયા, ફાટેલાં-તૂટેલાં પુસ્તકો અને પેન્સિલના ટૂકડાઓથી લખવું પડ્યું, વૈવિધ્યસભર સ્વાદિષ્ટ નાસ્તો પ્રાપ્ત ન થયો તેનો અફસોસ જાહેર કરવા લાગ્યા. જાહોજલાલી ભરેલી બર્થ-ડે પાર્ટીઓથી વંચિત રહી ગયા તેવી વાતો સતત મમળાવતા રહ્યા. શું મળ્યું તેના કરતાં શું ન મળ્યું તેની

યાદી ખૂબ લાંબી બનાવી દીધી. જે જરૂરી નહોતું તે ન મળ્યું તેમ માનવાને બદલે તેનો અફસોસ કરી રહ્યા છે. વર્તમાનમાં તેઓ સતત જે ન પામ્યા તેને વાગોળતા જ રહ્યા. સૌ કુટુંબીજનો ભેગા થાય ત્યારે તેઓને બાળપણમાં જે-જે નહોતું મળ્યું તે યાદ કરતા રહ્યા. હવે પોતાના સંતાનો આવા અભાવથી ન પીડાય માટે મંડી પડ્યા છે.

જોકે સમયની પાર હું કાયમ નથી રહ્યો,
હું આ સમયમાં છું - એ મને ભ્રમ નથી રહ્યો.
એવું નથી કે સુખનો સમુંદર છે ચોતરફ,
હું ક્યાં સુખી છું? એનો મને ગમ નથી રહ્યો.

- હરીન્દ્ર દવે

આવી વૈચારિક મનોદશા ધરાવતી ત્રીજી પેઢી આજે વાલી બની છે. આ વાલીઓએ વ્યાવસાયિક ક્ષેત્રે ખૂબ સારી પ્રગતિ કરી હોવાથી આર્થિક રીતે સમૃદ્ધ બન્યા છે. આજનો શાળા-કોલેજનો વાલી તેના મમ્મી-પપ્પાની સરખામણીએ આર્થિક રીતે ખૂબ સુખી બન્યો છે. આર્થિક, સામાજિક, વૈચારિક અને વગની રીતે અત્યંત આગળ વધ્યો છે. પોતાને જે ન મળ્યું તે પોતાના સંતાનને આપી શકે તેવી આર્થિક સ્થિતિ થઈ છે. મન:સ્થિતિ તો વંચિત રહ્યાની છે જ. એટલે તે પોતાના સંતાનને જે તે માંગે તે અને ન માંગે તે પણ આપવા-અપાવવા મચી પડ્યો છે. અધીરો બની ગયો છે. ક્યારેક તો લાગણી, પ્રેમ અને વહાલનો અતિરેક કરતો હોય તેમ નજરે પડે છે.

તેમનાં સંતાનોને ‘સારી શાળા’માં અભ્યાસ કરાવવા માટે તમામ રસ્તા અપનાવે છે. તેમની સારી શાળાની વ્યાખ્યા એવી છે કે જે શાળાનું મકાન ભવ્યાતિભવ્ય હોય, તે શાળામાં માત્ર ધનિક (Rich) વર્ગના બાળકો જ અભ્યાસ કરતા હોય, બાળકો શાળામાં મોંઘીદાટ કારમાં આવતા હોય, જુદા-જુદા દિવસે અલગ-અલગ ગણવેશ હોય, ફાઈવ સ્ટાર હોટેલ જેવા રસોડા હોય, અત્યંત મોંઘા અને સુવિધાસભર દેશ-પરદેશના પ્રવાસોનું આયોજન થતું હોય વગેરે. તેઓએ જે શાળામાં અભ્યાસ કર્યો ત્યાં આવું નહોતું તેમ છતાં તેઓ આ સ્થાને પહોંચ્યા છે તેમ સમજવાને બદલે સતત પોતાને ન મળ્યું તે સંતાનને

આપવા-અપાવવામાં હોડ બકી રહ્યા હોય તેવું અનુભવાઈ રહ્યું છે. તેઓ સંતાનની તમામ સગવડ, સુવિધા અને જરૂરિયાત (જરૂરી કે બિનજરૂરી) પૂરી કરવા માટે મચી પડ્યા છે. ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત મમ્મી તો બાળકની તમામ સવલતો માટે ખોડે પગે તૈયાર હોય છે. બાળકને સહેજ પણ અગવડ કે મુશ્કેલી ઊભી ન થાય તેની મિનિટે-મિનિટે કાળજી રાખે છે.

આ સમસ્યાને મનોવૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ જોવાની ખાસ જરૂર છે. સામાન્ય રીતે સૌ પોતે જે બાબતથી વંચિત હોય તેનાથી તેની ભાવિ પેઢી ન રહે તે માટે તે જિંદગી હોડમાં મૂકવા સદાય તત્પર હોય છે. ઇતિહાસ ઉપર નજર નાંખતા એ વાત સ્પષ્ટ નજરે પડે છે કે રાજા-મહારાજાઓએ પણ આવું જ કર્યું હતું. ‘અછત’ જેટલી ભયંકર સામાજિક સમસ્યા છે તેના કરતાં ‘છત’ ઓછી નથી, કદાચ વધારે છે. પોતાની પાસે જે છે તેનો સદ્ઉપયોગ કરવાને બદલે વેડફાટ થાય ત્યારે જે મળવું જોઈએ તે ન મળે અને ન મળવું જોઈએ તે મળી જાય. બાળકને વહાલ જરૂર અપાય, આપવું પણ જોઈએ. તેની જરૂરિયાતો ચોક્કસ જ પૂરી કરવી જોઈએ. પરંતુ તે ઉડાઉ ન બને તે જોવાની જવાબદારી પણ વડીલોની તો ખરી જ ને? પોતાને ન મળ્યું તેનાથી અન્ય વંચિત ન રહે તે જોવું તેમાં તો શાણપણ અને ડહાપણ છે. પરંતુ તેમાં ક્યારેક અતિરેક થઈ જાય ત્યારે અનર્થચ્છનીય પરિણામના ભોગ બનવું પડે તેવી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ શકે તેમ છે. તે બાબતની આ શિક્ષિત વાલીઓને સમજણ છે ખરી?

આચમન :

છોકરાં ધાર્યું કરે છે સૌને ગણકાર્યા વગર,
ને વડીલો પણ રહી શકતા નથી ટોક્યા વગર.
ના, દુવાઓ માગવાથી ચંદ્ર નહિ ટપકી પડે,
નહિ મળે અજવાળું તમને દીપ પ્રગટાવ્યા વગર.

- બલીલ ધનતેજવી

મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી, એમિટી સ્કૂલ, ભરૂચ.

સંપર્ક સૂત્ર : ૯૯૭૯૮ ૬૧૬૩૧

Email : shah_ranchhod@yahoo.com

શાળા-જીવનના સાથીદારો

અશોક સોમપુરા

માનવીના વિકાસમાં અનેક ઘટકો-પરિબળોની મહત્વની ભૂમિકા હોય છે. તેમાં શિક્ષણનું સ્થાન મોખરાનું છે. બાળકના જીવન-વિકાસની શરૂઆત શિક્ષણથી થાય છે. તેના અભ્યાસ દરમિયાન એનું ઘડતર યોગ્ય રીતે થાય અને અંતે એ કેળવાયેલો નાગરિક બની પોતાની ફરજ ઉત્તમ રીતે બજાવી શકે એ જરૂરી છે. આ માટે તેણે અનેક ઘટનાઓ, પ્રસંગો, શિક્ષકો, વિદ્યાલયો, મહાવિદ્યાલયો અને અનેક મિત્રોના સંપર્કમાં આવવાનું થતું હોય છે. સારું માર્ગદર્શન, સારા મિત્રો અને શિક્ષક-ગુરુજનોની જરૂરિયાત તેને અનેક તબક્કે પડતી હોય છે. આમાં એકાદ પણ જો નબળું હોય તો તેના વિકાસમાં માઠી અસર થવાની સંભાવના રહે છે. આજે આપણે બાળકના શાળા-જીવનના મિત્રો-સાથીદારોની થોડીક વાત કરીએ.

બાળકની મૂંઝવણ :

બાળક શાળાએ જાય છે ત્યારે તેને અનેક શાળાકીય ગૃહકાર્ય, ઈતર પ્રવૃત્તિઓના અનેક કાર્યક્રમો, પાઠ્યપુસ્તકો, ઈતરવાચન, પરીક્ષાઓ, રમત-જગત, માંદગીના સમયે કે પ્રસંગોપાત શાળામાં ગેરહાજર રહેવાનું થાય ત્યારે તેને કોઈની મદદ કે હૂંફની જરૂર પડતી હોય છે. આવા સમયે તેને એક સારા સાથીદાર મિત્રની આવશ્યકતા રહે છે.

આનાથી થોડુંક આગળ વિચારીએ તો જ્યારે બાળક ઉંમરલાયક થાય અને તે સમાજ જીવનમાં પ્રવેશે ત્યારે પણ તેને કોઈ સાથી મિત્રની જરૂર રહેતી હોય છે. એમ કહી કે સમગ્ર જીવન દરમિયાન પણ તેને આની જંબના રહેતી હોય છે. કયા કયા સંજોગોમાં તેને સાથી મિત્રોની જરૂર રહે છે તેમાં નીચેની વિગતોનો સમાવેશ ચોક્કસ કરી શકાય.

- (૧) પોતાના સુખ-દુઃખમાં અને અંગત જીવનમાં
- (૨) ઘરના સારા-નરસા પ્રસંગોમાં
- (૩) પરિવારના નાના-મોટા કામકાજમાં
- (૪) પોતાના ધંધા-વ્યવસાયમાં
- (૫) ઘરના સભ્યોની નાની-મોટી માંદગીમાં

- (૬) પ્રસંગોપાત આર્થિક વ્યવહારમાં
- (૭) ઘરનો કોઈ સભ્ય ગેરમાર્ગે હોય તો તેને સમજાવવામાં
- (૮) કજિયા-કંકાસ કે તકરારનો ઉકેલ લાવવામાં
- (૯) લગ્ન પ્રસંગ
- (૧૦) મરણ પ્રસંગોમાં,

તેને સાથીદારની જરૂર પડે છે. ઉપરના મુદ્દાઓમાં બીજી ઘણી બાબતોનો સમાવેશ કરી શકાય.

સારા મિત્રો હોવા જોઈએ એ વાતને અનુમોદન આપતો સંસ્કૃતનો આ શ્લોક સૌને ખૂબ ઉપયોગી વાત સમજાવે છે.

न हि मानसिको धर्मः कस्यचिज्जायतेजसा।
अ तो यतेत तात्प्राप्त्यै मित्रलब्धिर्वरा नृणाम्॥

અર્થાત,

કોઈના મનોભાવ જાણવાનું કામ સહેલું નથી. કેવળ મિત્રના મનોભાવ તત્કાળ જાણી શકાય છે. એટલે વધારે મિત્રો પ્રાપ્ત થાય તેવો પ્રયત્ન કરવો. કારણ કે મનુષ્ય માટે મિત્રપ્રાપ્તિ ઉત્તમ વસ્તુ ગણાઈ છે.

મિત્રો વિશે બેદરકારી રાખતા મા-બાપો :

બાળકને સમય જતા ઘણાં મિત્રો હોય છે. પરંતુ એ સૌમાંથી તેને એકાદ-બે સાથીદાર વધુ પસંદ હોય છે. તેની સાથે તે અનેક પ્રકારના વ્યવહારમાં વધુ રહેતો હોય છે. અને અભ્યાસકાળ પૂરો થઈ ગયા પછી પણ તેની સાથેનો સંબંધ જળવાઈ રહેતો હોય છે. પરંતુ ઘણાં મા-બાપ એવા હોય છે કે તેઓ પોતાના પાલ્યના મિત્રો કોણ છે? કેવા છે? તેની આદતો કેવી છે? તેની દરકાર રાખતા નથી. પરિણામે ભવિષ્યમાં ઘણી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવાનો વખત આવે છે. અયોગ્ય મિત્ર તેના વિકાસમાં નડતરરૂપ થાય છે. પરિવાર માટે પણ સમસ્યા ઊભી કરી શકે છે. સારી અને ઉજ્જવળ કારકિર્દી ધરાવતો વિદ્યાર્થી પણ ક્યારેક ખરાબ સોબતના લીધે અવળે માર્ગે ચડી જતો હોય છે. પોતાના પાલ્યના મિત્રમાં, વ્યવહારમાં ખામી જેવું જણાય તો તેને તરત જ રોકવો જોઈએ. આવા પગલાં સાવધાનીપૂર્વક વેળાસર લેવાય તો ઘણી અયોગ્ય ઘટનાઓ ટાળી શકાય છે.

ઘરની સામાન્ય વાતચીત દરમિયાન મિત્રો સાથે કેવો વ્યવહાર રાખવો જોઈએ તે પણ સરળતાથી સમજાવી શકાય. સાદા અને સરળ વ્યવહારમાં નીચેની બાબતોની સમાવેશ કરી શકાય.

- » મિત્રોનો વિશ્વાસ ન તોડવો.
- » તેની ગેરહાજરી દરમિયાન વારંવાર તેના ઘેર ન જવું.
- » બન્ને પરિવારની ગુમ વાતો કહેવાનું ટાળવું.
- » વાણી-વ્યવહાર અને ચારિત્ર્ય બાબતે શિસ્ત રાખવી.
- » સ્વાર્થ અને કોઈપણ પ્રકારના ભેદ વગર સંબંધ રાખવો.
- » તેના અવગુણ બાબતે તેના પરિવારનું ધ્યાન દોરવું.
- » તેના વિકાસમાં કે મૂંઝવણમાં સહાયરૂપ થવું.

સારા મિત્રો થાય તે માટે શિક્ષક-ગુરુની ભૂમિકા :

ભારતીય સંસ્કૃતિમાં ગુરુ ઉચ્ચ સ્થાને છે. નીચેની ચોપાઈ આ વાતને વધુ સ્પષ્ટ કરી મહત્ત્વ આપે છે.

“ગુરુ ગોવિંદ દોનો ખડે કિસકો લાગુ પાય
બલિહારી ગુરુદેવ કી જિસને ગોવિંદ દિયો બતાઈ”

પ્રભુને પામવા માટે પણ ગુરુને અનોખી સાંકળરૂપ કડી માનવામાં આવ્યા છે. આથી ગુરુની ભૂમિકા ભજવતો શિક્ષક બાળવિકાસમાં, વ્યક્તિવિકાસમાં મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે. તે વિદ્યાર્થીનો ગુરુ, મિત્ર અને વાલી પણ બની શકે છે. નીચે દર્શાવેલ મુદ્દાઓ દ્વારા તે વિદ્યાર્થીને સારા મિત્રો આપી શકે છે.

- (૧) સંવેદનશીલ કે કોયડારૂપ બાળક માટે તે વર્ગખંડમાં અન્ય વિદ્યાર્થી સાથે ચર્ચા કરી તેને ઉપયોગી થાય તેવા વિદ્યાર્થી સાથે દોસ્તી કરાવી શકે.
- (૨) શાળાના વાલીદિનના દિવસે તેના માતાપિતા સાથે ચર્ચા કરી તેને સારા મિત્રોના નામ આપી તેની

સાથે મિત્રતા રાખવાનું સૂચન કરી શકાય.

- (૩) ક્યારેક તેના ઘેર મુલાકાત લઈ તેના ઘડતર, ભણતર અને તેના મિત્રો વિશેની નિખાલસ ચર્ચા કરી શકાય. આવી મુલાકાત પરિવારના સૌ માટે અસરકારક બની શકે.
- (૪) અભ્યાસમાં, ઇતરપ્રવૃત્તિમાં કે પછી અન્ય કાર્યોમાં નબળા પડતા વિદ્યાર્થીને અન્ય સેવાભાવી વિદ્યાર્થીને સહકાર આપવા સમજાવી શકાય.
- (૫) વર્ગખંડમાં પણ તે મિત્રની અગત્યતા સમજાવી શકે છે.
- (૬) મિત્ર એ પરિવારનો ન હોવા છતાં તે ઉત્તમ શુભેચ્છકોની ગરજ સારે છે. તેનું સ્થાન પરિવારના સભ્ય કરતાં જરાય ઊતરતું નથી. આમ તેનું મહત્ત્વ આગળ ધરી શકાય.
- (૭) આડા માર્ગે ચડેલાને સીધા માર્ગે લાવવામાં મિત્રોનો પ્રયાસ ખૂબ જરૂરી હોય છે. તેની મદદ અસરકારક સાબિત થઈ શકે.
- (૮) સારો મિત્ર સ્વાર્થી કે દગાબાજ હોતો નથી. તે કોઈપણ સમસ્યા કે મડાગાંઠમાં મધ્યસ્થી બની શકે. આ વાતો કરવાથી મિત્રની અગત્યતા ઊપસી શકે છે.
- (૯) તેમાં માન-પાન કે ઔપચારિકતાને સ્થાન હોતું નથી.
- (૧૦) આર્થિક સ્થિતિ, સામાજિક પ્રતિષ્ઠા, હોદ્દા કે અન્ય નાના-મોટા મોભાને સારો મિત્ર સ્થાન આપતો નથી.

તો આવો, આપણા દીકરા-દીકરીઓને સારા મિત્રો મળી રહે અને તે જીવનભર ટકી રહે તેવા પ્રયત્નો કરીએ.

૭, એપેક્શનગર સોસાયટી, પ્રકાશ પેટ્રોલ પંચ અને લક્ષ્મીનારાયણ સોસાયટીની પાછળ, વિક્રમ મિલ વિસ્તાર, બાપુનગર,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૪

योपाट येम्पियन

परीक्षित जोशी

टार्डम मशीननी भराबीने कारणे दुनियामां केटलीक घटनाओ आगण पाछण थई गई छे, थई रही छे. ओमांनी ओक घटना.

गांधार नरेश शुभ-शकुनी कायम योपाट रमता रहेतां. ओ उतां, योपाट येम्पियन. महाभारतना युद्धमां माद्रि पुत्रने हाथे लजु ओमनुं मृत्यु थवाने घाणीवार उती.

नगरचर्या करतां अचानक ओमनी नजर रथमां जई रहेली द्रौपदी पर पडी अने...

ओमनो पांडवद्वेष जागी ठिक्यो. हाथमां पकेउली ओमनी सेना ओवां ओे पासांने ओकबीजां साथे घसतां, मसणतां ओमनो योपाट येम्पियन आत्मा स्वगत ओली ठिक्यो, 'पांच्याली, अही? अटाणे!'

'कां बापु? कोने को छो पांच्याली?'

'आ, पेदी जाय, रथमां ओने'

'तमेय महाभारतना रसिया लागो छो, भरी ओणभी काडी ओने...'

'छे ने! ओे द्रौपदी, सायुं छे, ने...!'

'...'

'वाह, मारी सेना, यालो इरी तमारो यमत्कार अताववानो समय आवी ग्यो छे...आहा...'

'अरे ओ, घरमां भलेनने आंणे पाटा अंधाव्या अने अही पोते ओणा इडी इडीने छोकरीओने ताकी रह्यो छुं, नराधम. दुःशासन ज छे...यारेकोर'

'ना, देवी, छुं दुःशासन नहीं, ओनो मामो गांधार नरेश शुभशकुनी उई योपाट येम्पियन.'

'शुभ अने शकुनी?'

'हा, पांच्याली, शुभत्व मारामां पाण छे. बाकी तमारो वालीडी कृष्ण...'

'छुं, पांच्याली नहीं, गांगुली छुं...गांगुली.'

'वहु बेटा, गंगा जोडे तो मात्र देवव्रत भीष्मने ज सम्बन्ध..बाकी, तमे तो पांच्याली,...'

'आ शुं ओल्या करो छो, गुफि छु?'

'अरे, छुं क्यां छु?'

'पेन्टल, तुं सेट पर छो, महाभारतनां...पाछो भूल्यो..'

'रूपा, तुं अही? उमणुं तो तुं त्यां उती ने?'

'क्यां गुफि साभ? छुं तो क्यारनी शूट पर उती... उमणुं ज..तमने जोयां ने..'

'गुफि, माणु आवी गडबड तो छुंय नतो करी शक्यो. अत्यारनो तो आ जमानानोय अघरो..योपाटनां येम्पियननेय यकरावामां नाभी दीधो..ओे रूपा गांगुली उती, तो मने द्रौपदी केम...लागी? के ओे जुहुं ओली? उती तो द्रौपदी ज..हा, योक्कस.'

'हा, सभा, योपाट येम्पियन यकरावे यढ्या छे...ओे गांगुली अने द्रौपदीनुं ओेकत्व न समज्ज शक्या तो पूर्ण-पुरुषोत्तमने, ओेनां विराट स्वरूपने क्यांथी समज्ज शकशे? ओे जोवा, समज्जा तो ओेक ज समर्थ पुरुष छे जगतमां, मारो पार्थ...'

६, तपस्वी जलाराम सोसायटी, रामतीर्थ सोसायटी पारो, ज्ञानदा अस स्टेन्ड, लवराज पार्क मार्ग, वेजलपुर, अमदावाद-३८००५१
मो.८०८८० १६२६१, pjoshi1975@gmail.com

એક સન્નિષ્ઠ સંશોધન-નિબંધ

(અહિંસક ક્રાંતિકારી-ગાંધી અને વિનોબા : લેખન-સંપાદન :

ડૉ.ચત્રભુજ બી.રાજપરા, પ્રવીણ પ્રકાશન, પ્રથમ આવૃત્તિ :

૨૦૨૧, પૃ. ૨૪+૪૦૭, કિ. રૂ. ૪૫૦)

અજય પાઠક

ગાંધીવિચારના વિદ્યાર્થી ડૉ.ચત્રભુજ બી. રાજપરાએ “પારંગત” થયા પછી “વાચસ્પતિ” (Ph.D.)ના અભ્યાસમાં “અહિંસક ક્રાંતિની દિશામાં ગાંધી અને વિનોબાનું પ્રદાન-વૈચારિક અને વ્યાવહારિક” વિષય પસંદ કરીને સમગ્ર મુદ્દાને બહુ જ ઊંડાણમાં જઈને સમજવા પ્રયત્ન કર્યો તેના ફળસ્વરૂપ પછીથી તાજેતરમાં કોરોનાના વસમા સમયમાં પોતાના ઈ.સ.૨૦૦૨માં સંપન્ન થયેલ અભ્યાસને સંપાદિત કરી “અહિંસક ક્રાંતિકારી-ગાંધી અને વિનોબા” શીર્ષકથી પુસ્તક પ્રકાશનનું કાર્ય કર્યું જે ઘણું જ આવકારને પાત્ર છે. સર્વશ્રી મનસુખ સલ્લા, પ્રકાશ ન.શાહ, પ્રો.જયંત કોરડિયા તથા ઉર્વીશ કોઠારી જેવા વિદ્વાનોએ ઉચિત રીતે પ્રસ્તુત સંશોધન-પ્રકાશનને આવકારપાત્ર તેમ અભિનંદનીય લેખ્યું છે. એ નોંધપાત્ર બાબત છે કે ડૉ.ચત્રભુજ બી.રાજપરા શિક્ષણ ક્ષેત્ર કે સાહિત્યક્ષેત્રના વ્યક્તિ નથી. કારકિર્દીકે પ્રતિષ્ઠા માટે નહિ, વિચારપ્રીતિથી પ્રેરઈને થયેલું આ કાર્ય છે. વિચારપ્રીતિ કે અભ્યાસપ્રીતિમાં મહત્વનું ચરણ આ સંશોધનકાર્યમાં ખૂંપી જવું તે છે. અભ્યાસની એક અનોખી શિસ્તમાંથી પસાર થવાનું સંશોધનકર્તાને પ્રાપ્ત થાય છે. અભ્યાસની આવી એક શિસ્તનો સરસ આલેખ ડૉ.ચત્રભુજના પ્રસ્તુત ગ્રન્થમાં જોવા મળે છે તેનો આનંદ વ્યક્ત કરું છું. સર્વોદય પરિવારના અગ્રણી વિચારક સ્વ.શ્રી કાન્તિભાઈ શાહની નજર તળેથી પ્રસ્તુત સંશોધન-નિબંધ પસાર થવા પામ્યો હતો તે પણ ડૉ.ચત્રભુજ માટે અભિનંદનીય ઘટના ગણાય. ગાંધીની દોઢસોમી જયંતી તથા વિનોબાની સવાસોમી જયંતીના વર્ષમાં ગાંધી-વિનોબાના આચાર-વિચારના મહાસાગરમાંથી અહિંસક ક્રાંતિનું મોતી શોધનિબંધના

રૂપમાં અત્રે રજૂ થાય છે ત્યારે ગાંધી-વિનોબા વિચાર અંગે ચાહના ધરાવનારને આ પુસ્તક મૂલ્યવાન વાચન-સામગ્રી બની રહે છે.

લેખકે પોતાની અભ્યાસ-યાત્રાને દસ પ્રકરણોમાં વહેંચીને રજૂ કરી છે. પ્રથમ પ્રકરણમાં કુલ ૭૭ પાનાઓ પૈકી પહેલા ૪૦ પાનાઓમાં ગાંધીજીનો જીવન પરિચય અને તેમનો સંસ્કાર વારસો, પ્રેરક બળ અને પ્રેરણાસ્રોત અંગે ટૂંકમાં વિગતો આપી છે. તેમાં દક્ષિણ આફ્રિકાની રંગભેદ નીતિ, ધર્મમંથન, સત્યાગ્રહનો જન્મ, હિન્દુસ્તાનમાં આગમન, વીરમગામ સત્યાગ્રહ, ગિરમીટ પ્રથા, ચંપારણ સત્યાગ્રહ, મજૂર સત્યાગ્રહ, ખેડા સત્યાગ્રહ, રોલેટ એક્ટ, ખિલાફત આંદોલન, અહિંસક અસહકાર આંદોલન, કોમી હુતાશન, બારડોલી સત્યાગ્રહ, સાયમન કમિશન, પૂર્ણ સ્વરાજ, દાંડી સત્યાગ્રહ (સવિનય કાનૂન ભંગ), ગાંધી-ઈસ્વીન કરાર, અસ્પૃશ્યતા નિવારણ કાર્ય, વ્યક્તિગત સત્યાગ્રહ, ભારત છોડો આંદોલન, વગેરે મુદ્દાઓનું સંક્ષેપમાં નિરૂપણ કર્યું છે.

ગાંધીજીનો સંસ્કાર વારસો, પ્રેરક બળ તથા પ્રેરણાસ્રોતના મુદ્દાને સંક્ષેપમાં રજૂ કરતાં લેખક કૌટુંબિક ભૂમિકાને સ્પર્શ કરીને માતા પૂતળીબાઈ, એક અનોખું પ્રેરકબળ-કસ્તુરબાની રજૂઆત બાદ ગાંધીજી પૂર્વ અને પશ્ચિમ બંને સંસ્કૃતિઓનો કેવો, કોનો પ્રભાવ ઝીલે છે તેનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. ગીતા, રામનામ, તુલસીકૃત રામાયણ, નરસિંહ મહેતા, શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વગેરેના ટૂંક વર્ણન પછી રાજકીય સંસ્કાર ગુરુ ગોપાલકૃષ્ણ ગોખલેની અસરનું વર્ણન આપ્યું છે.

ગાંધીજી પર પશ્ચિમની સંસ્કૃતિની અસરો વિશેની નોંધ ટૂંકમાં અને રસપ્રદ સરળ શૈલીમાં મૂકાઈ છે. ધર્મ વિષયક વાચન, મનન, મંથન, તેમાં મી.બેકરનો ફાળો, નવા કરાર અને ગિરિપ્રવચન માટેની પસંદગી, ટોલ્સ્ટોય, રસ્કિન, થોરોના સાહિત્યનો પ્રભાવ, વગેરેના સંક્ષેપમાં વર્ણન આપ્યા પછી ગાંધીજીના વ્યક્તિત્વની વિશેષતા લેખક બતાવે છે. “ગાંધીજીએ પૂર્વની સંસ્કૃતિ હોય કે

પાશ્ચાત્ય સંસ્કૃતિ હોય, કોઈપણ પ્રેરણા પૂરતી ચકાસણી વગર સ્વીકારી નથી. ગાંધીજીએ દરેક બાબતને પોતાના જીવનમાં પ્રત્યક્ષ આચરી બતાવી છે, અમલમાં મૂકી છે... તેથી જ પોતે પોતાના સંદેશ કે ઉપદેશમાં માત્ર એટલું જ કહે છે : “મારું જીવન એ જ મારો સંદેશ છે” પૃ.૪૧

વિનોબાના જીવન પરિચયમાં લેખક નોંધે છે કે પિતા નરહરિ ભાવે ટેક્સટાઈલ્સ એન્જિનિયર હતા. સ્વાવલંબન, અપરિગ્રહ તથા નિયમિતતાના ગુણોથી તેઓ યોગીપુરુષ બની શક્યા હતા. વિનોબામાં જ્ઞાન, વિજ્ઞાન, આધ્યાત્મિકતાનો ત્રિવેણી સંગમ રચાયો તેમાં પિતાનો વારસો કારણભૂત છે. માતા રૂક્માણીદેવી પવિત્રતાની દેવી હતાં, ભક્તિરસની બેજોડ મિસાલ હતાં. તેમની વિશેષતા એ હતી કે પ્રત્યેક કાર્યને તેઓ આધ્યાત્મિકતા સાથે જોડી શકતાં. વિનોબાના પાયાના ઘડતરમાં માતાનો ફાળો ઘણો રહ્યો હતો. જ્ઞાન પ્રાપ્તિની ઝંખના અને એકાંતમાં ભક્તિ કરવાની વૃત્તિ કિશોર વયમાં વિનોબાને ગૃહત્યાગ તરફ દોરી જતી હતી. કાશીમાં જ્ઞાન પ્રાપ્તિ અર્થે ગયા પણ હિમાલય તરફ મન ખેંચાતું હતું. દેશમાં ચાલતી દેશભક્તિની ભાવના અને બંગાળની વંદેમાતરમૂની ક્રાંતિની ભાવના તેમને બંગાળ તરફ ખેંચતી હતી. પોતાના જીવનનું લક્ષ્ય દેશસેવા અને જ્ઞાનયોગનો સમન્વય શોધતું હતું. બંનેનો સમન્વય તેમને પ્રાપ્ત થયો ગાંધીજીમાં. મહાત્મા ગાંધીજીએ ૪-૨-૧૯૧૬ના રોજ ઈન્ટરનેશનલ થિયોસોફિકલ સોસાયટી આયોજિત કાર્યક્રમમાં બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટીમાં કાશીમાં જે પ્રવચન આપ્યું તે ઐતિહાસિક પ્રવચનની ચર્ચા કાને પડી ને તે ક્ષણથી તેમના જીવનનો રાહ બદલાયો. આ પ્રવચનમાં ગાંધીજીની અહિંસા વિશેની સ્પષ્ટ વાતો તથા નિર્ભયતા વગર અહિંસા સંભવી શકે નહીં, તે બાબત મુખ્ય હતી. આમાંથી ઉદ્ભવેલા પ્રશ્નો વિશે સમાધાન મેળવવા તા.૭-૬-૧૯૧૬ના રોજ વિનોબા કોચરબ આશ્રમમાં ગાંધીજીને આવીને મળ્યા. આ મિલન વિશે વિનોબાના શબ્દો લેખકે નોંધ્યા છે. “હું ગાંધીજી પાસે ગયો અને મને એમની પાસે હિમાલયની શાંતિ અને બંગાળની ક્રાંતિ બેઉ

મળ્યાં. ત્યાં હું જે પામ્યો તેમાં ક્રાંતિ અને શાંતિ બન્નેનો અપૂર્વ સંગમ હતો.” પૃ.૪૬. પછીથી વિનોબાએ પોતાના એક વર્ષના કાર્યનો અહેવાલ ગાંધીજીને પત્ર દ્વારા પાઠવ્યો જે પત્ર ઐતિહાસિક પત્ર રૂપે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો છે. આ પત્રથી ગાંધીજીને વિનોબાએ પિતાનું સ્થાન આપ્યું છે. લેખકે ઉદ્ધરણમાં શબ્દો ટાંક્યા છે તે જોઈએ. “વધારે તો શું કહું? જ્યારે સપનાં આવે છે ત્યારે પણ મનમાં એ જ વિચાર ઊઠે છે કે ઈશ્વર મારી પાસે સેવા લેશે? આપને પિતાતુલ્ય માનતા આપનો પુત્ર વિનોબાનો આગ્રહ છે કે, આપ જાતે મને પત્ર લખો.” પૃ.૪૭. લેખક નોંધે છે, “ગાંધીજીને પણ પત્ર વાંચી કબૂલ કરવું પડ્યું, ગોરખે મહંદરને હરાવી દીધો. ભીમ છે ભીમ.” “જવાબમાં પણ ગાંધીજીએ લખ્યું હતું: “તમારા માટે કયા વિશેષાણનો પ્રયોગ કરું? સમજાતું નથી. તમારો પ્રેમ અને ચરિત્ર મને મુગ્ધ કરી રહ્યાં છે.” બંનેનું આ સાયુજ્ય નોંધપાત્ર છે અને લેખકે યોગ્ય રીતે તેને મૂક્યું છે. પૃ.૪૭. વિનોબાના વર્ધા આશ્રમની વાત વાણીને લેખક નોંધે છે, “વિનોબાના જીવનની શ્રેષ્ઠતા ત્રણ બાબતમાં જ રહી છે. ગીતા, માતા અને તકલી. સમગ્ર વિષ્ણુસહસ્રનામ ત્રણમાં સમાઈ જતાં.” પૃ.૪૮. ઈ.સ.૧૯૩૩માં ગાંધીજી વર્ધામાં આવીને રહ્યા. અહીં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓના વ્યવસ્થિત સ્વરૂપ માટે ગ્રામ સેવા મંડળોની સ્થાપના કરવામાં આવી. ઈ.સ.૧૯૩૫માં ક્રાંતણને મહત્ત્વ આપવામાં આવ્યું. “ક્રાંતણ ઉપાસના”ના નામ સાથે પ્રવૃત્તિ આદરી. લેખક વિનોબાનું દર્શન નોંધતાં વિનોબાના શબ્દો ટાંકે છે તે જોવા જેવા છે. “પ્રાર્થના અને ક્રાંતણ વિશે વિનોબા કહેતા, ‘હું પ્રાર્થના અને તકલી (અથવા ચરખો) બન્નેને એક શબ્દ ઉપાસના લાગુ પાડું છું. પ્રાર્થના વાઙ્મયી ઉપાસના છે અને તકલી કર્મમયી ઉપાસના છે.” પૃ.૪૮. ‘ગાંધીજીનાં તમામ રચનાત્મક કાર્યો સમજીને સૌથી શ્રેષ્ઠતમ રીતે જો કોઈએ આગળ ધપાવ્યાં હોય તો તે વિનોબાએ, તેમ અચૂક કહી શકાય,’ એમ લેખકનું તારણ છે. પૃ.૫૦. વિનોબાનું ચિંતન જે પ્રકારે આકાર લેતું હતું તે વિનોબાના શબ્દોમાં લેખકે નોંધ્યું છે

તે જોઈએ. “ગાંધીજી કે બાદ સારે દેશમાં જીવન નિષ્ઠા લેકર કામ કરને વાલા એક સેવક વર્ગ કાયમ હો, ઔર ઈસકે દ્વારા સમાજ કી યોગ્ય રચના બને એસા મેરે મનમેં ચલ રહા થા.” પૃ.૫૧. હાથથી ખેતીની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી. આ કાર્યથી દરેકને શરીરશ્રમ મળી રહે છે. જાતમહેનતથી સ્વાવલંબન મળે છે. લેખકે વિનોબાના શબ્દો ટાંક્યા છે. “આ પ્રયોગ સાધનહીન મજૂરો માટે ઉપાય છે. ખેતીના ઊંડા પ્રયોગ માટે સગવડ છે. નઈ તાલીમ માટે વરદાન છે. વળી આમાં અહિંસાની અત્યંત દૂરદૃષ્ટિ પણ છે.” પૃ.૫૧. લેખક નોંધે છે : “આ જ પ્રયોગનું નાનું એવું બીજ ભવિષ્યમાં સર્વોદયનું વટવૃક્ષ બની જવાનું હતું.” પૃ.૫૧.

સ્વરાજ્યપ્રાપ્તિ બાદ અશાંતિનો ચરુ ઊકળ્યા કરતો હતો. વિનોબાનું હૃદય અશાંત હતું. ગાંધીસ્મારક માટે પૈસા એકઠા થઈ રહ્યા હતા. આ વાત વિનોબાને પસંદ ન હતી. બીજું પંજાબમાં અનુ. જાતિને જમીન આપવાની વાતમાંથી સરકારે પાછીપાની કરી હતી. વિનોબાને લાગ્યું કે “શાંતિબળ” ઘટતું જાય છે. આ સંજોગોમાં તેમને ભારતની પદયાત્રા કરવી તેમ આવશ્યક જણાયું. માર્ચ-૧૯૫૧માં તેમણે આ બાબતે નિર્ણય લઈ લીધો. એક સહજ ભાવથી વિનોબાએ કાર્યનો આરંભ કર્યો. વિનોબાના શબ્દો જે લેખકે ટાંક્યા છે તે જોઈએ. “બિલકુલ સહજ ભાવસે જો હોતા જાયેગા ઉસે હોને દેને કી અનુકૂલતા મેં દેતા રહુંગા.” પૃ.૫૨.

વિનોબાએ પોતાની આ યાત્રાનો આરંભ ઈ.સ.૧૯૫૧માં તેલંગણા વિસ્તારમાં જઈને, ફરીને, ગામડાંમાં લોકોની વચ્ચે રહીને તેમની સમસ્યાઓનાં સમાધાન તેમની વચ્ચે જ કરવા લાગ્યા. આ વિસ્તાર કમ્યૂનિસ્ટોના આતંકથી ગ્રસ્ત હતો. અહીં વિનોબાને અનુભૂતિ થઈ કે અહિંસાથી તમામ સમસ્યા હલ થઈ શકે છે. લોકોને સમજાવતા ગયા કે અહિંસાથી કોઈપણ પ્રશ્ન ઊકલી શકે છે. ઈ.સ.૧૯૫૧ના એપ્રિલની ૧૮મીએ “પોચમપલ્લી”માં અહિંસાનું સાચું કિરણ જોવા મળ્યું. વિનોબાના જીવનનો આ મહત્વનો દિવસ બની રહ્યો. વિનોબા અહીં જુએ છે કે મુખ્ય સમસ્યા

જમીનની છે. ભૂમિહીનો મહેનત કરવા માગતા હતા પણ તેમની પાસે જમીન ન હતી. જો ૮૦ એકર જમીન તેમને મળે તો તેમનું ગુજરાન સહેજે ચાલે. સૌ સંપીને જાત-મહેનતથી કામ કરી શકે તેમ હતાં. આ લોકોએ વિનોબાને ૮૦ એકર જમીન અપાવવા વિનંતી કરી. વિનોબાએ સરકારમાં રજૂઆત કરવા વચન આપ્યું, ત્યારે તે જ સભામાં “રામચંદ્ર રેડી” નામના એક ભાઈએ ૧૦૦ એકર જમીન દાનમાં આપવાની તૈયારી બતાવી. આ ઘટના અકલ્પ્ય તેમ અસાધારણ હતી. સમસ્યા તો ઊકલી જ પણ વિનોબાના હૃદયમાં નવો પ્રકાશ પાડ્યો આ બાબતે. લેખકે વિનોબાના શબ્દો ટાંક્યા છે તે જોઈએ. “રાત ભર મેરા ચિંતન ચલા, મુજે અનુભવ હુવા કિ ચહ હલ હો ગયા હૈ, લોગ પ્રેમ સે જમીન દે સકતે હૈ” આ તકે પંડિત નહેરુને વિનોબા લખે છે, “મેરા અપના વિશ્વાસ હૈ કિ હર કોઈ મસલા અહિંસા સે હલ હો હી સકતા હૈ, લેકિન ઉસકે લિયે હૃદય શુદ્ધિ કી આવશ્યકતા હોતી હૈ. ઈસ ચીજ કો કલ્પના ઔર શ્રદ્ધા સે મેં માનતા હી થા. ઈસ. મર્તબા ઉસકા પ્રત્યક્ષ દર્શન હુઆ.” પૃ.૫૩. અહીંથી જ અહિંસક ક્રાંતિનાં, સર્વોદય ક્રાંતિનાં ક્રિયાત્મક અભિગમનાં બીજ રોપાઈ ગયાં. લેખક નોંધે છે, “આ બીજનાં વૃક્ષે વિશ્વમાં આશ્ચર્યજનક ક્રાંતિ સર્જ... ભૂમિ/જમીન દાનમાં માંગવાનું આ વામન ભગવાન એવા વિનોબાએ શરૂ કરી દીધું. તેને યજ્ઞનું નામ આપી દીધું. ‘ભૂદાન યજ્ઞ.’” પૃ.૫૩. લેખકે વિનોબાના શબ્દો ટાંક્યા છે તે જોઈએ. “મેં ભૂમિદાન માંગવાનું શરૂ કરી દીધું. ધીરે ધીરે વિચાર વિકસતો ગયો. પરમેશ્વરે મારા શબ્દોમાં કાંઈક શક્તિ ભરી દીધી. લોકો સમજી ગયા કે આ માણસ જે કાંઈ લાવી રહ્યો છે, તે પોતાનું છે અને સરકારની શક્તિ બહારનું એ કામ છે. કારણ કે એ કામ તો જીવન બદલવાનું કામ છે.” પૃ.૫૩.

ભૂદાનયજ્ઞમાં જોડાવા, જમીન દાન આપવા વિનોબા ફરીફરીને કહેવા લાગ્યા. લેખકે જે શબ્દો ટાંક્યા છે તે જોઈએ. “ગરીબો પર ઉપકાર ભાવનાથી દાન અપાશે તો એ અહંકાર થશે. એથી જે લાભ આપણે ઈચ્છીએ છીએ

તે નહીં થાય. જેવી રીતે હવા, પાણી, સૂરજની રોશની પર દરેકનો હક્ક છે એ જ રીતે જમીન પર પ્રત્યેકનો હક્ક છે અને કેટલાય લોકો પાસે જ્યારે બિલકુલ જમીન નથી ત્યારે પોતાની પાસે ઘણીબધી જમીન રાખવી તે ખોટું છે. આ ભૂલ સુધારવા આપણે જમીન દેવી છે.” આ વાતનો ખૂબ જ સારો પ્રભાવ પડ્યો. ભૂમિદાનનો ધોધ શરૂ થયો. પૃ.૫૪. ઈ.સ.૧૯૫૨માં ઉત્તર પ્રદેશના હમીરપુર જિલ્લાનું “મંગરોઠ” ગામ સમગ્ર દાનમાં મળ્યું... કાન્તિની નવી દિશા ખૂલી. વિનોબાની અહિંસક પ્રક્રિયા, અહિંસક ક્રાંતિ,... ભૂદાન યજ્ઞ સ્વરૂપે આગળ વધી અને ગ્રામદાન સ્વરૂપે પ્રચલિત થઈ. પૃ.૫૪. લેખક નોંધે છે, “વિનોબાનો વિશ્વાસ માનવીના હૃદયમાં પડેલા અભિગમમાં છે.” લેખકે વિનોબાના શબ્દો ટાંક્યા છે તે જોઈએ. “માનવના અંતરમાં ભલાઈ પડી છે. એને જગાડી શકાય છે એવો વિશ્વાસ રાખી મેં કામ કર્યું તો ભગવાને એવું જ દર્શન પ્રગટ કર્યું. માનવીનાં અંતરમાં અદેખાઈ, દ્વેષ, લોભ વગેરે પડ્યાં છે એવું માનીને હું લોકો પાસે જાત તો ભગવાન એવું જ દર્શન કરાવત, પણ હું માનું છું એટલે મને આમાં સમજાઈ ગયું છે કે, ભગવાન કલ્પતરુ છે. આપણે જેવી કલ્પના કરીએ એવા રૂપે પ્રગટ થાય છે.” પૃ.૫૪

ભૂમિદાન, ગ્રામદાન, સંપત્તિદાન, શાંતિસેનાની સ્થાપના, સંમતિદાન, ‘જય હિન્દ’, ‘જય પાકિસ્તાન’ વચ્ચે ‘જય જગત’નો નારો વિકસાવ્યો. તા.૧૦-૪-૧૯૬૪ના દિવસે તેર વર્ષ ત્રણ મહિના અને ત્રણ દિવસે બ્રહ્મવિદ્યા મંદિરે પહોંચ્યા. ૭મી જૂન, ૧૯૬૬ના દિવસે બિહારના પૂર્ણિમા જિલ્લામાં રાનીપતના આશ્રમમાં પોતે ‘સૂક્ષ્મ કર્મયોગ’ની જાહેરાત કરી. લેખકે નોંધ્યું છે કે, “આ જ દિવસે ૫૦ વર્ષ પહેલાં વિનોબા ગાંધીજીને જઈને મળ્યા હતા. ત્યારપછીના ૫૦ વર્ષ ગાંધીજી હતા ત્યાં સુધી તેમના આદેશ અને સૂચના મુજબનો કર્મયોગ કરતા રહ્યા. ગાંધીજી પછી તેમના આદર્શ... તેમના વિચારનો કર્મયોગ કોઈએ કર્યો હોય તો તે માત્રને માત્ર વિનોબાએ કર્યો છે.” પૃ.૬૧.

મહાનિબંધના પ્રથમ પ્રકરણમાં ગાંધી-વિનોબાનો

જીવન પરિચય તથા સંસ્કાર વારસો, પ્રેરકબળ, પ્રેરણાસ્ત્રોત અંગેની ચર્ચા અને નિરૂપણમાં સંશોધન નિબંધનો પાયો સુદૃઢ રીતે રચાય છે. અહિંસક ક્રાંતિકારી એવા આ બંને મહાન વ્યક્તિત્વ વિશે પ્રકરણ-૧માં વિગતપૂર્ણ માહિતી આપ્યા બાદ પ્રકરણ-૨માં ગાંધી અને વિનોબાના વિચારોની દાર્શનિક અને નૈતિક ભૂમિકાની ચર્ચા પાંચ પેટા મુદ્દાઓમાં વહેંચીને કરવામાં આવી છે જે નીચે મુજબ છે.

- (૧) ગાંધી અને વિનોબાના વિચારોની નૈતિક ભૂમિકા.
 - (૨) ગાંધી અને વિનોબાનો ધર્મ-માનવધર્મ-ધર્મદર્શન.
 - (૩) ગાંધી અને વિનોબાના ધર્મતત્ત્વ-ઈશ્વર અને પ્રાર્થના.
 - (૪) ગાંધી અને વિનોબાનું આચરણ તત્ત્વ એકાદશ વ્રત.
 - (૫) ગાંધી અને વિનોબાની નીતિ અને તેની વિશિષ્ટતાઓ.
- પ્રકરણ-૩માં લેખકે ‘અહિંસા-વ્યાપક અર્થ-ગાંધી અને વિનોબાની દૃષ્ટિમાં અહિંસા’ એવા શીર્ષક નીચે અહિંસા વિષયક ચર્ચા આવરી છે. પ્રાચીનકાળથી આપણે ત્યાં તેમ વિશ્વના ધર્મોમાં અહિંસા જુદા જુદા ક્યા સ્વરૂપે પડેલી છે તેની ચર્ચા કરી છે જે રસપ્રદ છે. પ્રકરણ-૪માં શીર્ષક છે, ‘સમાજ-સમાજ પરિવર્તન અને ગાંધી અને વિનોબાનો આદર્શ સમાજ.’ અહીં સમાજ પરિવર્તન એટલે શું? સમાજ પરિવર્તનનાં કારણો, સમાજ પરિવર્તનનું મહત્ત્વ, આદર્શ સમાજ, ગાંધી અને વિનોબાની કલ્પનાનો આદર્શ સમાજ, આદર્શ સમાજ કે સર્વોદયનું ધ્યેય, વગેરે મુદ્દાઓની ચર્ચા કરી છે. વિવિધ વ્યાખ્યાઓ, ઉચિત અવતરણો દ્વારા ચર્ચાને નક્કર સ્વરૂપ લેખકે આપ્યું છે તેથી શોધનિબંધ શાસ્ત્રીય ચર્ચાનું સ્વરૂપ પ્રગટ કરે છે. પ્રકરણ-૫માં લેખકે ‘સમાજ પરિવર્તનના ક્રાંતિના માર્ગ-હિંસક અને અહિંસક ક્રાંતિ’ની ચર્ચા કરી છે. તેને પેટા મુદ્દાઓમાં વહેંચી છે. મુદ્દાઓ આ રીતે છે. (૧) ક્રાંતિની ઓળખ. (૨) હિંસક ક્રાંતિ દ્વારા સમાજ પરિવર્તન. (૩) માર્ક્સની ક્રાંતિ-સામ્યવાદ. (૪) કાનૂનનો સંસદીય પ્રણાલીનો માર્ગ-સમાજવાદ. (૫) સમાજ પરિવર્તનનો અહિંસક ક્રાંતિનો માર્ગ. (૬) અહિંસક ક્રાંતિની વિશિષ્ટતાઓ-ફાયદાઓ (૭) ગાંધી અને વિનોબાની દૃષ્ટિએ અહિંસાનો માર્ગ. પ્રકરણ-૫માં

સમાજ પરિવર્તનના ક્રાંતિના માર્ગની ચર્ચાને અંતે લેખક નોંધે છે, “ગાંધીજીએ અહિંસાને માર્ગે ચાલતાં ચાલતાં સામાજિક પરિવર્તનનો માર્ગ વૈજ્ઞાનિક ઢબે સ્પષ્ટ કરતા ગયા અને અહિંસક ક્રાંતિના માર્ગે ચાલવા માટેની લડતનો માર્ગ અને તેનું વિજ્ઞાન વિકસાવતા ગયા. આ માર્ગ તે સત્યાગ્રહનો માર્ગ છે. આ દિશા તે સત્યાગ્રહની દિશા છે. અહિંસક ક્રાંતિની દિશામાં જવા માટે સત્યાગ્રહ સૌથી ઉત્તમ પરિવર્તન માર્ગ છે.” પૃ. ૧૭૨. ત્યારપછી પ્રકરણ-૬માં લેખક “સત્યાગ્રહ-સત્યાગ્રહની પ્રક્રિયા-મર્યાદા અને પ્રકાર”ની ચર્ચા કરે છે. આ ચર્ચાના ૩ મુખ્ય મુદ્દા કર્યા છે. (૧) ગાંધી અને વિનોબાની દૃષ્ટિમાં સત્યાગ્રહ. (૨) સત્યાગ્રહની પ્રક્રિયા-મર્યાદા અને પ્રકાર. (૩) પ્રાચીન, અર્વાચીન, મધ્યકાળમાં સત્યાગ્રહીઓ. બીજા મુદ્દાને સાત પેટા મુદ્દામાં વહેંચીને ચર્ચા કરી છે. (૧) હડતાલ, (૨) સવિનય કાનૂન ભંગ, (૩) અસહકાર (૪) કરબંધી (૫) હિજરત (૬) ઉપવાસ અને (૭) રચનાત્મક કાર્યક્રમ અર્થે સત્યાગ્રહ. આ બધી ચર્ચા રસપ્રદ બની ગઈ છે. રાજા હરિશ્ચંદ્ર, ભક્ત પ્રહ્લાદ, ગૌતમ બુદ્ધ, મહાવીર સ્વામી, મીરાંબાઈ, એકનાથ મહારાજ, તુકારામ, નરસિંહ મહેતા, સંત જ્ઞાનેશ્વર, સંત તુલસીદાસ, સંત કબીર, ગુરુનાનક વગેરે સંતમહાત્માઓ અહિંસાને જીવનમંત્ર ગણી જીવ્યા. લેખક નોંધે છે : આ સૌએ કોઈને કોઈ સ્વરૂપે સત્ય ખાતર, ટેક ખાતર, પ્રેમ ખાતર, ઈશ્વરભક્તિ ખાતર દુઃખ સહન કરી, કષ્ટ ભોગવી કરુણા ઉત્પન્ન કરી છે. આખરે આ પ્રતિકારનાં ઉદાહરણ અહિંસાનાં વ્યવહારુ સ્વરૂપ જ ગણી શકાય, પરંતુ તેમાં ક્યાંય વિશાળ ફલક પર સમાજ પરિવર્તન દિશામાં, અહિંસક ક્રાંતિની દિશામાં કોઈનું વ્યવહારુ કે વૈચારિક યોગદાન નથી. તેથી શરૂઆત માત્ર ને માત્ર ગાંધીજીએ કરી છે.

કુલ ૩૯૧ પાનામાં વિસ્તરેલી વિષય વિચારણામાં અહીં સુધીમાં ૧૯૮ પાનામાં વિષય માંડણી તથા લક્ષ્યગામી પડાવોનું નિરૂપણ કરીને લેખક પ્રકરણ-૭ તથા ૮માં અનુક્રમે “ગાંધીજીની અહિંસક ક્રાંતિઓ” તથા

“વિનોબાની અહિંસક ક્રાંતિઓ”ની વિચારણા પ્રસ્તુત કરે છે. બંને પ્રકરણને પ્રત્યેકને આશકે ૮૦+ પાનાં ફાળવ્યાં છે. મહાનિબંધની આ કેન્દ્રસ્થ ચર્ચા-વિચારણા છે. પ્રકરણ-૭માં થયેલી વિચારણા મુખ્ય મુદ્દા પાંચમાં રજૂ કરી છે. પ્રત્યેક મુદ્દાને પેટા મુદ્દામાં વિભાજિત કરીને ચર્ચાને વિશદ બનાવી છે. મુખ્ય મુદ્દાઓ આમ છે. કૌંસમાં પેટા મુદ્દા બતાવ્યા છે. (૧) સામાજિક ક્ષેત્રની ક્રાંતિઓ. (એ-અસ્પૃશ્યતા નાબૂદી, બી-સ્ત્રીમુક્તિ/સ્ત્રી સશક્તિકરણ, સી-કોમી એકતા), (૨) આર્થિક ક્ષેત્રની ક્રાંતિઓ (એ-ખાદી ગ્રામોદ્યોગ, બી-સ્વદેશી, સી-ટ્રસ્ટીશીપ), (૩) ધાર્મિક ક્ષેત્રની ક્રાંતિ, (૪) શૈક્ષણિક ક્ષેત્રની ક્રાંતિઓ (એ-ગાંધીજીની કેળવણીની ફિલસૂફી, બી-પાયાની કેળવણી, વર્ધા શિક્ષણ યોજના, સી-ગાંધીજીના વિચાર પરની શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ), (૫) રાજકીય ક્ષેત્રની ક્રાંતિઓ-૧-દક્ષિણ આફ્રિકાના સત્યાગ્રહો, ૨-ભારતમાં ખેડેલા મહત્વના સત્યાગ્રહો (એ-ચંપારણ્ય સત્યાગ્રહ, બી-મજૂર સત્યાગ્રહ, સી-ખેડા સત્યાગ્રહ, ડી-રોલેટ એક્ટ સત્યાગ્રહ, ઈ-ખિલાફત અને અસહકારનું આંદોલન, એફ-દાંડીકૂચ સત્યાગ્રહ અને સવિનય કાનૂન ભંગ, જી-ભારત છોડો આંદોલન). આ ચર્ચા નિરૂપણ પછી પૃ. ૨૮૧ પર લેખક નિષ્કર્ષમાં ડૉ. ઉષાબહેનનું અવતરણ મૂકી ચર્ચા પૂરી કરે છે તે જોઈએ. “ભારતમાં ક્રાંતિની હાલેર પ્રસરી ગઈ, લોકો ઘેલા બની આઝાદી કાજે મરવા તૈયાર થયા. સરઘસ, નિદર્શન, પ્રતિબંધિત સાહિત્યનું વેચાણ, ભૂગર્ભ આંદોલન વગેરે હાથ ધરાયા. ડૉક્ટર, વકીલ, માલિક, મજૂર, શિક્ષક, વિદ્યાર્થી, કિસાન, કારીગર... સર્વેએ આંદોલનમાં પૂરો સહકાર આપી જનક્રાંતિનું નવું રૂપ આપ્યું.” ભારત છોડોના એલાન/આંદોલનમાં આવી લોકજાગૃતિ હતી.

પ્રકરણ-૮માં વિનોબાની અહિંસક ક્રાંતિઓ વિશે વિચાર થયો છે. અહીં પણ મુખ્ય પાંચ મુદ્દામાં વિચારણા થઈ છે જે નીચે મુજબ છે. કૌંસમાં જે તે મુદ્દાના પેટા મુદ્દાઓ બતાવ્યા છે. (૧) અસ્પૃશ્યતા નિવારણ, (૨) સ્ત્રી ઉન્નતિ/સ્ત્રી-સશક્તિકરણ, (૩) સામાજિક સમસ્યાની અહિંસક

કાંતિઓ (એ-ભૂદાનયજ્ઞ-નવી જ કાંતિ, બી-ગ્રામદાન, સી-સંપત્તિદાન, ડી-શાંતિસેના, ઈ-સર્વોદય પાત્ર, એફ-બાગી સમર્પણ) આ બધી ચર્ચા સામાજિક ક્ષેત્રની કાંતિઓ અંતર્ગત કરવામાં આવી છે. બીજા ક્રમાંકમાં આર્થિક ક્ષેત્રની કાંતિઓનો વિચાર થયો છે. (એ-ખાદી ગ્રામોદ્યોગ-કાંતાણ ઉપાસના, બી-ટ્રસ્ટીશીપ (વિશ્વસ્થ વૃત્તિ), ત્રીજા ક્રમે ધાર્મિક ક્ષેત્રની કાંતિ (એ-સર્વધર્મ સમભાવ), ચોથા ક્રમે શૈક્ષણિક ક્ષેત્રની કાંતિઓની વાત વિચારાઈ છે. (એ-નઈ તાલીમ, બી-આચાર્યકુલ, સી-નાગરી લિપિ), પાંચમા ક્રમે વિનોબાની રાજકીય ક્ષેત્રની કાંતિ (એ-લોકનીતિ). વિનોબા અંગેની ચર્ચાના ઉપસંહારમાં લેખક કહે છે, “વિનોબા ગાંધીજી પછી તેમની અહિંસક કાંતિનાં વિચારબીજ કે અહિંસક સમાજ સ્થાપવાના અને અહિંસક માર્ગે સમાજને જોડવા તમામ રસ્તાઓ દર્શાવી શક્યા છે. ગાંધીજીના મૃત્યુ પછી વિનોબાની અહિંસક કાંતિ ભૂદાન-ગંગાના નાનકડા જમીન સમસ્યાના મુખથી શરૂ થઈ સર્વોદય સમાજને સ્થાપવાના રસ્તે અહિંસક સમાજ-રચનાના મહાસાગરમાં સમાઈ ગઈ છે.”

પ્રકરણ-૯ વિહંગવાલોકન-ઉપસંહારનું છે તથા પ્રકરણ-૧૦ સંદર્ભગ્રંથો/સાહિત્યની યાદીનું છે. પૃ. ૩૬૬ થી પૃ. ૩૮૧માં પ્રકરણ-૯ છે. ગાંધી અને વિનોબા એવી

વિરલ યુગવિભૂતિ હતી કે સમાજનું કોઈપણ ક્ષેત્ર એવું રહ્યું નથી કે જેમાં તેમનું પ્રદાન ન હોય. ગાંધી અને વિનોબાનું સમગ્ર જીવન સાદું, સરળ, સૌમ્ય છે. તે સહજ માનવી છે. સમાજના સર્વોચ્ચ સ્થાને હોવા છતાં અંતિમજનના હૃદયમાં છે. તેમના દરેક કાર્યની સફળતા કે ઊંચાઈના પાયામાં સત્ય પડેલું છે. અહિંસા પડેલી છે. આટલું નોંધીને ઉપસંહારમાં લેખક જણાવે છે કે, “સત્ય અને અહિંસા-શાસ્ત્રનાં બે મૂલ્યવાન રત્નો જે ધર્મરૂપી, ધર્મગ્રન્થ રૂપી ખજાનામાં પડેલાં હતાં ત્યાંથી ઉઠાવી વિશ્વના વ્યવહારમાં, મનુષ્યના વ્યવહારમાં મૂકી દેવાનું માન ગાંધીજી અને વિનોબાને જાય છે. ઉપસંહારમાં આવો પ્રશ્ન મૂકીને લેખક ચર્ચા કરે છે, “શું ગાંધી અને વિનોબાની કાંતિ વિશિષ્ટ હતી?” જવાબ ‘હા’માં આપીને ઉપસંહાર કરે છે. બીજો પ્રશ્ન-શું ગાંધીજી અને વિનોબા તેના અંતિમ લક્ષ્યે પહોંચી શક્યા છે? જવાબ ‘ના.’ લેખક એમ જણાવી કહે છે- પરંતુ તેમણે વાવેલાં વિચારબીજ આ ધરતી પર વવાઈ ચૂક્યાં છે. તે સનાતન સત્ય છે. મહાનિબંધના માતબર વિષયને ન્યાય આપે તેવી માહિતીપૂર્ણ, શાસ્ત્રીય, અવતરણ સમૃદ્ધ ચર્ચા-વિચારણા બદલ સંશોધકને હાર્દિક અભિનંદન છે.

‘તપોવન’, ૪૩૨ જૂનો એરોડોમ રોડ, ભાવનગર - ૩૬૪૦૦૧.
મો.૯૪૨૯૭ ૨૪૫૮૨

॥ વિદ્યાવૃત્ત ॥

સીવીએમ યુનિવર્સિટી અંતર્ગત વિજ્ઞાનશાખાના પીએચડીના વિદ્યાર્થીઓ માટે ઓરિએન્ટેશન પ્રોગ્રામ યોજાયો

તાજેતરમાં સીવીએમ યુનિવર્સિટી દ્વારા વિજ્ઞાનશાખાના પીએચડીમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટે એક દિવસીય ઓરિએન્ટેશન કાર્યક્રમ યોજાયો હતો. કાર્યક્રમની શરૂઆતમાં ડૉ.બાસુદેબ બક્ષી, ડીન, ફેકલ્ટી ઓફ સાયન્સ, પ્રિન્સિપાલ, એન.વી. પટેલ સાયન્સ કોલેજ દ્વારા વેલકમ સ્પીચ આપવામાં આવી હતી, જેમાં તેઓએ સીવીએમ યુનિવર્સિટીનો ઉદ્ભવ, તેનું માળખું અને વિજ્ઞાનને લગતા પીએચડીના વિવિધ અભ્યાસક્રમો વિષે વિસ્તૃત છણાવટ કરી હતી. ત્યારબાદ પ્રોગ્રામ કોઓર્ડિનેટર અને પોલિમર સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી ડિપાર્ટમેન્ટના હેડ ડૉ.મહેન્દ્રસિંહ રાજે વિજ્ઞાનશાખા અંતર્ગત ચાલતા પીએચડીના અભ્યાસક્રમ વિષે ઊંડાણપૂર્વક માહિતી આપી હતી. ઈન્ડસ્ટ્રિયલ કેમિસ્ટ્રી ડિપાર્ટમેન્ટના હેડ ડૉ.જગર પટેલે પીએચડીના નિયમો અને તેના અભ્યાસક્રમના માળખા વિષે ઊંડી સમજ આપી હતી. પ્રો.ડૉ.નિર્મલ કુમાર, પ્રિન્સિપાલ, આઈસ્ટાર કોલેજ દ્વારા સંશોધન દરખાસ્તનું લેખન, તેની પ્રક્રિયા, કાર્યપદ્ધતિ, માળખું અને વિવિધ ફન્ડિંગ એજન્સીઓ વિષે સચોટ માહિતી આપવામાં આવી હતી. કાર્યક્રમના અંતિમ તબક્કામાં સૌ પીએચડી વિદ્યાર્થીઓએ તેઓના સંશોધન વિષયનો વિસ્તૃત પરિચય આપ્યો હતો. સમગ્ર કાર્યક્રમનું સંચાલન કિંગ્ડોમ ડિપાર્ટમેન્ટના હેડ ડૉ.હિમાંશુ કાપસેએ કર્યું હતું અને આભારવિધિ કરી હતી. પીએચડી વિદ્યાર્થીઓ માટેના ઉપરોક્ત ઓરિએન્ટેશન પ્રોગ્રામનું સફળ સંચાલન કરવા બદલ સીવીએમના ચેરમેન ઈજનેર શ્રી ભીખુભાઈ પટેલ, ઓનરરી સેક્રેટરી ડૉ.એસ.જી પટેલ, વાઈસ પ્રેસિડન્ટ મનીષભાઈ પટેલ અને સીવીએમ યુનિવર્સિટીના ડાયરેક્ટર જનરલ ડૉ.પી.એમ. ઉદાણીએ સમગ્ર ટીમને હાર્દિક અભિનંદન પાઠવ્યા હતા.

G. H. Patel College of Engineering & Technology (GCET)

Dr. Himanshu Soni

Vallabh Vidyanagar : An educational township

Vallabh Vidyanagar, named after the late Sardar Vallabhbhai Patel -- the 'Iron Man of India' -- has over the last sixty five years been developed into a well-known seat of learning. The educational township, established in 1946, today provides pre-primary to PhD education. The presence of Sardar Patel University, here has boosted the pace of progress of educational activities. On this campus, more than forty thousand students pursue academic programmes in many different disciplines. Several gardens, tree-lined avenues, a huge playground in the heart of the township, and a rural environment enliven academic activities on the campus.

The College: GCET

Shri Gordhanbhai Hathibhai Patel, an eminent philanthropist of Gujarat, made a generous donation of Rupees Three Crores for the new self-financed college. In honor of this magnanimous gesture, the college has been named G H Patel College of Engineering and Technology, popularly known as GCET. Managed by Charutar Vidya Mandal (CVM), a registered charitable trust established in 1945, GCET is one of the proud constituent colleges of the CVM University.

Programs offered at GCET

GCET started functioning in academic year 1996-1997 by offering two four-year Bachelor of Engineering Degree programmes namely, Chemical Engineering and Information Technology (first to be started anywhere in India). Two additional programmes Mechanical Engineering and Electronics and Communication Engineering were added from academic year 1997-1998. Another programme Mechatronics Engineering (again first to be started anywhere in India) was started from the academic year 1998-1999. Computer Engineering and Electrical Engineering Programmes were subsequently added in the academic year 1999-2000 and 2001-2002 respectively. Civil Engineering branch was started from the academic year 2014-2015. All the departments except Civil Engineering are offering post-graduate programmes also. At present GCET is offering eight Undergraduate programs & nine Post-Graduate Programs.

Infrastructure

In keeping with today's needs, computing facilities with more than 1000 desktop computers with latest configuration and an Internet connection through 52 Mbps shared radio link have been provided for use of students and staff of college. A centrally air-conditioned auditorium with a seating capacity of 550 and a lecture theater with capacity of 150 add to the ambiance of the college.

Faculty Strength

GCET is having rich pool of well qualified and experienced faculty members. Out of total 115 faculty members, 51 are with

PhD degrees, 26 are pursuing their doctoral studies and the rest are with master's degrees in their respective domains.

Affiliation

This college was affiliated to Sardar Patel University from the year 1996 to 2008. Later on from the year 2008 institute was affiliated to Gujarat Technological University and from the year 2020 it is under the Charutar Vidyamandal University.

Our Vision

"To produce engineering graduates who are globally competitive, live by set of core values, are able to accept any professional challenge thrown at them, and remain responsive to the needs of India and the humanity. "

Our Mission

"To foster a stimulating learning environment, develop excellence amongst students, faculty and staff in every activity GCET carries out and thereby aim to become one of the best premier technical institutes of the country."

Our Quality Statement

"We, at GCET, will continuously strive to become and remain leaders amongst technical education institutions in India through constant improvement in teaching learning process, continuous interaction with industry through consultancy, combined development project and providing an intellectual environment conducive to lifelong learning."

Features

- Innovative Teaching Learning
- Well-equipped laboratories
- Industry Interaction
- International Focus
- Personal Care & Counselling
- Excellent Faculty
- Integral Development
- Academic rigor
- Global Recognition
- Well-furnished hostel facility for Boys and Girls
- Intensive Training & Extensive Placement
- All Seven Under Graduate Programs are accredited by NBA, New Delhi

Novel Practices

We started offering the audit courses to fill the gap in current curriculum offered by the university, in current academic year we have offered total 11 audit courses. Many students have taken benefit of the audit courses. Also we have Active National Programme on Technology Enhanced Learning (NPTEL) chapter running on the campus, in which many students and faculty members have registered for online learning.

Industry-Institute Interface

Final Year Students' Projects are being done in industries under UDISHA club. Almost 60% of our students are doing project in various industries. Workshops, expert talks and conferences by the industrial resource persons are regularly organized by all the Departments for all level students for giving them practical knowledge. Industrial visits are frequently organized by various

departments throughout the year in reputed industries of Gujarat and India to improve field knowledge of the students.

As far as Professional Societies and Clubs are concern, in our institute we have: IEEE Students' and Staff Chapter, ISTE Staff and Students' Chapter, IChE Chapter for Chemical Engineering students, SPE Chapter for Electrical Engineering, Mechatronics and Electronics and Communication Engineering students, ISA Chapter for Electrical, Mechatronics and Electronics and Communication Engineering students, ASME Chapter for Mechanical Engineering students. PRARAMBH Project Club, Language Club. Various activities are being carried out under the aegis of these chapters. Prarambh a project club and its coordinators have guided more than 2000 students in the field of robotics which led GCET to its technical glory.

Even our students are equally matured for their social responsibilities to the society. As a part of Social Activity, GCET is organizing various Social Activities

throughout the year like Blood donation camp, Eye Check-up camp for students & staff, Exhibition on "Tobacco Abuse", Technical Entrepreneurship in Health Care Industry for students & staff and Carrier Counselling for 12th Science students. As a part of social services and to stop child labor in society our alumni student had initiated group activity named "BACHPAN" and under this group students are doing various activities for the needy students frequently.

Personality Development Program

To prepare our students for campus placement drives as well as professional work environment, various programmes are organized by Personality Development Program (PDP) Committee. Personality Development programs are intended to improve the communication, leadership, management, interpersonal, computing skills etc. Program sessions are delivered by professionals from various fields and HR experts.

Principal, G. H. Patel College of Engineering & Technology (GCET), Vallabh Vidyanagar

॥ विद्यावृत ॥

ન્યુ વિદ્યાનગર, એરીબાસ કોલેજમાં રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ ઉજવાયો

સીવીએમ યુનિવર્સિટી, એરીબાસ કોલેજમાં તારીખ પહેલી માર્ચે રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણી હર્ષભરે કરવામાં આવી. જેમાં સંસ્થાના ઈન-ચાર્જ હેડ ડૉ. ભક્તિ બાજપાઈનાં નેતૃત્વ હેઠળ ડૉ.શિલ્પા ગુપ્તે અને તેમની ટીમના સભ્યો ડૉ.મુકુંદચંદ્ર ઠાકુર અને ડૉ. આરિફ ખાને એરીબાસનાં વિદ્યાર્થીઓને વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં ઉત્સાહથી ભાગ લેવા પ્રોત્સાહિત કર્યાં હતાં. જેમાં પોસ્ટર કોમ્પિટિશન, નિબંધ-લેખન અને સાઈટ્ટન સ્પર્ધા હેઠળ કોવિડ-૧૯: બિગેસ્ટ શ્રેટ ઓફ ધ સેન્યુરી, રમન એન્ડ હીસ કોટ્રિબ્યુશન ટુ સાયન્સ, કલાઈમેટ ચેંજ: મેથ ઓર રિઆલિટી, સાયન્સ એન્ડ રિલીજન, રોલ ઓફ સાયન્સ ઈન ગ્લોબલ હેલ્થ કાઈસિસ, ઓનલાઈન વર્સિસ ઓફલાઈન એજ્યુકેશન, લાઈફ હેક્સ ઈન પેનેડમીક, મેન વર્સિસ મશીન જેવાં લેટેસ્ટ ટોપિક પર વિદ્યાર્થીઓએ પોતાની કાર્ય-કુશળતા રજૂ કરી રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણી કરી હતી. જે અંતર્ગત વિદ્યાર્થીઓને શ્રેષ્ઠ રજૂઆત માટે પ્રથમ, દ્વિતીય અને તૃતીય નંબર આપવામાં આવ્યો હતો. જેમાં પોસ્ટર કોમ્પિટિશનમાં પ્રથમ નંબરે દેવર્ષી એન. પટેલ, અંજલી જી. ઠાકોર, હર્ષિલ બી. ત્રિવેદી., દ્વિતીય ક્રમે હર્ષિલ જે. પંશેરિયા, પીયુષ બારિયા, હીરક રબાડિયા અને તૃતીય નંબરે રિદ્ધિ સોની અને નતાશા વસાવા, નિબંધ-લેખન સ્પર્ધામાં પ્રથમ શ્રેયા પંડ્યા, દ્વિતીય ક્રમે હિમા પટેલ અને તૃતીય નંબરે ધ્વનિ પટેલ અને આશ્વી પટેલ વિજેતા જાહેર થયાં હતાં. સાઈટ્ટન સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમે ભક્તિ ગોરસિયા, દ્વિતીય ક્રમે વિદી પટેલ અને તૃતીય નંબરે માનસી દવાનીયા અને હર્ષિલ જે. પંશેરિયાને વિજેતા નંબર આપી પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવ્યાં હતાં અને બિરદાવવામાં આવ્યાં હતાં.

ઇન્ટરનેશનલ થર્મોન્યુક્લીયર એક્સપરિમેન્ટલ રીએક્ટર (ITER) અને ભારત

શ્યામ બંભોળજા

પરમાણુ વિખંડન (fission) અને પરમાણુનું એકીકરણ અથવા જોડાણ (fusion) બંને પ્રક્રિયાઓમાં વિપુલ પ્રમાણમાં ઊર્જા ઉત્પન્ન થતી હોય છે. મજબૂત એવા ન્યુક્લીઅર બળને કારણે જોડાયેલા પ્રોટોન અને ન્યુટ્રોનના જથ્થાને તોડવામાં આવે તો વિખંડન થાય છે અને બળ મજબૂત હોવાથી વિખંડનના પરિણામે વિપુલ ઊર્જા ઉત્પન્ન થાય છે. તો બીજી તરફ હાઇડ્રોજન પરમાણુઓ જોડાવાને કારણે હિલીયમ પરમાણુનું નિર્માણ થાય છે ત્યારે પણ વિપુલ પ્રમાણમાં ઊર્જા ઉત્પન્ન થતી હોય છે. લાખો વર્ષોથી સૂર્યઊર્જા, જેના કારણે પૃથ્વી પર જીવન શક્ય બન્યું છે તેનો આધાર આ fusion પ્રક્રિયા છે. સૂર્યમાં દર સેકન્ડે આશરે ૬૦૦ મિલિયન ટન હાઇડ્રોજનનું હિલીયમમાં રૂપાંતરણ થાય છે. હિલીયમનું કુલ દળ હાઇડ્રોજનના દળના કુલ સરવાળા કરતા થોડું ઓછું હોય છે. દળનો આ તફાવત $E=mc^2$ સમીકરણ મુજબ વિપુલ પ્રમાણમાં ઊર્જા ઉત્પન્ન કરે છે. Fission પ્રક્રિયા આધારિત રીએક્ટરનું નિર્માણ વિશ્વમાં થઈ ચૂક્યું છે. ત્યારે ઊર્જાના એક ચોખ્ખા સ્ત્રોત તરીકે fusion પ્રક્રિયા આધારિત રીએક્ટરનું નિર્માણ ફ્રાંસમાં થઈ રહ્યું છે, જેનું નામ International Thermonuclear Experimental Reactor (ITER) છે. આ પ્રોજેક્ટમાં યુરોપિયન યુનિયન, ભારત, ચીન, જાપાન, રશિયા, દક્ષિણ કોરિયા, બ્રિટન અને અમેરિકા સહિત કુલ મળીને ૩૫ દેશ ભાગ લઈ રહ્યા છે. આ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત ઈ.સ. ૧૯૮૮માં કરવામાં આવી હતી, જેનું કુલ બજેટ ૨૦ બિલિયન યુરો જેટલું આંકવામાં આવી રહ્યું છે અને તે કદાચ વિજ્ઞાનના ઇતિહાસમાં સૌથી વધારે બજેટવાળો પ્રોજેક્ટ બની રહેશે. ફ્યુઝનના પાયામાં પ્લાઝમા છે, જેને દ્રવ્યના ચોથા સ્વરૂપ

તરીકે સમજાવી શકાય છે. ઘણા ઊંચા તાપમાને ધન અને ઋણ વિદ્યુતભાર ધરાવતા આયન બનવાને કારણે ગેસનું પ્લાઝમામાં રૂપાંતરણ થાય છે, જેને ચુંબકીય ક્ષેત્ર વડે નિયંત્રિત કરવામાં આવે છે. હાઇડ્રોજનના બે સમસ્થાનિકો ડ્યુટેરીયમ અને ટ્રીટીયમના જોડાણથી હિલીયમ પરમાણુ, એક ન્યુટ્રોન અને આશરે 14.1 MeV જેટલી ઊર્જા ઉત્પન્ન થાય છે. ન્યુટ્રોનનો વિદ્યુતભાર ન હોવાથી ચુંબકીય ક્ષેત્રની તેની પર કોઈ અસર થતી નથી. આ પ્રક્રિયા દરમિયાન ઉત્પન્ન થયેલી ઊર્જાના ૮૦ ટકા જેટલી ઊર્જા ન્યુટ્રોન દ્વારા શોષાઈ જાય છે. આ ઝડપી ન્યુટ્રોનનું રીએક્ટરની દીવાલમાં બ્લેન્કેટ વડે શોષણ થાય છે. આ ઊર્જા વડે વિદ્યુતપ્રવાહ ઉત્પન્ન કરવાનું આયોજન થઈ રહ્યું છે. ફ્યુઝન પ્રક્રિયા વડે fission પ્રક્રિયા કરતા ૪ ગણી અને બાકીના ઊર્જાસ્ત્રોત કરતા ચાર લાખ ગણી ઊર્જા હાંસલ કરી શકાય છે. સામા ઈંડે પરમાણુ ક્યારાનું પ્રમાણ પણ ઘણું ઓછું છે. બ્લેન્કેટમાં મુખ્ય ઘટક તરીકે કુલ ૬ પ્રકારનાં તત્ત્વો/એલોય પૈકી હાલ Pb-Li એલોયનો ઉપયોગ કરવા અંગેના પ્રયોગો ચાલી રહ્યા છે. ભારતમાં હાલ Institute of Plasma Research અને Bhabha Atomic Research Center ખાતે Pb-Li એલોયની ઉપયોગિતા અંગેના પ્રયોગો થઈ રહ્યા છે. Pb-Li એલોયના ભૌતિક અને રાસાયણિક ગુણધર્મોની ગણતરી માટેના રીસર્ચ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ચારુતર વિદ્યામંડળ સંલગ્ન સંસ્થા ભાઈલાલાભાઈ એન્ડ ભીખાભાઈ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજીને બોર્ડ ઓફ રીસર્ચ ઈન ન્યુક્લીઅર સાયન્સ દ્વારા રૂ.૧૯.૭૩ લાખની ગ્રાન્ટ વર્ષ ૨૦૧૭માં ફાળવવામાં આવી હતી. ટોકામાકની અંદર 150,000,000 °C તાપમાન મેળવવા માટે વિદ્યુતચુંબકીય તરંગોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. ફ્યુઝન રીએક્ટરની સૌથી અગત્યની ખાસિયત છે કે કાર્બન ડાયોક્સાઈડ જેવા ગ્રીન હાઉસ વાયુઓનું ઉત્સર્જન થતું નથી. ઉપરાંત તેમાં અકસ્માતની શક્યતાઓ ખૂબ ઓછી છે.

ભારતનું પ્રદાન

સમગ્ર પ્રોજેક્ટમાં ભારત આશરે ૯ ટકા જેટલો ખર્ચ

ભોગવે છે. આ ખર્ચ સંસાધનોના સ્વરૂપમાં હોય છે. ભારત મુખ્યત્વે કાયોસ્ટેટ, કાયોજેનિક સિસ્ટમ, કુલીંગ વોટર સિસ્ટમ, રેડીઓ-ફિક્વન્સી હિટીંગ સિસ્ટમ જેવા સંસાધનો પૂરા પાડે છે. આ પૈકી કાયોસ્ટેટની ઊંચાઈ ૩૦ મીટર અને વ્યાસ ૩૦ મીટર છે, જે ITERનું બહારનું

આવરણ રચે છે. આ ઉપરાંત Indian RAFM Steel, Pb-Li એલોય વગેરે દ્રવ્યો અને તેની ઉપયોગિતા પર સંશોધનનું કામ પણ ભારતમાં ચાલી રહ્યું છે.

પ્રાધ્યાપક, બી એન્ડ બી ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી,
વલ્લભ વિદ્યાનગર

॥ વિદ્યાવૃત્ત ॥

ચારુતર વિદ્યામંડળ દ્વારા વલ્લભ વિદ્યાનગરના ૭૬ મા સ્થાપના દિનની ઉજવણી કરવામાં આવી

શિક્ષણ નગરી વલ્લભ વિદ્યાનગર ખાતે તા.૩ માર્ચ, ૨૦૨૧ને બુધવારના રોજ ચારુતર વિદ્યામંડળ દ્વારા વલ્લભ વિદ્યાનગરના ૭૬મા સ્થાપના દિન નિમિત્તે આઘસ્યાપકોની પ્રતિમાઓને સવારે ૮:૩૦ કલાકે મહાનુભાવો દ્વારા પુષ્પાંજલિ અર્પણ કર્યા બાદ ૯:૦૦ કલાકે વલ્લભ વિદ્યાનગર ખાતે શાસ્ત્રી મેદાનમાં સ્થાપના દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી.

કાર્યક્રમના માનવંતા મહેમાનશ્રી મિતેષભાઈ આર. પટેલ, સંસદસભ્યશ્રી, આણંદ જિલ્લો; શ્રી વિપુલભાઈ વી. પટેલ, જિલ્લા પ્રમુખશ્રી, ભારતીય જનતા પાર્ટી, આણંદ; શ્રી સુરેશભાઈ જે.પટેલ, ચેરમેન એન્ડ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, બોદાલ કેમિકલ લિ., અમદાવાદ; શ્રી નટુભાઈ એમ.પટેલ, ચેરમેન એન્ડ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, મેઘમણી ઈન્ડસ્ટ્રિયઝ લિ., અમદાવાદ તથા અધ્યક્ષશ્રી ભીખુભાઈ બી.પટેલ, ઉપપ્રમુખશ્રી મનિષભાઈ એસ.પટેલ, ટ્રસ્ટીશ્રી હેમંતભાઈ પટેલ, વિદ્યાનગર નગરપાલિકાના પ્રમુખશ્રી પ્રકાશભાઈ, મંડળના માનદ મંત્રીશ્રી ડૉ.એસ.જી. પટેલ, માનદ સહમંત્રીશ્રીઓ શ્રી આર.સી.તલાટી, શ્રી મેહુલભાઈ ડી.પટેલ, શ્રી વિશાલભાઈ એચ.પટેલ, સીવીએમ યુનિવર્સિટીના પદાધિકારીશ્રીઓ તથા આમંત્રિત મહેમાનો, દાતાશ્રીઓ, મંડળની ગવર્નિંગ તથા કાઉન્સિલ બોડીના સભ્યશ્રીઓ, અન્ય સંસ્થાઓના હોદ્દેદારો, ચારુતર વિદ્યામંડળ તથા સીવીએમ યુનિવર્સિટી સંચાલિત શાળા-કોલેજોના વડાશ્રીઓ, અધ્યાપકો, શિક્ષકો, કર્મચારીઓ, વિદ્યાર્થી ભાઈઓ-બહેનો તથા વલ્લભ વિદ્યાનગરના નગરજનો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

કાર્યક્રમની શરૂઆતમાં રમા-મનુભાઈ દેસાઈ કોલેજ ઓફ મ્યુઝિક એન્ડ ડાન્સના કલાવુંદ દ્વારા પ્રાર્થના તથા વલ્લભ વિદ્યાનગરી ગીત રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. મંચસ્થ મહાનુભાવો દ્વારા મંડળના ધ્વજનું આરોહણ કરાયું હતું. કાર્યક્રમનું સ્વાગત પ્રવચન ડૉ.એસ.જી. પટેલે કર્યું હતું.

આ પ્રસંગે ચારુતર વિદ્યામંડળના અધ્યક્ષશ્રી ભીખુભાઈ બી.પટેલ દ્વારા અયોધ્યા ખાતે નવનિર્મિત શ્રી રામ મંદિર અંતર્ગત હિન્દુ સંસ્કૃતિ લાયબ્રેરી માટે રૂ.૧૧,૦૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા અગિયાર લાખ પૂરા) તથા ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટીના મંત્રીશ્રી કેતનભાઈ ડી.પટેલ તથા અન્ય મહાનુભાવો દ્વારા રૂ.૫,૦૦,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા પાંચ લાખ પૂરા) અને શ્રી રામકૃષ્ણ સેવા મંડળના મંત્રીશ્રી જ્યોત્સનાબેન પટેલ તથા અન્ય મહાનુભાવો દ્વારા રૂ.૧,૫૧,૦૦૦/- (અંકે રૂપિયા એક લાખ એકાવન હજાર પૂરા)નો ફાળો આર.એસ.એસ.ના શ્રી હસમુખભાઈ પટેલ અને શ્રી સુનિલભાઈ મહેતાને અર્પણ કરવામાં આવ્યો હતો.

ચારુતર વિદ્યામંડળના અધ્યક્ષશ્રી ભીખુભાઈ બી.પટેલ તથા મંચસ્થ મહાનુભાવો દ્વારા મંડળ તથા મંડળ સંચાલિત સંસ્થાઓના નિવૃત્ત થયેલ પ્રાધ્યાપકો તથા કર્મચારીઓનું શાલ અર્પણ કરી સન્માન કર્યું હતું. ત્યારબાદ વિવિધ સંસ્થાઓના તેજસ્વી તારલાઓ, અધ્યાપકો અને આચાર્યશ્રીએ વર્ષ દરમ્યાન તેઓએ મેળવેલ સિદ્ધિઓ બદલ મંચસ્થ મહાનુભાવો દ્વારા ગૌરવ ચિહ્ન આપી સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું.

આ સમારંભના મહેમાનોએ પ્રસંગોચિત પ્રવચન કર્યા હતા અને ચારુતર વિદ્યામંડળ સંચાલિત સંસ્થાઓ અને ચારુતર વિદ્યામંડળ યુનિવર્સિટી ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરે તેવી શુભેચ્છાઓ પાઠવેલ હતી તથા ગૌરવ ચિહ્ન મેળવનાર સૌને પણ અભિનંદન પાઠવ્યા હતા. ચારુતર વિદ્યામંડળના અધ્યક્ષશ્રી ભીખુભાઈ બી.પટેલે તમામ આઘસ્યાપકોને આ પ્રસંગે યાદ કર્યા હતા અને શ્રદ્ધાંજલિ અર્પી હતી. ચારુતર વિદ્યામંડળ તથા વલ્લભ વિદ્યાનગરના વિકાસનો પ્રવાહ અવિરત વહેતો જ રહેશે તેમ જણાવ્યું હતું. ચારુતર વિદ્યામંડળમાં દીર્ઘકાળ સેવા બજાવી વયોચિત નિવૃત્ત થતા તમામ કર્મચારીઓનું નિવૃત્ત જીવન સુખમય, આનંદદાયક અને દીર્ઘાયુ બને તેવી શુભેચ્છા પાઠવી હતી અને ગૌરવ ચિહ્ન મેળવનાર તમામને આશીર્વાદ પાઠવ્યા હતા.

અંતમાં ચારુતર વિદ્યામંડળના ઉપપ્રમુખશ્રી મનીષભાઈ એસ.પટેલે આભારવિધિ કરી હતી.

સમગ્ર કાર્યક્રમનું સંચાલન નલિની-અરવિંદ એન્ડ ટી.વી.પટેલ આર્ટ્સ કોલેજના સુશ્રી ઉમાબેન શર્મા તથા એન.વી.પટેલ કોલેજ ઓફ પ્યોર એન્ડ એપ્લાઈડ સાયન્સીસના ડૉ.ઉર્વિશ છાયાએ કર્યું હતું.

પરીક્ષાના વિકલ્પો ઊભા કરવા પડશે

ડેકેશ ઓઝા

શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ માટે આજના સમયમાં પરીક્ષાઓ કેમ લેવી, એ રીતે પોતાના મહત્વને કઈ રીતે ટકાવી રાખવું, એની મૂંઝવણ છે. તારીખો જાહેર કરવામાં આવે છે વળી તેને મુલતવી રાખવી પડે છે. આમાંથી અદાલતમાં કેસો પણ ઊભા થાય છે. અદાલતો સુદ્ધાં મૂંઝાય છે. આમ સમાજ આખો પરીક્ષાના પ્રશ્ને ગૂંચવાયેલો-મૂંઝાયેલો છે.

પરંપરાથી આપણા મનમાં પરીક્ષાનું મહત્ત્વ ઘર કરી બેઠું છે. જે કંઈ ભણાવ્યું, જે કંઈ શીખવાડ્યું તે સામેની વ્યક્તિમાં કેટલું ઊતર્યું એ વિશે આપણને શંકા હોય છે. એ પ્રમાણ ચકાસવા માટે આપણને પરીક્ષા-પદ્ધતિ અનિવાર્ય લાગતી થઈ ગઈ છે. પરીક્ષાની ગેરહાજરી વાલીઓ અને શિક્ષકોને કબૂલ નથી. વિદ્યાર્થીઓ અને તાલીમાર્થીઓ કોઈ જુદો મત ધરાવે છે કે કેમ, એવાં સર્વેક્ષણો જાણવામાં નથી.

અગાઉ ગુજરાતમાં નવનિર્માણના આંદોલન વખતે જે યુવાશક્તિનો ઉછાળ સમાજે-સરકારે જોયો ત્યારે પરીક્ષા નહીં લેવાની અને બધાંને પાસ જાહેર કરી દેવાની એમની માગણીનો સ્વીકાર કરવો પડેલો. આજે કોરોનાની મહામારીને કારણે આવી જ મજબૂરી અનુભવાઈ રહી છે.

નોકરીદાતાઓ ભણતરની પરીક્ષાઓને ભલે યોગ્યતા માટે અનિવાર્ય ગણતા હોય, પરંતુ એના આધારે નોકરી આપી દેતા નથી. આમાં સરકારી કે ખાનગી બન્ને ક્ષેત્રો સરખાં છે. પોતપોતાની રીતે ઉમેદવારોની ચકાસણી કરવાની કાયમી પદ્ધતિઓ તેમણે ઊભી કરી લીધી છે. ક્યાંક લેખિત પરીક્ષા હોય, ક્યાંક મૌખિક તો વળી ક્યાંક બન્ને હોય. સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં પરીક્ષા પદ્ધતિના સોપાનો વધતાં ચાલ્યાં છે, પણ ઘટતાં નથી. હવે મુખ્ય પરીક્ષા પૂર્વે પ્રાથમિક પરીક્ષાઓ લેવાય છે. મૌખિક પરીક્ષા ઉપરાંત સમૂહ ચર્ચાનું સોપાન ઉમેરાયું છે. ઈ.એમ. ફોરટરે એવી મતલબનું કહ્યું છે કે બધી પરીક્ષાઓ બોગસ છે, નકામી છે, નિરર્થક છે. પરંતુ જ્યાં સુધી કેટલીક પરીક્ષાઓ પસાર

કર્યા વિના આપણને નોકરી મળી શકતી નથી, તેથી એ પરીક્ષાઓને ગંભીરતાથી લેવાની આપણને ફરજ પડે છે.

પરીક્ષા લીધા પછી જે કંઈ પરિણામ મળે છે તેનાથી પણ અસંતોષ ઊભો થાય જ છે. અઘરી પરીક્ષામાં ઊંચી ટકાવારીથી પસંદ થયેલા બધા ઉમેદવારોના કામથી તેના નોકરીદાતાને સંતોષ હોતો નથી. કેટલાક કામનો ઉદ્દેશ જ સમજતા નથી, કેટલાકની કાર્યદક્ષતા ઓછી પડે છે, કેટલાક સોંપાયેલા કામના બદલે તેમાંથી કેવા પ્રકારના ગેરલાભો મેળવી શકાય તે જાણીને તેમાં જ વ્યસ્ત રહેવા લાગે છે. મેં ગયા વર્ષે ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગના અધ્યક્ષ દિનેશ દાસાની આ મુદ્દે જ મુલાકાત લીધી હતી. જાહેર સેવાને યોગ્ય ઉમેદવારો પ્રાપ્ત કરવામાં આપણી પદ્ધતિ કેમ ફળદાયી પુરવાર થતી નથી એની સહિયારી ચિંતા સેવી હતી. પરિણામદાયી પદ્ધતિઓ હાથવગી નથી એ જ ચિંતાનો વિષય હતો.

અગાઉના સમયમાં જઈએ તો પરીક્ષા પદ્ધતિના અવનવા પ્રયોગો થયા હતા એવું જાણવા મળે છે. ગુરુ દ્રોણે પોતાના વિદ્યાર્થીઓની પરીક્ષા કઈ પદ્ધતિથી લીધી હતી તે આપણે બધાં જાણીએ છીએ. આખું વૃક્ષ જોનારા અને આખું પક્ષી જોનારા નાપાસ જાહેર થયા હતા, પક્ષીની આંખનું નિશાન લેનાર અર્જુન પાસ જાહેર કરાયો હતો. ત્યારે બધાંને શિક્ષણ અને પરીક્ષણનો અધિકાર ન હતો એટલે આપણે કણ કે એકલવ્યના કિસ્સાઓની ચર્ચા અહીં કરતા નથી.

આયુર્વેદમાં એક ઝંડુ ભટ્ટ થયા. એમણે કે અગાઉના કોઈ વિદ્વદ્જને ભણતરને અંતે વિદ્યાર્થીને કહેલું કે આજુબાજુના પાંચ ગાઉના વિસ્તારમાંથી જે વનસ્પતિ નકામી હોય તે ગોતી લાવ. પૂરતા પ્રયાસને અંતે તે લાવવામાં વિદ્યાર્થી નિષ્ફળ રહ્યો હતો, એ જ એની સફળતા હતી. કારણ કે એણે ચકાસેલી પ્રત્યેક વનસ્પતિના ગુણધર્મ અને ઉપયોગિતા એ અંકે કરીને બેઠો હતો.

બીજા પણ અનેક ઉદાહરણો પરીક્ષા પદ્ધતિનાં હોઈ શકે છે, તે આપણે એકઠાં કરવાં જોઈએ, એનો લાભ લેવો

જોઈએ અને યોગ્ય પરીક્ષા પદ્ધતિઓ વિકસાવવી જોઈએ. કેટલાક દેશોમાં કોઈક તબક્કે એવી પદ્ધતિ પણ હોય છે જેમાં અમુક ટકા હાજરી જ પર્યાપ્ત ગણાય છે. ઉત્તમ શિક્ષકો હોય, યોગ્ય અભ્યાસક્રમ હોય અને વિદ્યાર્થી મોટાભાગનો સમય વર્ગમાં હાજર રહ્યો હોય તો પેલી વિદ્યાનું સફળ પ્રત્યાયન થયું જ હોય એવી ધારણા એ પાછળ હતી. છતાં પરીક્ષા લેવી હોય તો વર્ષ દરમિયાન વારંવાર અને અભ્યાસ પૂર્ણ થયે છેલ્લી વાર અભ્યાસક્રમમાંથી પાંચ-પચ્ચીસ એવા મુદ્દાઓની યાદી આપી શકાય જેમાંથી કેટલાકની પસંદગી કરીને વિદ્યાર્થી ભણતર અને સમજણના આધારે લેખિત સ્વરૂપે એ મુદ્દા પર પોતાના વિચારો ચોક્કસ સમયમર્યાદામાં વ્યક્ત કરે. એ દ્વારા એની ગુણવત્તા, એની અભિરુચિ,

એની અભિવ્યક્તિ, એની ગતિ કઈ દિશામાં થઈ રહી છે તેનો કંઈક અંદાજ તો બાંધી શકાય.

પરીક્ષા અને પરીક્ષામાં સુધારા અને યોગ્ય પરીક્ષા પદ્ધતિની શોધ એ મને લાગે છે કે કોઈ પણ સમાજનો કાયમી વિષય રહ્યો છે. જેમાં પ્રાપ્ત થતી સફળતાથી આપણને સદાય અસંતોષ જ પેદા થતો રહે છે. કોરોનાની મહામારીએ અનેક બાબતોમાં આપણને નવેસરથી વિચારવાની ફરજ પાડી છે તેમાંની એક વિવિધ પ્રકારની પરીક્ષાઓ વિશેની છે એ વિશે નવેસરથી આપણે વિચારતા થઈએ તે આવશ્યક છે.

૬, સ્વાગતસિદ્ધિ, મુ.પો.અડાલજ ૩૮૨૪૨૧
મો.૯૭૨૫૦ ૨૮૨૭૪

॥ વિદ્યાવૃત્ત ॥

સી.વી.એમ. યુનિવર્સિટીની એન. વી. પાસ કોલેજમાં રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિનની ઉજવણી

ચારુતર વિદ્યામંડળ યુનિવર્સિટીની ઘટક કોલેજ - એન.વી. પટેલ કોલેજ ઓફ પ્યોર એન્ડ એપ્લાઈડ સાયન્સીસના પ્રિન્સિપાલ ડૉ. બાસુદેવ બક્ષીના માર્ગદર્શન હેઠળ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ બાયોલોજિકલ એન્ડ એન્વાયરોન્મેન્ટલ સાયન્સ દ્વારા કોલેજમાં નેશનલ સાયન્સ ડેની ઉજવણી કરવામાં આવી.

આ ઉજવણીના ભાગરૂપ વિવિધ સ્પર્ધાઓ જેવી કે સાયન્સ ક્વિઝ, પ્રશ્નોત્તરી, સાયન્ટિફિક શબ્દો શોધવાની પઝલ, શીઘ્ર વક્તૃત્વ સ્પર્ધા અને સાયટ્રન કમ્પિટિશનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ સ્પર્ધામાં પ્રથમ વર્ષ બી.એસસી.ના વિદ્યાર્થીઓએ ઉત્સાહભરે ભાગ લીધો હતો. સાયન્સ ક્વિઝમાં પ્રથમ વર્ષ બી.એસસી.ના ‘એ’ ડિવિઝનમાંથી ટીમ “સાયન્સ ફોરએવર”ના વિદ્યાર્થીઓ રૂષિરાજ ચૌહાણ, ઓમ પટેલ અને હરિપલસિંહ દેઓર વિજેતા બન્યા હતા. તેમજ પ્રથમ વર્ષ બી.એસસી.ના ડિવિઝન ‘ઈ’માંથી ટીમ-બી વાઈઝ કવેકઝના વિદ્યાર્થીઓ દીપિકા લાલવાની અને વ્રજ પટેલ વિજેતા બન્યા હતા.

સાયન્ટિફિક શબ્દો શોધવાની પઝલ સ્પર્ધામાં પ્રથમ વર્ષ બી.એસસી.ના વિભાગ ‘એ’માંથી આમેના ભરમાલ પ્રથમ ક્રમે, હિયા પટેલ બીજા ક્રમે અને રૂષિરાજ ચૌહાણ ત્રીજા ક્રમે વિજેતા રહ્યા. એફ.વાય. બી.એસસી.ના વિભાગ ‘ઈ’માંથી સાક્ષી દેસાઈ પ્રથમ ક્રમે, મનન પટેલ બીજા ક્રમે અને રોહન સિંહ ત્રીજા ક્રમે વિજેતા બન્યા હતા.

શીઘ્ર વક્તૃત્વ સ્પર્ધામાં ‘એ’ ડિવિઝનના લિઝા પટેલ પ્રથમ ક્રમે, સંજના રાહોડ બીજા ક્રમે અને દૃષ્ટિ લાડ ત્રીજા ક્રમે તેમજ ‘ઈ’ ડિવિઝનમાંથી આસ્થા પટેલ પ્રથમ ક્રમે, પાર્વતી કિષ્નન બીજા ક્રમે અને મહર્ષિ માયાવંશી ત્રીજા ક્રમે વિજેતા બન્યા હતા.

સાયટ્રન સ્પર્ધામાં પ્રથમ ક્રમકે ડિવિઝન ‘ઈ’ના હેમાંગી સવાણી, દ્વિતીય ક્રમે ડિવિઝન ‘એ’ના મનાલી પટેલ અને તૃતીય ક્રમે ડિવિઝન ‘ઈ’ના સાક્ષી દેસાઈ તેમજ ડિવિઝન ‘એ’ના શ્યામ પટેલ વિજેતા રહ્યા હતા. આ સંપૂર્ણ કાર્યક્રમનું આયોજન બાયોલોજિકલ એન્ડ એન્વાયરોન્મેન્ટલ સાયન્સ વિભાગના વડા ડૉ.રીટા એન. કુમાર અને ટીમ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. આ કાર્યક્રમમાં કોલેજના આચાર્ય ડૉ.બાસુદેવ બક્ષી અને કોલેજ મધ્યસ્થ સમિતિના ઉપાધ્યક્ષ ડૉ.ભાઈલાલ પટેલ પણ હાજર રહ્યા હતા. વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન કરવામાં ફેકલ્ટી મેમ્બર્સ રશ્મિ ઠક્કર, ધારા દેસાઈ અને નીલ તલાટીનો સહયોગ સાંપડ્યો હતો. ડિપાર્ટમેન્ટના રીસર્ચ સ્ટુડન્ટ્સ શેફાલી પટેલ અને રિયા ડોડીયા અને તૃતીય વર્ષના વિદ્યાર્થીઓ દૈવિક શુક્લ, પલક પટેલ, મોનાર્ક દવે, શીતલ રાહોડ, અત્રેય ત્રિવેદી અને સાહિલ પરમારે કાર્યક્રમને સફળ બનાવવા જહેમત ઉઠાવી હતી.

ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ-૨૦૨૧

પી.ડી.શર્મા

હાલમાં પણ સમગ્ર વિશ્વમાં કોરોનાની મહામારીની અસર છે અને એટલા માટે જ વિશ્વકક્ષાની તથા મોટા પાયાની આંતરરાષ્ટ્રીય સ્પર્ધાઓ નહિવત રમાય છે. પરંતુ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ ટેનિસ જગતની 'ગ્રાન્ડસ્લેમ ચેમ્પિયનશીપ' ગણાય છે. ગ્રાન્ડસ્લેમની આ પ્રથમ ટુર્નામેન્ટ હોવાથી વિશ્વના બધા જ ટેનિસ ખેલાડીઓને એમાં રમવાની ખૂબ જ ઉત્સુકતા હોય છે. આ બધી જ બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને આ વર્ષે તા.૮ થી ૨૧ ફેબ્રુઆરી દરમ્યાન ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપનું આયોજન ખૂબ જ સફળ રીતે મેલબોર્ન મુકામે કરવામાં આવ્યું હતું. ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ દરમ્યાન કોરોના મહામારીની કોઈ અસર ન પડે તે માટે આયોજકોએ અકલ્પનીય સુરક્ષા વ્યવસ્થા કરી હતી. દા.ત. ૯૬૦ ખેલાડીઓ, અધિકારીઓ, કોચ અને કોચિંગ સ્ટાફને ૧૪ દિવસ માટે ક્વોરન્ટાઈનમાં ફરજિયાત રહેવાની ફરજ પડી હતી. એટલું જ નહિ પણ 'કોરોના ટેસ્ટ' પણ ફરજિયાત હતો. ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ દરમ્યાન દરરોજ ફક્ત ૩૦,૦૦૦ પ્રેક્ષકોની મર્યાદિત સંખ્યા રાખવામાં આવી હતી તેમજ કોરોનાનો ચેપ ન ફેલાય તે માટે તમામ ગ્રાઉન્ડ સ્ટાફ, ખેલાડીઓ અને પ્રેક્ષકો માટે માર્ગદર્શિકા જાહેર કરવામાં આવી હતી. આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનમાં પુરુષ વિભાગમાં સર્બિયાના નોવાક યોકોવિચને ટોપસીડનું સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું અને મહિલા વિભાગમાં ટોપસીડનું સ્થાન ઓસ્ટ્રેલિયાની એસ.બાર્ટોને આપવામાં આવ્યું હતું.

ડિકેન્ડિંગ ચેમ્પિયન્સ

આ વર્ષે પણ પુરુષોમાં સર્બિયાના નોવાક યોકોવિચ અને મહિલાઓમાં અમેરિકાની સોફિયા કેનિન ડિકેન્ડિંગ ચેમ્પિયન તરીકે પોતાનું ટાઈટલ જાળવી રાખશે એવી બધાને આશા હતી. પરંતુ બીજા રાઉન્ડમાં જ સોફિયા કેનિન એસ્ટોનિયાની કૈઆ કાનેપી સામે હારી ટુર્નામેન્ટની બહાર

થઈ ગઈ હતી. જ્યારે આ વર્ષે પુરુષોમાં નોવાક યોકોવિચે અકલ્પનીય રમત દર્શાવી હતી અને સેમિફાઈનલમાં રશિયાના બિનક્રમાંકિત ખેલાડી એસ્લાન કેરેત્સોવને ૬-૩, ૬-૪ અને ૬-૨થી સીધા સેટોમાં હરાવીને ફાઈનલમાં પ્રવેશ્યા હતા. ફાઈનલમાં તેઓની સ્પર્ધા રશિયાના ડેનિયલ મેડવેડેવ સામે હતી અને ફાઈનલમાં સીધા સેટોમાં ૭-૫, ૬-૨ અને ૬-૨થી હરાવીને નવમી વખત ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ટાઈટલ જીતીને ઇતિહાસ સર્જ્યો હતો. એટલું જ નહિ પણ સતત ત્રીજા વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન જીતીને 'હેટ્ટ્રિક' નોંધાવી હતી. આ તેઓની ૧૮મી ગ્રાન્ડસ્લેમ ટાઈટલ હતી.

મેજર અપસેટો

આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનમાં પુરુષોની અપેક્ષાએ મહિલાઓમાં અપસેટો વધુ સર્જ્યા હતા. દા.ત. ૨૦૧૬ની ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયન જર્મનીની ઝેજેલિક કેર્બેર અમેરિકાની બર્નાર્ડ પેટા સામે હારી જવાથી ટુર્નામેન્ટની બહાર થઈ ગઈ હતી. ત્યારબાદ ક્વાર્ટર ફાઈનલ સુધીમાં તો બેલારુસની વિક્ટોરિયા એઝારેન્કા, ઝેક રિપબ્લિકની પેટ્રા ક્વિટોના, અમેરિકાની ડિકેન્ડિંગ ચેમ્પિયન સોફિયા કેનિન, રોમાનિયાની સિમોના હાલેવ તથા ઓસ્ટ્રેલિયાની વર્લ્ડ નંબર વન એસ. બાર્ટી જેવી દિગ્ગજ મહિલા ખેલાડીઓ ટુર્નામેન્ટની બહાર થઈ ગઈ હતી. એવી રીતે જ આ વર્ષે પુરુષોમાં ક્વાર્ટર ફાઈનલ સુધીમાં સ્વિત્ઝરલેન્ડના એસ. વાવરિન્કા, ઓસ્ટ્રિયાના ડોમિનિક થિયમ, જર્મનીના એલેક્ઝાન્ડર ઝવેરેવ, સ્પેનના રફેલ નડાલ, બલ્ગેરિયાના ગ્રિગોર ડિમિત્રોવ જેવા મહાન ટેનિસ ખેલાડીઓ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપની બહાર થઈ ગયા હતા. આ હારની પાછળ ઘણા બધા કારણો હોઈ શકે પરંતુ આ વર્ષે ૧૪ દિવસ માટેનો ફરજિયાત 'ક્વોરન્ટાઈન' અને 'કોરોના ટેસ્ટ'ની ખેલાડીઓની શારીરિક તેમજ માનસિક ક્ષમતા પર અસર પડી હતી તેમાં કોઈ બેમત નથી.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

જ્યારે સમગ્ર વિશ્વમાં કોરોના મહામારીની અસર છે

તે સમય તા.૮ થી ૨૧ ફેબ્રુઆરી દરમ્યાન સફળ રીતે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપનું આયોજન જાતે જ આ વર્ષની મુખ્ય તેમજ મહત્વપૂર્ણ વિશેષતા ગણાય. કોરોનાને કારણે આ વર્ષે આયોજકોએ ફરજિયાતપણે ‘કવોરન્ટાઈન’ અને ‘કોરોના ટેસ્ટ’ની વ્યવસ્થા કરી હતી. પ્રેક્ષકોની સંખ્યા સીમિત રાખી હતી તેમજ પ્રેક્ષકો માટે ‘માર્ગદર્શિકા’ પણ અમલમાં મૂકી હતી. પરોક્ષ રીતે જોઈએ તો આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપ ‘બાયોબબલ’ હેઠળ રમાઈ હતી અને એની અસર ખેલાડીઓના માનસિક આરોગ્ય પર પડી હોય એવી શક્યતાઓ પણ છે. આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનમાં શરૂઆતથી જ પુરુષોની સરખામણીમાં મહિલા ખેલાડીઓમાં ‘અપસેટો’ વધુ સર્જાયા હતા અને તેથી જ ક્વાર્ટર ફાઈનલ સુધીમાં તો વિશ્વની ટોચની મહિલા ટેનિસ ખેલાડીઓ ટુર્નામેન્ટની બહાર થઈ ગઈ હતી. પુરુષોમાં પણ ક્વાર્ટર ફાઈનલ સુધીમાં સ્પેનના રફેલ નડાલ જેવા ખેલાડીઓ ટુર્નામેન્ટની બહાર થઈ ગયા હતા. આ વર્ષે બિનક્રમાંકિત રશિયાના ખેલાડી એસ્લાન કેરેત્સોવે સેમિફાઈનલમાં પ્રવેશી ઇતિહાસ સર્જ્યો હતો.

ભારતનો દેખાવ

આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપમાં ભારત તરફથી ત્રણ ખેલાડીઓ દિવિજ શરન, રોહન બોપન્ના અને ગુજરાતની અંકિતા રૈનાએ ‘મેન્સ ડબલ્સ’ અને ‘વિમેન્સ ડબલ્સ’માં ભાગ લીધો હતો. દિવિજ શરને ‘મેન્સ ડબલ્સમાં’ સ્લેવિકિયાના ઈગોર ઝેલેનેયની સાથે જોડી બનાવી હતી અને આ જોડી પ્રથમ રાઉન્ડમાં જ હારી ગઈ હતી. રોહન બોપન્નાએ ‘મેન્સ ડબલ્સ’માં જાપાનના બેન મેકલનની સાથે જોડી બનાવી હતી અને પ્રથમ રાઉન્ડમાં જ આ જોડી હારી ગઈ હતી. ગુજરાતની અંકિતા રૈનાએ રોમાનિયાની મિખાઈલ બુઝારનુક સાથે ‘વિમેન્સ ડબલ્સ’માં જોડી બનાવી હતી અને આ જોડી પણ પ્રથમ રાઉન્ડમાં જ હારી ગઈ હતી. આ રીતે આ વર્ષે ભારતના ત્રણેય ખેલાડીઓ પ્રથમ રાઉન્ડમાં જ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનની બહાર થઈ ગયા હતા. પરંતુ કોરોનાની મહામારી દરમ્યાન

ભારતના આ ત્રણેય ખેલાડીઓએ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ચેમ્પિયનશીપમાં ભાગ લીધો તે માટે આ ત્રણેય ખેલાડીઓ અભિનંદનને પાત્ર છે. એટલું જ નહિ પણ આ વર્ષે ગુજરાતની અંકિતા રૈનાએ ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનમાં ‘વિમેન્સ ડબલ્સ’ની મેઈનડ્રો માટે ક્વોલિફાય થઈને ઇતિહાસ સર્જ્યો હતો કારણ કે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ‘ગ્રાન્ડસ્લેમ’ ટુર્નામેન્ટ ગણાય છે અને ટેનિસ જગતમાં ગ્રાન્ડસ્લેમ ટુર્નામેન્ટનું મહત્ત્વ ‘ઓલિમ્પિક’ જેટલું જ ગણાય છે. આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનમાં ભારતીય મૂળના અમેરિકન ખેલાડી રાજીવ રામે ઝેક રિપબ્લિકની બાર્બોરા કેસિકોવા સાથે જોડી બનાવીને ‘મિક્સડ ડબલ્સ’નું ટાઈટલ જીત્યું હતું. પરંતુ સાચા અર્થમાં આ સિદ્ધિ ભારતના નામે ન ગણાય કારણ કે રાજીવ રામની ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન ટુર્નામેન્ટમાં અમેરિકન ખેલાડી તરીકેની હતી.

વિમેન્સ સિંગલ્સ ફાઈનલ

આ વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનની વિમેન્સ સિંગલ્સ ફાઈનલ જાપાનની નાઓમી ઓસાકા અને અમેરિકાની જેનિફર બ્રેડી વચ્ચે રમાઈ હતી. ફાઈનલમાં ઓસાકાએ જેનિફર બ્રેડીને ૬-૪, ૬-૩થી સીધા સેટોમાં હરાવીને ચોથા ગ્રાન્ડસ્લેમ પર કબ્જો જમાવ્યો હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો આ સાથે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનમાં વિમેન્સમાં એશિયન યુગનો પ્રારંભ થયો છે. જ્યારે અમેરિકાની જેનિફર બ્રેડી પ્રથમ ગ્રાન્ડસ્લેમ ફાઈનલનું દબાણ સહન કરી શકી ન હતી. ફાઈનલમાં ઓસાકા ખૂબ જ શાંત રીતે રમી હતી અને કેટલાક બેસ્ટ ટેનિસ શોટ ફટકારી શાનદાર રમત દર્શાવી હતી, જ્યારે જેનિફર બ્રેડીએ કેટલીક સામાન્ય ભૂલો કરી હતી. ફાઈનલમાં ઓસાકાની રમત ખૂબ જ પ્રશંસનીય રહી હતી. આ વિજય સાથે ઓસાકા વર્લ્ડ રેન્કિંગમાં ત્રીજામાંથી બીજા ક્રમે આવી ગઈ છે.

મેન્સ સિંગલ્સ ફાઈનલ

આ વર્ષે મેન્સ સિંગલ્સ ફાઈનલ સ્પર્ધા સર્બિયાના નોવાક યોકોવિચ તથા રશિયાના ડેનિયલ મેડવેડેવ વચ્ચે રમાઈ હતી અને ફાઈનલમાં સીધા સેટોમાં ૭-૫, ૬-૨

અને ૬-૨થી હરાવીને નવમી વખત ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન જીતીને ઇતિહાસ સર્જ્યો હતો. એટલું જ નહિ પણ સતત ત્રીજા વર્ષે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન જીતીને 'હેટ્રિક' પણ નોંધાવી હતી. આ વિજય સાથે યોકોવિચ ૧૮ ગ્રાન્ડસ્લેમ ટાઈટલ જીત્યા છે. આ વર્ષે ફાઈનલમાં યોકોવિચે ખૂબ જ શાનદાર રમત બતાવી હતી અને ભવિષ્યમાં તેઓ સ્પેનના રફેલ નડાલ અને સ્વિત્ઝરલેન્ડના રોજર ફેડરરના

નામે ૨૦ ગ્રાન્ડસ્લેમના વર્લ્ડ રેકોર્ડને પણ તોડશે એમાં કોઈ બેમત નથી.

છેલ્લા દશકાના ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપન વિજેતાઓ

નીચે ઓસ્ટ્રેલિયન ઓપનના છેલ્લા દશકાના વિજેતાઓની વિગત આપવામાં આવી છે. આશા છે કે આ વિગત દરેક વાચકને ખૂબ જ રસપ્રદ લાગશે.

વર્ષ	પુરુષો	દેશ
૨૦૧૨	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા
૨૦૧૩	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા
૨૦૧૪	એસ. વાવરિન્કા	સ્વિત્ઝરલેન્ડ
૨૦૧૫	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા
૨૦૧૬	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા
૨૦૧૭	રોજર ફેડરર	સ્વિત્ઝરલેન્ડ
૨૦૧૮	રોજર ફેડરર	સ્વિત્ઝરલેન્ડ
૨૦૧૯	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા
૨૦૨૦	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા
૨૦૨૧	નોવાક યોકોવિચ	સર્બિયા

વર્ષ	મહિલાઓ	દેશ
૨૦૧૨	વિક્ટોરિયા એઝારિન્કા	બેલારૂસ
૨૦૧૩	વિક્ટોરિયા એઝારિન્કા	બેલારૂસ
૨૦૧૪	લી ના	ચીન
૨૦૧૫	સેરેના વિલિયમ્સ	અમેરિકા
૨૦૧૬	એંજલિક કેર્બેર	જર્મની
૨૦૧૭	સેરેના વિલિયમ્સ	અમેરિકા
૨૦૧૮	કેરોલિન વોર્ઝાનિઆકી	ડેન્માર્ક
૨૦૧૯	નાઓમી ઓસાકા	જાપાન
૨૦૨૦	સોફિયા કેનિન	અમેરિકા
૨૦૨૧	નાઓમી ઓસાકા	જાપાન

બી-૧, સ્વીસ એવન્યુ, પટેલ કોલોની, માણેકબાગ હોલ સામે,
આંબાવાડી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૫
(ધર) ૦૭૯-૨૬૫૬૪૬૫૦, મો.૯૮૯૮૮૯ ૭૦૮૪૦

अन. वी. पास कोलेज भाते 'ओर्ज संरक्षण' विषय पर आई.आई.टी., ओम्बेना प्रोफ़ेसर डॉ. येतन सिंघनुं व्याख्यान

यारुतर विद्यामंडळ युनिवर्सिटीनी अन. वी. पटेल सायन्स कोलेजना भायोलोजिकल अन्ड अन्वायर्मेन्ट विभागा द्वारा ओर्जना संरक्षण विषय पर सेमिनारनुं आयोजन करवामां आव्युं हुतुं. अनेज् स्वराज इण्डेशनाना स्थापक अने आई.आई.टी., ओम्बेना प्रोफ़ेसर डॉ. येतन सिंघ सोलंकीने प्रवक्तता तरीके आमंत्रित करवामां आव्या हुता. जे सोलरमेन तरीके पाणुं जाणुता छे. तेमणुं अनेज् स्वराज यात्रा अंतर्गत कोलेजनी मुलाकात लीधी हुती अने सेमिनारमां विद्यार्थीओने पृथ्वीना वधता तापमान अने तेने लीधे क्लायमेट चेन्जनी प्रवर्तमान असरो समजवी हुती. UN रिपोर्ट प्रमाणे आगामी १० वर्षांमां जे तापमानने नियंत्रित नहिं करवामां आवे तो जे असरो थरो ते निवारी नहिं शकय तेवी हुशे. माटे अगमयेतीना पगलां रुपे ओर्जनी बुद्धिपूर्वकने वपराश सूच्यो हुतो. प्रो.डॉ.येतनसिंघ सोलंकीजे तेमना वक्तव्यमां अनेज् स्वराज यात्रा विशे जणुं आव्युं हुतुं. तेमनी आ यात्रा नवेम्बर, २०२०थी शरु करी डिसेम्बर, २०३० सुधी देशभरमां इरनार छे. आ यात्रा १००% ओर्जनी जडुरियातोने परिपूर्ण करवा माटे शिस्तबद्ध रीते सौर ओर्जना वपराश माटे, समाजमां समजणुं अने व्यावहारिक स्वीकृति लाववा माटे प्रयत्न करे छे. तेओ तेमनी साथे सौर ओर्ज संयालित भास डिजाईन करेल अस लईने यात्रा करे छे.

कार्यक्रमनी शरुआत रिसर्च स्टुडन्ट कु.शेखली अने तृतीय वर्षनी विद्यार्थीनीओनी प्रार्थना द्वारा करवामां आवी हुती. त्यारबाद भायोलोजिकल अन्ड अन्वायरोन्मेन्टल सायन्स विभागना वडा डॉ.रीटा कुमारे महेमानोनुं शाब्दिक स्वागत करतां कार्यक्रमो उद्देश्य स्पष्ट कर्यो हुतो अने स्वराज यात्रा विशे विस्तृत माहिती आपी हुती. मुख्य महेमान डॉ.येतन सिंघ चौधरीनो परिचय डॉ.सुस्मिता साहुजे आप्यो हुतो. डॉ.येतन सिंघे पोताना वक्तव्यमां पर्यावरणनी समस्याओ अने क्लायमेट चेन्ज विशे माहिती आपी हुती. तेमणुं जणुं आव्युं के बिन-जडुरी ओर्जना वपराश पर काप मूडवानुं दरेक व्यक्ति शीघे तो त्रीज भागनी ओर्जनी अच्यत थई शके. वणी ज्यां ओर्जनी इरजियात जडुरियात होय त्यां ओलईनी प्रोडक्ट अने इईव स्टार वाणा साधनोनुं उपयोग ओर्जना वपराशने घटाईशे. ओर्जना विकल्प तरीके पुनः प्राप्य अवी सौर ओर्जनी उपयोग करीने कार्बन फूट प्रिन्ट घटाडवानी वात पर भार मुक्त्यो हुतो. आ कार्यक्रममां अन.वी. पटेल सायन्स कोलेजना प्रिन्सिपाल डॉ.बासुदेव अक्षीजे डॉ.येतन सिंघना सूच्योने स्वीकारने विद्यार्थीओने ओर्ज वपराशने घटाडवा अने सौर ओर्जनी वपराश वधारवानी डिमायत करी हुती. त्यारबाद कोलेजनी मध्यस्थ समितिना वार्डस प्रेसिडेन्ट डॉ.भाईलाल पटेले विद्यार्थीओ पासे कार्बन फूट प्रिन्ट घटाडवानी, वीजणी अच्यववा अने सौर ओर्जनी वपराश वधारवा माटे प्रतिज्ञा लेवडावी हुती. डेकल्टी मिस रश्मि ठक्करे आभारविधि करी हुती. समग्र कार्यक्रमनुं सङ्ग संयालन डॉ.सुस्मिता साहुजे कर्ण्युं हुतुं. आ कार्यक्रमनी पूर्णालुति राष्ट्रीय गीत साथे थई हुती. त्यारबाद विद्यार्थीओने सौर ओर्ज द्वारा चालती स्वराज यात्रा असनी मुलाकात लीधी हुती अने प्रत्यक्ष निदर्शन निडाण्युं हुतुं, जेमां तालीम अने निर्देशन सुविधा छे. यात्रा सोलर संयालित अस द्वारा करवामां आवे छे. असनी अंदर रहेवानी जडुरी सुविधा छे. जेमां स्वराज संस्थाना स्थापक प्रो.डॉ.येतन सिंघ सोलंकी, यात्राना ११ वर्ष दरमियान रहेशे. आ यात्रामां लोको साथेनी वातच्यीत, यर्चाओ, तालीम, सौर ओर्जना उकेलो, प्रदर्शन अने तकनीकी सुविधाओनो समावेश करवामां आवेल छे.

आ कार्यक्रमने सङ्ग अनाववा डिपार्टमेन्ट तेमज कोलेजना आचार्य डॉ.बासुदेव अक्षी तथा सर्व स्टाइ मेम्बरनो सहयोग सांपड्यो हुतो.

सीवीअेम युनिवर्सिटी अने यारुतर विद्यामंडळना अनेअेसअेस विभागा द्वारा ई-वेस्ट मेनेजमेन्ट विषय पर सेमिनार योजयो

ईलेक्ट्रॉनिक उपकरणो ज्यारे नकामा अने त्यारे सर्जितो भंगार अटले ई-वेस्ट. तेमना अयोग्य रीते थता निकाल द्वारा पर्यावरणने अकल्पनीय हुदे नुकसान पडोथी रह्युं छे. विद्यार्थीओना माध्यमथी आ भाजेत समाजमां जागृति प्रसरे ते माटे सीवीअेम युनिवर्सिटी अने यारुतर विद्यामंडळना अनेअेसअेस विभागना संयुक्त उपक्रमे अेक सेमिनारनुं आयोजन करवामां आव्युं हुतुं. सेमिनारनी शरुआतमां सीवीअेमना मानद सहमंत्री श्री विशालभाई पटेले सेमिनारना आयोजन पाडणुनो हेतु समजाव्यो हुतो. सेमिनारमां मुख्य वक्तता तरीके उपस्थित बिरला विश्वकर्मा महाविद्यालयमां सिविल अेन्जिनियरींग विभागमां कार्यरत अेसोसिएट प्रोफ़ेसर डॉ.रेश्मा पटेले 'ई-वेस्ट मेनेजमेन्ट' विषय पर विस्तारपूर्वक माहिती आपी हुती. आ प्रसंगे यारुतर विद्यामंडळना पदाधिकारीओ द्वारा अनेअेसअेस प्रोग्राम ओईससर्नि ई-वेस्ट क्लेकशन बिनस आपवामां आव्या हुता. सेमिनारनुं सूत्र संयालन डॉ.तेजस ठक्करे सांभाण्युं हुतुं ज्यारे डॉ.धनंजय ध्रुवे आभारविधि करी हुती.

यारुतर विद्यामंडळना येरमेन श्री अेन्जिनियर बीभुभाई पटेल, उपप्रमुा श्री मनिषभाई पटेल, सेक्रेटरी श्री डॉ.अेस.ज्. पटेल, मानद सहमंत्रीओ श्री मेहुलभाई पटेल, श्री विशालभाई पटेल, श्री रेश्मा तलाटी तथा श्री लूपेन्द्रभाई पटेले सेमिनारना सङ्ग आयोजन बद्दल सीवीअेम नोन-अेक्डेमिक डोरमना को-ओईनेटर डॉ.भावेश पटेल, सीवीअेम युनिवर्सिटीना अनेअेसअेस प्रोग्राम को-ओईनेटर प्रा.जगताप, सीवीअेम अनेअेसअेस को-ओईनेटर डॉ.परेश मोरधरा तेमज ओर्गेनाईजिंग कमिटीनो आभार मान्यो हुतो.

सीवीએમયુ-આઈસ્ટારના જીઓઈન્ફોર્મેટિક્સ વિભાગ દ્વારા ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ વિષય પર એક દિવસીય કાર્યશાળા યોજાઈ

સીવીએમ યુનિવર્સિટીની અંગભૂત સંસ્થા આઈસ્ટાર કોલેજના જીઓઈન્ફોર્મેટિક્સ વિભાગ અને ઈસરો, દેહરાદૂનના સંયુક્ત ઉપક્રમે તાજેતરમાં ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ક્ષમતા નિર્માણ માટે તકનીકી વલણોની ઉપયોગીતા વિષય પર એક દિવસીય ઓનલાઈન કાર્યશાળા યોજાઈ હતી. આ એક દિવસીય કાર્યશાળામાં ઈસરો, દેહરાદૂનના ડાયરેક્ટર ડો. પ્રકાશ ચૌહાણે પ્રાસંગિક ઉદ્બોધન કર્યું હતું. ઈસરો સ્પેસ એપ્લિકેશન સેન્ટર, અમદાવાદના ડાયરેક્ટર ડો નિલેશ દેસાઈએ ભારતીય ગગન પ્રોજેક્ટ અને ઈસરો દ્વારા આવનારા ભવિષ્યના નિર્માણાધીન વિવિધ પ્રોજેક્ટ વિશે રસપ્રદ માહિતી આપી હતી. શ્રી નવીન તોમર, સર્વેચર જનરલ ઈન્ડિયાએ રિમોટ સેન્સીંગ અને અવકાશીય તકનીકની ઉપયોગીતા પર ભારતદેશના વિકાસ માટે પહેલ કરી હતી. સમગ્ર કાર્યક્રમનું આયોજન આઈસ્ટાર કોલેજના જીઓઈન્ફોર્મેટિક્સ વિભાગમાં અધ્યાપક તરીકે ફરજ બજાવતા કૃણાલ સુથાર દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં જીઓઈન્ફોર્મેટિક્સ, ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટેશન એન્ડ કંટ્રોલ, અને એન્વાયરોમેન્ટલ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજીના વિદ્યાર્થી ઓએ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લીધો હતો. આ તકનીકી કાર્યક્રમ યોજવા બદલ સીવીએમના ચેરમેન ઈજનેર શ્રી ભીખુભાઈ પટેલ, ઓનરરી સેક્રેટરી ડો. એસ.જી પટેલ, વાઈસ પ્રેસિડન્ટ મનીષભાઈ પટેલ, ઓનરરી જોઈન્ટ સેક્રેટરી શ્રી વિશાલભાઈ પટેલ, સીવીએમ યુનિવર્સિટીના ડાયરેક્ટર જનરલ ડો. પી.એમ. ઉદાણી, અને આઈસ્ટાર સંસ્થાના પ્રિન્સિપાલ પ્રો.ડો. નિર્મલકુમારે હાર્દિક અભિનંદન પાઠવ્યા હતા.

॥ અભિનંદન ॥

વર્ષ ૨૦૨૦નો ગુજરાતી ભાષા માટેનો સાહિત્ય અકાદમી, ન્યુ દિલ્હીનો એવોર્ડ, કવિશ્રી હરીશ મીનાશ્રુના કાવ્ય પુસ્તક ‘બનારસ ડાયરી’ને અધિકૃત રીતે જાહેર થયો છે. તે માટે વલ્લભ વિદ્યાનગર સ્થિત કવિશ્રી હરીશ મીનાશ્રુને અઢળક અભિનંદન અને ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છાઓ...

(આ અંગે વિશેષ માહિતી આવતા અંકે લઈશું)

- તંત્રી મંડળ, વિ-વિદ્યાનગર તથા ચાણતર વિદ્યામંડળ

॥ સાભાર સ્વીકાર ॥

૧. ‘પેટનો જાણ્યો’ (લઘુકથા સંગ્રહ) લે : ગિરા પિનાકીન ભટ્ટ, પ્ર : જોય એન્ટરપ્રાઈઝ, શક્તિ સ્કવેર, નહેરુપાર્ક રોડ, વસ્ત્રાપુર, અમદાવાદ, પૃ : ૧૦૨, કિં : રૂ.૧૨૫
૨. ‘આપણી વાત’ સં : ડો.શીલા વ્યાસ, પ્ર : માનવ વિકાસ કેન્દ્ર વલ્લભ વિદ્યાનગર, પૃ : ૨૭૮, કિં : રૂ.૧૫૦
૩. ‘સ્વકેળવાણી’ લે : વિમલા ઠકાર, સારાનુવાદક : શીલા વ્યાસ, પ્ર : સુરેશ સુશીલા માનવીય સંબંધ પ્રતિષ્ઠાન, વલ્લભ વિદ્યાનગર, પૃ : ૪૪, કિં રૂ.૩૦
૪. ‘ભાણ્યા વિના મારે લાખવા’તાં પેપરો’ (૧૧૦ પ્રતિકાવ્યો) લે : નગીન દવે, પ્ર : નગીન દવે, ૨૪૨, પુષ્કરધામ સોસાયટી, યુનિવર્સિટી રોડ, રાજકોટ, પૃ : ૧૨૮, કિં : રૂ.૧૦૦
૫. નવનીત સમર્પણ (મ) સં : દીપક દોશી, પ્ર : પી.વી. શંકરનકુટ્ટી, ભારતીય વિદ્યા ભવન, કુલપતિ મુનશી માર્ગ, મુંબઈ - ૪૦૦ ૦૦૭

શ્રદ્ધાંજલિ : સૌજન્યમૂર્તિ રાવસાહેબ

ચારૂતર વિદ્યામંડળ સાથે પાંડુરંગ શાસ્ત્રી આઠવલે (પૂજનીય દાદાજી) નો સંબંધ આશરે પાંચ દાયકાથી રહ્યો છે. એ સંબંધને બાંધી તેને હુંફ અને ઉષ્મા આપનાર પણ તેઓ જ છે. તેમનો પ્રેમાળ અને હુંફાળો સ્પર્શ સદૈવ અમને મળતો રહ્યો છે અને પૂજનીય જયશ્રી તળવલકર (દીદીજી) અને રાવસાહેબ સ્વરૂપે આજે પણ એટલો જ જીવંત છે.

પૂજનીય દાદાજીના બ્રહ્મલિન થયા બાદ દીદીજી પણ એજ તીવ્રતાથી દાદાજીનું કાર્ય અને દાદાજીના પરિવારને સંભાળી રહ્યા છે તે સમાજ, રાષ્ટ્ર અને વિશ્વ માટે પ્રેરણાદાયી છે. તેમની ચાલ અને બોલમાં જાણે દાદાજીનો પડઘો ન સંભળાતો હોય! પૂજનીય દાદાજીએ સ્વાધ્યાય કાર્યની શરૂઆત કરી હશે ત્યારના કાળ અને આજના કાળની તુલના કરીએ તો વ્યક્તિગત, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક મૂલ્યોને ખૂબ ઘસારો લાગ્યો છે. સ્વાર્થી, તકવાદી અને ભોગવાદી વિશ્વમાં નિઃસ્વાર્થી અને નિરપેક્ષ કાર્યને તેના સિધ્ધાંતોમાં કોઈપણ બાંધછોડ કર્યા વગર જાળવી રાખવું, તેની માવજત કરવી એ પૂજનીય દીદીજીના વૈશ્વિક માતૃત્વનું જ પરિણામ છે. તેથી જ તો તેમના માટે કહેવાય છે કે,

"Yongest mother of largest family."

આવી દીકરીનો હાથ દાદાજીએ મુંબઈના વિખ્યાત, સુસંસ્કારી અને સુવિદ્ય તળવલકર કુટુંબના રાવસાહેબના હાથમાં આપ્યો એ પણ ઈશ્વરીય આયોજનનો જ એક ભાગ લાગે છે. તેથી દીદી સાથે વ્યક્તિગત મુલાકાત હોય કે તેઓ દાદાજીના સ્વાધ્યાય પરિવાર સાથે હોય દીદી કહે - “રાવસાહેબ મારી શક્તિ છે.”

આટલું મોટું વૈશ્વિક કાર્ય દીદી સંભાળતા હોય તે સમયે કાર્યમાં આવતી પ્રત્યેક અગવડ, સંકટ કે અડચણો વખતે રાવસાહેબનો મક્કમ સાથ અને અડગ પીઠબળ એ કાર્યની સ્થિરતા માટે પૂરક અને જરૂરી પાસું છે.

દીદી અને રાવસાહેબને જોઈએ એટલે આદર્શ દંપતીની વ્યાખ્યા સમજાઈ જાય. દીદીજીનો સંપૂર્ણ સમય આટલા મોટા વૈશ્વિક સ્વાધ્યાય પરિવાર, તેના પ્રયોગોને સાચવવામાં જાય તેવા સમયે રાવસાહેબ પોતાના અસ્તિત્વને દાદાના પરિવાર અને દીદીજીની કાળજી કરવમાં સમર્પિત કરે આ દૃશ્ય અને વિચાર જ આજના કાળમાં દુર્લભ છે.

અમારા ચારૂતર વિદ્યામંડળના ૭૫મા વાર્ષિકોત્સવ પ્રસંગે અમે જ્યારે દીદીજી અને રાવસાહેબને આમંત્રણ આપ્યું ત્યારે તેમણે દાદાજીએ અમારી સાથે બાંધેલા સંબંધને કારણે તેનો સહર્ષ સ્વીકાર કર્યો અને અતિ વ્યસ્ત scheduleમાં પણ તેઓ અમારી વચ્ચે આવ્યા. રાવસાહેબે ક્યારેય કોઈ વિશેષ સગવડ માગી નથી અને કોઈ મંચ પરથી બોલ્યા નથી. અવાજ કર્યા વગર દાદાજીને અને તેમના કાર્યને સમર્પિત કેવી રીતે થવાય એ રાવસાહેબ પાસેથી શીખવા જેવું છે.

અસામાન્ય હોવા છતાં સામાન્ય થઈને, નિરાભિમાની બનીને તેઓ આપણી વચ્ચે રહ્યા છે. તેમને માણસના સ્વભાવની ઊંડી સમજ હતી. મિલનસાર અને મહુભાષી રાવસાહેબે ૬૫ વર્ષની ઉંમરે ડોક્ટર થવાનો અભ્યાસ કર્યો અને યશસ્વીપણે ઊત્તીર્ણ થઈ પદવી પણ મેળવી. આ વાત આજના વિદ્યાર્થી વર્ગને પણ પ્રેરીત કરે તેવી છે.

આવા સ્નેહી અને પ્રેમાળ વ્યક્તિત્વના ધની એવા રાવસાહેબનું અચાનક આપણી વચ્ચેથી આકસ્મિક જતા રહેવું એ દીદીજી માટે અને અમિલ સ્વાધ્યાય પરિવાર માટે અસહ્ય છે.

આજે પણ તેમની શાલીન છબી નજર સામેથી ખસતી નથી. ભાવના વ્યક્ત કરવામાં શબ્દો અસમર્થ છે.

ચારૂતર વિદ્યામંડળે પણ દાદાજીના પ્રેમનો છાંયડો અનુભવ્યો છે તેવામાં દીદીજી પર આવી પડેલી આ દુઃખદ વિપત્તીને સહન કરવાની દાદાજી અને ભગવાન તેમને શક્તિ આપે અને સ્વાધ્યાય પરિવાર પણ આ દુઃખદ ઘડીમાં સ્થિર રહી દાદાએ બતાવેલા રસ્તે દીદીજીનું અવિરત માર્ગદર્શન પામતો રહે તેવી ભગવાનને પ્રાર્થના કરી રાવસાહેબને અશ્રુપૂર્ણ શ્રદ્ધાંજલિ અર્પીએ છીએ.

(સમગ્ર સીવીએમ સ્ટાફ અને સ્વાધ્યાય પરિવાર, વલ્લભ વિદ્યાનગર તરફથી ભાવપૂર્ણ શ્રદ્ધાંજલિ.)

૧. 'વિ-વિદ્યાનગર' વલ્લભ વિદ્યાનગરના શૈક્ષણિક ટ્રસ્ટ ચારુતર વિદ્યામંડળ તરફથી દર માસે નિયમિત પ્રકાશિત થતું શિક્ષણ, સાહિત્ય અને સંસ્કાર વિષયક સામગ્રી પીરસતું સર્વલક્ષી સુરુચિપૂર્ણ સામયિક છે. માનવજીવનને ઉન્નતિકારક અને યુવાવર્ગને પ્રેરક, શિષ્ટ સરળ શૈલીમાં, મૌલિક, અનુવાદિત ઉપરાંત સંચય સ્વરૂપ (digest)માં પણ સામગ્રી આપવામાં આવે છે.
૨. | વિ | માં મોકલેલું લખાણ મૌલિક હોવું જરૂરી છે. પ્રકાશન અર્થે કૃતિ મોકલતી વખતે સર્જક એની ઝેરોક્ષ નકલ પોતાની પાસે અવશ્ય રાખવી. તંત્રીને ઝેરોક્ષ નકલ મોકલવી નહિ. મૂળ લખાણ જ મોકલવું. લખાણ કાગળની એક બાજુએ, ફ્લેસ્કેપ કાગળ પર હાંસિયો પાડીને જ મોકલવું જરૂરી છે. પોસ્ટકાર્ડ કે ઈન્વેન્ડ પર મોકલેલું લખાણ પ્રકાશન માટે સ્વીકારવામાં આવશે નહિ. કૃતિના સ્વીકાર-અસ્વીકાર અંગેના નિર્ણયનો અધિકાર તંત્રી-સંપાદક મંડળનો રહેશે.
૩. સાધારણ રીતે લાંબા લેખોને અવકાશ ઓછો છે. લખાણ ટૂંકું અને મુદ્દાસર હોય એ જરૂરી છે. લખાણમાં અંગ્રેજી શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો હોય ત્યાં સાથે કોંસમાં ગુજરાતી પર્યાય આપવો આવશ્યક છે. લખાણ ગુજરાત વિદ્યાપીઠના માન્ય જોડણીકોશ અનુસારની જોડણીમાં હોવું જરૂરી છે. લેખમાંના લખાણના અભિપ્રાયની જવાબદારી સંબંધિત સર્જકની જ રહેશે, તંત્રી કે સંપાદક મંડળ એ અંગે જવાબદાર રહેશે નહીં.
૪. | વિ | માં મોકલેલું લખાણ પ્રકાશન અર્થે અન્ય સામયિકને પણ મોકલેલું ન હોવું જોઈએ. એ અંગેની કાળજી તેમજ જવાબદારી સર્જક રાખવી જરૂરી છે. સામાન્ય રીતે બે-ત્રણ માસમાં કૃતિ પ્રકાશિત ન થાય તો અસ્વીકૃત કૃતિ પરત મોકલવાની પદ્ધતિ નથી. તેથી જવાબી ટપાલખર્ચ ન મોકલવું. લેખ/કૃતિ અંગે કોઈ પત્ર વ્યવહાર ટેલીફોન કે રૂબરૂ સંપર્ક કરવો નહિ.
૫. પ્રત્યેક કૃતિ નીચે સર્જકે બેન્ક એકાઉન્ટ નંબર પ્રમાણે પોતાનું નામ, બેન્ક એકાઉન્ટ નંબર, IFSC Code તથા પિનકોડ સાથેનું પૂરેપૂરું સરનામું અવશ્ય લખવું. જેથી સર્જકની પુરસ્કારની રકમ જમા કરાવવામાં સરળતા રહે. અપૂરતી વિગતને કારણે પુરસ્કારની રકમ જમા ન થઈ શકે તો જવાબદારી સર્જકની રહેશે. આથી દરેક વિગત ચકાસીને મોકલવી.
૬. 'વિ-વિદ્યાનગર' દર માસની પાંચમી તારીખે નિયમિતરૂપે પ્રકાશિત થાય છે. સામયિકનો અંક ચોકસાઈથી રવાના કરવામાં આવે છે. ટપાલમાં અંક ગેરવલ્લે જાય તો તે અંગેની જવાબદારી સંસ્થાની નથી. અંક ન મળ્યાની ફરિયાદ અંક પ્રગટ થયા પછી એક માસ સુધીમાં મળશે તો જ તેના પર ધ્યાન આપી શકાશે. અલબત્ત, અંક સિલકમાં હશે તો બીજી નકલ મોકલવામાં આવશે.
૭. લવાજમ વાર્ષિક-આજીવન રૂબરૂમાં-મની ઓર્ડરથી-બેન્ક ડ્રાફ્ટ-ચેકથી મોકલી શકાય. મનીઓર્ડરની કૃપનમાં ગ્રાહકે સ્પષ્ટ અક્ષરે પોતાનું નામ-સરનામું, પિનકોડ સાથે લખવું. બહારગામના બેન્ક ડ્રાફ્ટ-ચેકમાં લવાજમની રકમ ઉપરાંત રૂપિયા પાંત્રીસ ઉમેરવા. ગમે તે માસથી ગ્રાહક થઈ શકાય છે. લવાજમ 'ચારુતર વિદ્યામંડળ'ના નામે મોકલવું.
૮. દિવંગત થયેલા આજીવન ગ્રાહક અંગે તેમનાં સગાં-સંબંધીઓને તે વિશે કાર્યાલયને જાણ કરવા વિનંતી.
૯. વ્યવસ્થા અંગેનો તેમજ તંત્રી સાથેનો સઘળો પત્રવ્યવહાર નીચેના સરનામે કરવો:

ડૉ.ઉર્વીશ છાયા

તંત્રીશ્રી, વિ-વિદ્યાનગર, આસિ. પ્રોફેસર, એન.વી. પટેલ સાયન્સ કોલેજ (N.V.P.A.S.), વલ્લભ વિદ્યાનગર

ઇ-મેઇલ : editor.vidyanagar@gmail.com, urvish.chhaya@gmail.com

-: લવાજમ :-

વાર્ષિક : ₹ ૧૫૦, સ્થાનિક વિદ્યાર્થીઓ માટે પ્રોત્સાહક લવાજમ ₹ ૧૦૦
 આજીવન : ₹ ૧૫૦૦
 વિદેશમાં : ૨૫ \$ અથવા ૧૫ £ આજીવન ૧૦૦ \$ અથવા ૭૦ £
 છૂટક નકલની કિંમત : ₹ ૧૫ + રવાનગી ખર્ચ ₹ ૧૦

શિક્ષણ નગરી વલ્લભ વિદ્યાનગર ખાતે તા.૩ માર્ચ, ૨૦૨૧ને બુધવારના રોજ ચારુતર વિદ્યામંડળ દ્વારા વલ્લભ વિદ્યાનગરના ૭૬મા સ્થાપના દિન નિમિત્તે મંચ ઉપર બિરાજેલ (ડાબેથી જમણે) મહાનુભાવોમાં વિદ્યાનગર નગરપાલિકાના પ્રમુખશ્રી પ્રકાશભાઈ; સીવીએમના ટ્રસ્ટીશ્રી હેમંતભાઈ પટેલ; શ્રી સુરેશભાઈ જે.પટેલ, ચેરમેન એન્ડ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, બોદાલ કેમિકલ લિ., અમદાવાદ; શ્રી નટુભાઈ એમ.પટેલ, ચેરમેન એન્ડ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, મેઘમાણી ઈન્ડસ્ટ્રિયઝ લિ., અમદાવાદ; સીવીએમના અધ્યક્ષશ્રી ભીખુભાઈ બી.પટેલ; શ્રી મિતેષભાઈ આર. પટેલ, સંસદસભ્યશ્રી, આણંદ જિલ્લો; શ્રી વિપુલભાઈ વી. પટેલ, જિલ્લા પ્રમુખશ્રી, ભારતીય જનતા પાર્ટી, આણંદ; સીવીએમના ઉપપ્રમુખશ્રી મનિષભાઈ એસ.પટેલ તથા સીવીએમના માનદ્ મંત્રીશ્રી ડૉ.એસ.જી. પટેલ.

આ પ્રસંગે સીવીએમના ધ્વજનું આરોહણ કરતાં મંચસ્થ મહાનુભાવો તથા સીવીએમના પરિસરમાં આવેલ બ્રહ્માજીની મૂર્તિને પુષ્પાંજલિ અર્પણ કર્યા બાદ ઉપસ્થિત મહાનુભાવો.

“Have a Cup of Tea...”

Mosaic & Fiber Mural at
GCET Engineering College, Vallabh Vidyanagar

(By Artist and Former Principal,
Ipcowala college of Fine arts, Vallabh Vidyanagar)

Editor : Dr. Urvish Chhaya

If undelivered, return to
Dr. S.G. Patel, Hon. Secretary, Charutar Vidya Mandal,
Vallabh Vidyanagar 388120, Gujarat (INDIA)
(Printed, Published and Owned by Charutar Vidya Mandal, Vallabh Vidyanagar)